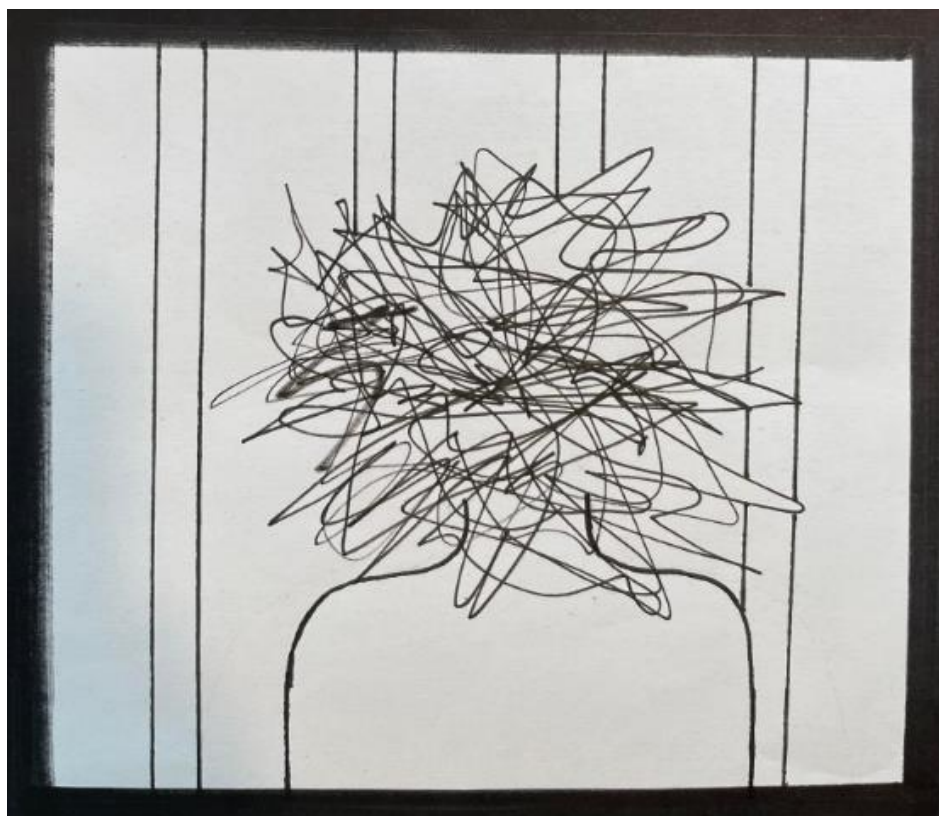

Forebyggende arbejde i danske fængsler

En kvalitativ undersøgelse af hvordan indsatte og tidligere indsatte med diagnoser oplever det forebyggende arbejde i danske fængsler

Aalborg Universitet

Socialrådgiveruddannelsen

7. semester professionsbachelorprojekt

Forside

Eksamensopgave Bachelor

Semester:	7. Semester 2022/2023
Modul:	Modul 13 Bachelorprojekt
Gruppenr.:	Nr. 7
Antal anslag:	191.100
Titel:	Forebyggende arbejde i danske fængsler -- En kvalitativ undersøgelse af hvordan indsatte eller tidligere indsatte med diagnoser oplever det forebyggende arbejde i danske fængsler
Engelsk titel:	Preventive work in Danish prisons -- A qualitative study of how inmates or former inmates with diagnoses experience the preventive work in Danish prisons
Dato:	05.01.2023
Vejleder:	Jeppe Fuglsang Larsen

Navn:	Mille Viborg Jørgensen		
Studienr.:	20193348	Studentmail:	Mvja19@student.aau.dk
Navn:	Sally Lykke Nielsen		
Studienr.:	20132301	Studentmail:	Sn13@student.aau.dk
Navn:	Kisser Jensen		
Studienr.:	20194390	Studentmail:	Kijens19@student.aau.dk

Denne forside tæller ikke med i antal anslag!

Forord

Vi vil rette en stor tak til vores informanter for deres deltagelse i vores projekt, samt tak for viden og indsigt i livet som indsat med en diagnose i et dansk fængsel, og i det forebyggende arbejde. De har alle givet inspiration til vores videre arbejde som socialrådgivere. Derudover vil vi gerne takke vores vejleder Jeppe Fuglsang Larsen for hans kompetente, faglige og inspirerende vejledning.

Abstract

This bachelor project originates from the fact that we became interested in criminals with diagnoses and the Danish prison systems preventive work that is offered to these citizens. Our focus through this project is on the diagnosed criminal, due to the fact that it came to our knowledge that these citizens often end up doing crime again. Research shows that there is an increased risk for people with diagnoses who already has committed a crime, to commit crimes again, compared to people without diagnoses. Furthermore another study examined in 2017 showed that the correctional service still has not achieved the goal of the new model from 2015 for receiving new inmates. A big problem for these inmates is the lack of help inside the prisons to reduce criminal activities, which can have significant consequences for their future life after completing their sentence. The group could not find interviews from inmates or former inmates with diagnoses who reviewed their experiences with preventive work inside Danish prisons. That leads us to the problem to be assessed: *Which experiences do inmates or former inmates with diagnoses have with the preventive work offered by the correctional service in Danish prisons?* We have therefore examined how inmates experienced the preventive work they were offered through qualitative research methods. We have done this by doing four interviews with inmates or former inmates with diagnoses. Furthermore we did an interview with a social worker to be able to address knowledge about the preventive work that we were not able to find. The collected empirical evidence is analyzed and interpreted based on Erving Goffman's stigma theory and Axel Honneth's acknowledgement theory. Our analysis shows that not all of our informants have gotten their needs met in relation to their diagnosis or it has taken a long time, which counteracts them from becoming crimefree. Our study shows the importance of preventive work in the Danish prisons and how important it is to be able to adapt this to the individual inmates as they have different individual needs due to their diagnoses. In extension of the ending of the project, we have made action plan propositions, where we come up with specific suggestions for how to more effectively help these inmates to be able to live a crimefree life.

Indholdsfortegnelse

Forord	2
Abstract	3
Indledning.....	7
Problemfelt.....	8
Indsatserne burde tage hensyn til diagnosticerede indsatte	8
Den nye modtagelse	9
Indsatser	11
Manglende faglighed i LS/RNR	11
Rigsrevisionens kritik	11
Problemformuleringens relevans	12
Afgrænsning	13
Begrebs- og betegnelsesafklaring.....	14
Dokumentations afsnit	14
Kriminalforsorgens forebyggende arbejde i danske fængsler	14
Modtagelsen.....	14
Risikoscreening med LS/RNR.....	15
RNR principperne	15
Handleplaner	16
Kognitive programmer.....	17
Alkohol- og misbrugsbehandling	18
Mentorordning	18
Private virksomheder	18
Hjælp op mod løsladelse	19
Metode	20
Videnskabsteori	20
Hermeneutik.....	21
Den hermeneutiske cirkel.....	21
Horisontsammensmeltning	22
Forforståelse.....	23
Den kvalitative metode	24
Analysestrategi	24
Hermeneutisk analyse	25
Udvælgelse af informanter.....	26
Valg af interviewform	27

Interviewguides	27
Overvejelser om interviewsituation	29
Empiriindsamlings proces.....	30
Empiriindsamling	32
Transskribering	33
Undersøgelsens overførbare og bekræftbarhed.....	34
Etiske overvejelser.....	34
Teoriafsnit.....	37
Goffman.....	37
Stigma	37
De tre stigma	38
At passere	38
Blandet kontaktsammenhæng	39
Honneth.....	39
Anerkendelse.....	39
Den retslige sfære.....	40
Den solidariske sfære	40
Disrespekt	41
Disrespekt ift. nægtelse af rettigheder.....	41
Hvordan supplerer Goffman og Honneths teorier hinanden	42
Præsentation af de fire informanter	43
Analyse	44
Analyseopbygning	44
Identificering af mulig type af stigma.....	44
Diagnosticerede diagnoser	45
Kriminalitet	47
Førtidspension	47
Misbrug.....	48
Ludomani	48
Fra potentielt miskrediterede til miskrediterede ved indsættelse i fængsel.....	49
Mødet med fængselspersonalet	50
Fængselspersonalets vurderede behov hos informanterne	56
Informanternes efterspørgsel om hjælp	60
Informanternes vurdering ift. det forebyggende arbejde.....	70
Samtaler.....	70
Programmer.....	71

Misbrugsbehandling	73
Handleplaner	73
Arbejde, uddannelse eller beskæftigelse	74
Ændrede det forebyggende arbejde deres holdning til kriminalitet?	76
Skal der tages hensyn til at indsatte har diagnoser i det forebyggende arbejde?	77
Burde det forebyggende arbejde prioriteres mere i fængslerne?	78
Konklusion	82
Handleforslag.....	84
Generelle handleforslag	85
Forslag til forbedring af socialt arbejde i praksis.....	86
Litteraturliste	89

Indledning

I Danmark forekommer der bredt forskellige former for psykiske lidelser i befolkningen. Større registerbaserede befolkningsundersøgelser lavet over Danmark har vist, at der er en sammenhæng mellem psykisk sygdom og kriminalitet. Tilstedeværelsen af psykisk sygdom er væsentligt højere hos kriminelle end hos baggrundsbefolkningen. Personlighedsforstyrrelser, og angst- og depressionstilstande er nogle af de mest hyppigst påviste psykiatriske lidelser hos kriminelle. Undersøgelser af større befolkningsgrupper lavet over lande som Danmark har vist, at der er en større relativ risiko for kriminalitet ved psykisk sygdom, herunder også i Danmark (Indenrigs- og Sundhedsministeriet, 2006). Kun omkring to ud af 10 indsatte har ikke en diagnose, og mange af disse har mere end én diagnose (Socialrådgiver interview). Se efterfølgende under bilag 7. En undersøgelse fra VIVE har påvist at mennesker med diagnosen ADHD som har afsonet en fængselsdom, har større sandsynlighed for at begå kriminalitet igen, end de som har afsonet en fængselsdom som ikke har en ADHD diagnose. Nogle af de risikofaktorer der ligger til grund for, at mennesker med ADHD har begået kriminalitet har vist sig at være, at de ofte kommer fra socialt belastede baggrunde, forældrene har ofte selv diagnoser og/eller har selv siddet i fængsel (VIVE, 2017). Andre danske undersøgelser har vist, at næsten halvdelen af alle indsatte i danske fængsler har diagnosen ADHD. Desuden også at mange af dem ikke bliver behandlet for diagnosen, hvilket øger risikoen for at den indsatte begår ny kriminalitet efter løsladelse (Life Changes, 2020). En anden dansk undersøgelse har vist at medicinering for ADHD diagnosen kan mindske risikoen for en dom med 20 % og 30 %, i modsætning til hvis de ikke bliver medicinerede (Jensen, 2016). Statistisk set har omkring 85 % af voksne med ADHD også en anden lidelse, og en voksen med ADHD har i gennemsnit 2,5 psykiske diagnoser, 5-10% af dem har en bipolar affektiv lidelse, 12-27 % har personlighedsforstyrrelser og op til 50% har angst (ADHD-foreningen, 2019). Undersøgelser inden for autisme og aspergers syndrom har påvist, at der kan være en forøget risiko for at mennesker med disse diagnoser kan begå kriminalitet. Årsagerne hertil beskrives bl.a. som naivitet, forkert social omgangskreds, overdreven særinteresse i et andet menneske, og seksuel frustration. Det der er gennemgående for forskningen på området er, at den kriminelle adfærd ses som en direkte konsekvens af autismespektrumtilstande. Det er nævneværdigt at det er den gruppe af mennesker med

diagnosen, hvor den ikke bliver identificeret i barnealderen, som tænkes i højere grad at kunne begå kriminelle handlinger (Center for Autisme, u.å.). Man har i amerikanske studier haft fokus på sammenhængen mellem diagnosen PTSD og kriminalitet. Det ses ofte at kriminelle lever et liv med et højt stressniveau og højt alarmberedskab, og har ukontrollerbare følelser og derfor ser de hos Life Changes, at PTSD har indflydelse på kriminelle handlinger (Life Changes, 2020). På baggrund af denne empiriske viden, er vores interesse for valg af emne til professionsbachelorprojektet opstået ved, at vi har haft et ønske om at undersøge og belyse hvilket forebyggende arbejde der udføres af Kriminalforsorgen i de danske fængsler for at forhindre gentagne kriminelle handlinger hos folk med ikke-domsbetingede diagnoser. Gruppen har foretaget en undersøgelse af emnet på baggrund af eksisterende empiri samt egen indsamlet materiale via. et interview med en fængselsansat socialrådgiver for at belyse det forebyggende arbejde, og interviews med personer der er tidligere eller nuværende indsatte med diagnoser, for at finde ud af hvilke oplevelser og vurderinger de har af det forebyggende arbejde der tilbydes i danske fængsler.

Med afsæt i ovenstående udledes følgende problemformulering:

Hvilke oplevelser har indsatte eller tidligere indsatte med diagnoser, med det forebyggende arbejde Kriminalforsorgen tilbyder i danske fængsler?

Problemfelt

Indsatserne burde tage hensyn til diagnosticerede indsatte

I VIVE´s undersøgelsesrapport, der belyser at voksne med ADHD har større sandsynlighed for at begå kriminalitet, hvis de allerede har afsonet en dom end personer uden diagnoser, beskrives det at Kriminalforsorgen med fordel kunne have større fokus på at disse mennesker har nogle særlige problemstillinger. Dette gør sig gældende for den

individuelle behandling og de forebyggende indsatser der tilbydes indsatte med ADHD.

Det samme gør sig gældende ift. at tilbyde tilsynsklienterne mere viden om denne gruppes problemstillinger. Ydermere udtaler forsker Nichlas Permin Berger, at der mangler værktøjer til at screene for og videndele om ADHD indsattes udfordringer på det organisatoriske plan (VIVE, 2017).

Center for autisme mener, at der er et behov for en øget opmærksomhed omkring sammenhængen mellem kriminel adfærd og autismespektrumtilstande, da der findes flere tilfælde hvor der findes en udiagnosticeret indsat. Ydermere mener de, at de ansatte i Kriminalforsorgen, bør have en viden om mennesker med disse diagnoser samt at der bør bruges forebyggende behandlingsmetoder ift. de kriminelle diagnosticerede som er direkte udviklet til mennesker med autisme og aspergers syndrom (Center for Autisme, u.å.). Det beskrives altså i begge disse undersøgelser, at der bør være større fokus på individuelle indsatser og forebyggende arbejde i fængslerne for personer med diagnoser.

Den nye modtagelse

I procesevalueringen af implementeringen af den nye modtagelse fra VIVE udgivet i 2020 beskrives det, at et centralt mål for Kriminalforsorgen er at forebygge kriminalitet i samfundet. Den nye modtagelse blev implementeret i 2015 og undersøgelsen er lavet i efteråret 2017. Hovedprincipperne for den nye modtagelse er som følgende:

1. Tidlig og hurtig udredning af den indsatte
2. Helhedssyn af den indsatte anlægges
3. Systematisering, prioritering og koordinering af indsatser
4. Udvælgelse af indsatser, som afdækker risici og behov
5. Sikring af den modtagende afdeling i fængslet kan præge den indsatte i en positiv retning.

Baggrunden for at etablere indsatsen er at skabe en målrettet modtagelses proces og skabe et bedre og mere kontinuerligt forløb for den indsatte. Man havde en ide om, at man

hurtigst muligt skulle gribe fat i den enkelte indsatte og få lagt en plan for forløbet i fængslet, og at dette skulle ske i samarbejde mellem indsat og Kriminalforsorgen. På den måde skaber man en bedre chance for, at der kan igangsættes en mere positiv udvikling af den indsatte og give denne en større motivation for at ændre sin adfærd således denne ikke vender tilbage til sin kriminelle adfærd efter endt afsoning. I rapporten beskriver ledere og medarbejdere i Kriminalforsorgen, at første princip omhandlende en hurtig og tidlig udredning allerede i høj grad er realiseret. Dog var der på daværende tidspunkt et mere blandet billede af, hvordan princippet omkring helhedssyn var implementeret. Det kan derudover også ses, at princippet om systematisering og udvælgelse efter LS/RNR har mødt store udfordringer, da det ikke har været muligt at udføre disse tilstrækkeligt. Der har også været stor kritik af det femte princip, som omhandler at sikre, at den afdeling, som modtager en ny indsat, har muligheden og redskaberne til at præge den indsatte i en positiv retning. Dette ses også som et punkt, der vurderes som værende svært at realisere. I rapporten ses der ligeledes problemer med de resocialiserende indsatser, da de ansatte ikke har mulighed for at tilbyde disse. Dette grundet at Kriminalforsorgen bl.a. ikke har sikret at disse indsatser er tilgængelige i fængslerne, hvilket vil sige at den nye modtagelse end ikke er ordentligt implementeret sent i 2017, da undersøgelsen fandt sted. Der har også været forsinkelser på at tilknytte afsoningsplaner til de dømte. I 2015 havde 26,4 % af de indsatte i danske fængsler ikke fået en plan for deres afsoning. Det tal faldt i 2016 til 15,2 % og i 2017 til 11,1 %. Modtagelsen og udarbejdelsen af afsoningsplanerne har mødt kritik, da man har skulle udarbejde en afsoningsplan indenfor en kort periode og det derfor kan være vanskeligt at gennemskue den nye indsattes situation, behov og udfordringer på så relativt kort tid. Man finder det også kritisk, at der ikke tages højde for at den nye indsatte har oplevet en stor omvæltning i deres liv i og med at de er blevet indsat. Dette gælder særligt personer der ikke tidligere har været fængslet. I interviews med fængselsbetjente beskrives det også, at ikke alle betjente lytter til det dokumenterede helhedssyn. Betjentene beskriver at de ikke har været med til samtalen, så de blot på skrift får en andens tanker om hvordan en indsat tænker. Disse betjente mener selv, at de ser den indsatte mere end de der sidder i modtagelsen (Berger, Olsen, Schmidt, Jepsen & Andersen, 2020).

Indsatser

I procesevalueringen beskriver både ledere og medarbejdere, at de oplever at der generelt er mangel på de indsatser som der ellers burde være prioriteret i afsoningsplanen for at dække risici og behov. En betjent beskriver hvor vigtigt det er at den indsattes modtagelighed bør prioriteres højere ift. afsoningens videre forløb for at man ikke igangsætter for mange indsatser på samme tid. Der er samtidig en understregning af hvor vigtigt det er, at ansatte vurderer i hvilken rækkefølge de bør prioritere indsatser til en indsat i. Der ses også en problematik omkring den tidsmæssige struktur, da man ser at indsatte kan have behov for en indsats, men at denne ikke vil kunne gennemføres indenfor den indsattes afsoningstid og derfor ikke kan tilbydes. Her kan en udfordring også være, at der er fastlagte starttidspunkter for nogle indsatser (Berger et al., 2020).

Manglende faglighed i LS/RNR

LS/RNR har både fordele og ulemper. Det kan være nyttigt at det er et standardiseret redskab som er systematisk og kan bidrage til et bedre grundlag for at tilpasse fængselsforløbet for en indsat. Der kan desværre også være en risiko for at man fravælger at benytte frontmedarbejderens faglighed og derfor ikke får selvstændige vurderinger. Man kan derfor risikere at RNR er for standardiseret og at man ikke får adresseret, at de dømte har individuelle behov og problemstillinger (Berger & Hjelm, 2017).

Rigsrevisionens kritik

Ifølge Rigsrevisionen findes det meget utilfredsstillende, at man hos Justitsministeriet ikke har sikret at fængslerne består straffuldbyrdelsen i fængslerne. Herunder at sikre fuld beskæftigelse samt yde støtte til de indsatte således de kan etablere et liv uden kriminalitet. Der findes kritik af Kriminalforsorgens indsats for kriminalpræventive indsatser, da man har fundet at der ikke bliver ydet en kriminalpræventiv indsats som svarer til de behov som Kriminalforsorgen selv har vurderet at den indsatte har, samt af deres beskæftigelsesindsats. I undersøgelsen, som er udarbejdet af Folketingets Rigsrevision, fremgår det at 12 % af indsatte i danske fængsler ikke fik udarbejdet en afsoningsplan før

de havde endt afsoningen. Dette betyder at Kriminalforsorgen ikke har et korrekt grundlag for at kunne tilrettelægge en målrettet indsats under afsoning for at undgå at disse borgere ikke falder tilbage i en kriminel løbebane. Derudover havde 24 % af de indsatte, som havde fået lavet en afsoningsplan, ikke fået nogle kriminalitetsforebyggende indsatser, dette på trods af at man hos Kriminalforsorgen havde vurderet at der var behov for dette før man skulle løslade den indsatte. Deres undersøgelse er foretaget i sommeren 2018, og har dermed et nyere perspektiv end procesevalueringen for den nye modtagelse havde (Folketinget Rigsrevisionen, 2019).

Problemformuleringens relevans

Vi fandt det relevant at undersøge vores problemformulering, for at kunne belyse de erfaringer personer med diagnoser har med det forebyggende arbejde i danske fængsler for at klargøre om målgruppen føler at forebyggende arbejde hjælper dem, og forebygger recidivitet. Bl.a grundet VIVE's undersøgelse om at Kriminalforsorgen fordelagtigt kan have større fokus på mennesker med diagnosers problemstillinger, samt at behandlingsmetoderne og indsatserne burde være udviklet specifikt til mennesker med diagnoser (VIVE, 2017). Grundet at rapporten beskriver at der med fordel kan tages mere hensyn til indsatte med diagnoser er det relevant at undersøge de indsattes perspektiv om hvordan det er at have en diagnose og sidde i fængsel, om de synes der er nok fokus på at de har en diagnose og hvilke erfaringer de har vedr. om der tages hensyn til deres diagnoser. I 2015 blev den nye modtagelse implementeret og denne skulle danne bedre rammer for de indsattes afsoningsforløb. Procesevalueringen der blev lavet af den nye modtagelse i efteråret 2017 beskriver at deres største kritik af ændringen var, at de ikke kunne give de indsatte de indsatser som LS/RNR vurderede de havde behov for, hvilket påvirker det forebyggende arbejde for målgruppen som vi undersøger (Berger et al., 2020). Ydermere finder vi problemformuleringen relevant at undersøge på baggrund af Rigsrevisionens vurderinger om manglende beskæftigelsesindsats og støtte til de indsatte under afsoning, samt de samlede kritikpunkter. Gruppen har ikke kunnet finde udtalelser fra indsatte eller tidligere indsatte med diagnoser om hvordan det forebyggende arbejde har været og haft indflydelse på dem, så vi fandt her et relevant videnshul vi gerne ville

undersøge når ikke der i forvejen findes empiri på området. Ved at undersøge dette videnshul kan vi generere ny empirisk materiale, der bevidner hvordan indsatte med diagnoser oplever det forebyggende arbejde i fængsler. Når flere rapporter beskriver, at diagnoser har indflydelse på recidivrisikoen, så finder gruppen det betydningsfuldt at undersøge målgruppens synspunkt om hvad det forebyggende arbejde gør for dem ift. at påvirke dem til ikke at begå kriminalitet igen (VIVE, 2017).

Afgrænsning

Vi har i projektet valgt at afgrænse os fra personer med domsbetingede diagnoser. Denne gruppe vil på baggrund heraf blive tildelt en behandlingsdom i psykiatrien, hvor vi ønsker at afgrænse os til fængsler (Psykiatrien i Region Midtjylland, 2022). Gruppen har valgt ikke at undersøge det forebyggende arbejde der tilbydes i arresthuse, da dommen på dette tidspunkt ikke er bestemt endnu og man derfor ikke ved om de indsatte har domsbetingede diagnoser. Ligeledes er der foretaget en afgrænsning fra dømte med diagnoser der afsoner med fodlænke, er i samfundstjeneste eller som er prøveløsladte. Valget om disse afgrænsninger er blevet truffet, da det vil blive for omfangsrigt at undersøge Kriminalforsorgens forebyggende arbejde uden for fængslerne også, og samtidig grundet at dette forebyggende arbejde er forskelligt fra det inde i fængslerne. Ydermere er der foretaget beslutning om en afgrænsning af personer under 18 år i ungdomsfængsler, dette for at specificere målgruppen til voksne. Der er lavet en afgrænsning fra andre organisationers forebyggende arbejde i fængslerne, da det er Kriminalforsorgen der står for driften af de danske fængsler (Kriminalforsorgen, 2022). Projektet har valgt at undersøge det forebyggende arbejde i danske fængsler inden for perioden de sidste 10 år. Dette for at gøre undersøgelsen aktuel og tidssvarende. Da projektet har valgt at lave undersøgelsen set ud fra et borgerperspektiv, er et fagprofessionelt perspektiv fravalgt.

Begrebs- og betegnelsesafklaring

Normale mennesker

Når der i projektet bruges beskrivelsen; normale, eller normale mennesker, refereres der til den kategorisering der indeholder mennesker uden et stigma. Dem der er gennemsnitlige og er som de fleste andre mennesker (Goffman, 2009).

Fængselspersonalet

Denne fællesbetegnelse vil indeholde Kriminalforsorgens ansatte i fængslerne. Dette kan således være fængselsbetjente, socialrådgivere mv.

Dobbelt-stigmatisering

Hvis en person stigmatiseres på baggrund af mere end ét stigma, vil personen være dobbelt-stigmatiseret.

Dokumentations afsnit

Kriminalforsorgens forebyggende arbejde i danske fængsler

Udførelsen af det forebyggende arbejde er overordnet ens i alle danske fængsler, da der arbejdes ud fra metoderne i LS/RNR, hvor de indsatte bliver tilbudt indsatser ud fra resultaterne af denne metode (Socialrådgiver interview). Der vil i nedenstående redegøres for de forskellige indsatser og metoder.

Modtagelsen

Som første led i afsoningen skal der gennemføres en modtagelsesprocedure som bliver udført af en socialrådgiver. Denne har til formål at afdække den indsattes ressourcer, kompetencer, behov og udfordringer, for at kunne planlægge hvordan den videre afsoning

skal forløbe. Planen for afsoningen udarbejdes ud fra kriminogene behov, hvilket vil sige de forskningsmæssige behov der skal til for at en person mindsker risikoen for gentagen kriminalitet (Berger et al., 2020). I modtagelsesproceduren vil den indsatte inden for de første 10 hverdage komme til at tale med en fængselsbetjent, en socialrådgiver, en sygeplejerske og en vejleder. Dette er standarden som alle indsatte kommer igennem, medmindre de ikke ønsker det (Socialrådgiver interview). Socialrådgiveren vil her allerede have en stor forhåndsviden om den indsatte. Dette grundet at der oftest er blevet udarbejdet en personundersøgelse forud for dommen, hvor der indhentes kommunale- og lægelige sagsakter (Mailkorrespondance med socialrådgiver-informant Fie, 23.11.2022). Se bilag 8.

Risikoscreening med LS/RNR

Via. et semistruktureret interview afdækker socialrådgiveren risikofaktorer ift. recidivrisiko af den indsatte. Der afklares også forhold som økonomi, fysisk og psykisk helbred m.m. Formålet med metoden er at vurdere den indsattes risiko for gentagen kriminalitet, som her vil kategoriseres som lav, mellem eller høj (Kriminalforsorgen, 2022a). Ifølge vores interview med en socialrådgiver ligger størstedelen i høj risiko. Det sker at nogle kategoriseres til mellem risiko, og hun har kun oplevet at der to gange har været en indsat der havde lav risiko for gentagen kriminalitet i hendes femårige ansættelse i modtagelsen (Socialrådgiver interview). Screeningen følger med den indsatte hvis denne overflyttes til et andet fængsel. Den revurderes én gang om året, eller efter behov (Mailkorrespondance med socialrådgiver-informant Fie, 12.12.2022). Se bilag 8. LS/RNR blev implementeret sammen med den nye modtagelse i 2015 (Berger & Hjelm, 2017). LS/RNR er baseret på RNR principperne som beskrives i det følgende afsnit.

RNR principperne

Der arbejdes ud fra RNR principperne som på dansk står for; Risiko, behov og modtagelighed. Riskoprincippet indebærer en vurdering af hvem der bør tilbydes en resocialiserende indsats samt intensiteten af denne ift. recidivrisiko. Behovsprincippet har

fokus på risikofaktorer for recidivitet og det er her at indholdet af indsatsen bestemmes (Kriminalforsorgen, 2022a). De kriminogene behov består af otte risiko- og behovsfaktorer der påvirker den indsattes recidivrisiko. De er som følgende; *kriminalitetshistorik*, herunder antisocial adfærd. *Antisocialt mønster*, herunder personligheds mønster præget af f.eks. impulsivitet, manglende selvkontrol, aggressiv adfærd. *Prokriminell holdning og tænkning*, herunder den indsattes synspunkt på retssystemet, kriminelle handlinger m.m. *Omgangskreds*, herunder personens netværk og hvis der er en prokriminell påvirkning. *Familie og parforhold*, herunder betydningen af relationerne. *Uddannelse og/eller beskæftigelse*, herunder tilknytningen til arbejdsmarkedet. *Fritid*, herunder om den indsatte deltager i prosociale strukturerede fritidsaktiviteter. Den sidste er *alkohol- eller stofproblemer* hvor det afdækkes om vedkommende på nuværende tidspunkt eller tidligere har haft misbrug og eventuelle konsekvenser heraf (Kriminalforsorgen, 2020). Modtagelighedsprincippet omhandler udførelsen af indsatserne ift. de indsattes forskellige forudsætninger og læringsstile (Kriminalforsorgen, 2022a). For at være i stand til at sikre den mest optimale læring har man fokus på forhold som alder, motivation, sprog m.m. for tilrettelæggelsen af indsatsen (Kriminalforsorgen, 2020). Desto mere fokus socialrådgiveren har på RNR principperne, desto bedre kan der forebygges recidivrisiko (Kriminalforsorgen, 2022a).

Handleplaner

Socialrådgiveren udarbejder en handleplan for den indsatte, som bruges som et redskab for at planlægge en koordineret og systematisk indsats for at minimere risikoen for recidivitet. Udarbejdelsen foregår i et aktivt samarbejde med den pågældende indsatte, således at denne har medindflydelse for planlægning og tiltag (Kriminalforsorgen, 2022a). Handleplaner kan være meget forskellige. Hvis en indsat er meget psykisk syg, kan man starte et samarbejde med sygeplejerskerne og skrives på en venteliste hos en psykiater eller lægebehandling. Derudover kan den indsatte have et skånejob, som denne vil kunne holde til. I handleplanerne tages der altid udgangspunkt i hvad den indsatte kan, og har brug for. Der kan ved behov iværksættes flere indsatser på samme tid (Socialrådgiver interview). Det var først i 2001 at man i lov om fuldbyrdelse af straf m.v indskrev at man i Kriminalforsorgen skulle samarbejde med de straffede om en handleplan. Handleplanerne

har ændret sig gennem årene ift. hvordan en handleplan udføres i dag (Rönneling, Lund-Sørensen & Bak, 2013).

Kognitive programmer

De følgende programmer er nogle af de indsatser de indsatte kan få tilbudt alt efter ovenstående beskrevne vurderinger. Programmerne er udviklet til at kunne lære de indsatte metoder og færdigheder i deres adfærd, der kan bidrage til at mindske risikoen for recidivitet (Kriminalforsorgen, 2022a).

- *Det Kognitive Færdighedsprogram* - programmet har til formål at lære de indsatte deltagere måder hvorpå de kan tackle mindre problemer i stedet for at handle kriminelt som tidligere
- *Booster* - dette er et opfølgingsprogram til ovenstående program
- *Anger Management* - programmet lærer deltagerne brugbare redskaber der gør dem i stand til bedre at kunne kontrollere udadreagerende adfærd og generelle stærke følelser
- *Voldsforebyggelse* - her er formålet at stoppe deltagernes brug af vold og trusler via motivation
- *Nye veje* - her hjælpes deltagerne til at opnå en bredere indsigt i deres egne handlinger, for på den måde at kunne have succes med at stoppe deres kriminelle handlinger (Kriminalforsorgen, 2022b).

Det Kognitive Færdighedsprogram blev implementeret i 1994 (Berger, 2011), Anger Management blev indført i 2000 og Voldsforebyggelsesprogrammet blev implementeret i 2004 (Kriminalforsorgens Uddannelsescenter, 2010). De kognitive programmer blev indført for mange år siden, men de har haft deres nuværende form siden implementeringen af LS/RNR (Telefonsamtale med socialrådgiver-informant Fie, 07.12.2022). Se bilag 9.

Alkohol- og misbrugsbehandling

Kriminalforsorgen tilbyder i de fleste fængsler alkohol- og stofmisbrugsbehandling. Hvis ikke de tilbyder den i fængslet som den indsatte afsoner i eller at der er mangel på plads, henvises den indsatte til et andet fængsel. Der er garanti for denne type behandling i fængslerne. Den indsatte skal blot selv ønske dette og vurderes at være egnet. Behandlingen udbydes kun, hvis tilbuddene i samfundet ikke kan bruges eks. af sikkerhedshensyn (Kriminalforsorgen, 2022b).

Mentorordning

Hvis en indsat bliver vurderet som værende i høj risiko for at begå kriminalitet igen, kan denne få tilbudt en mentor. Det samme gør sig gældende hvis en indsat har et særligt behov for at blive støttet og vejledt. Mentoren er en støtte for den indsatte under den sidste del af personens afsoning ift. at opnå et liv uden kriminalitet efter endt afsoning. Denne har varierende arbejdsopgaver, men ses ofte i form af fire grupper som er følgende; Hjælp til praktiske ting, såsom at finde en bopæl, arbejde eller uddannelse. Hjælp med kommunikation, ift. f.eks. samtaler med offentlige myndigheder og andre instanser. Personlig hjælp, her rådgives og vejledes i forhold som beskæftigelse, sociale netværk, selvtillid opbyggelse, bevidsthed om kriminalitet og ansvarsbevidstgørelse mm. Den sidste gruppe er at mentoren understøtter de resocialiserende indsatser som Kriminalforsorgen har sat i værk for den indsatte (Kriminalforsorgen, 2022c). Tilbage i 2000 var mentorordningen tiltænkt utilpassede unge med anden etnisk herkomst end dansk. Den har efterfølgende gennemgået justeringer herunder af målgruppen, som i 2016 er ændret til dømte unge mellem 15 - 25 år, men også personer over 25 år som betegnes som tungt belastede med særlige behov for støtte (Nielsen, 2017).

Private virksomheder

Der tilbydes forebyggende arbejde i samarbejde med private virksomheder. Private virksomheder har fået øjnene op for at de indsatte i danske fængsler tit står uden job efter endt afsoning, eller når de afsoner på åbne afdelinger. De private firmaer tager ud i

fængslerne og fortæller om deres arbejdsplads for at rekruttere ansatte blandt de indsatte. På den måde kan de indsatte på de åbne afdelinger få foden indenfor hos et firma og påbegynde arbejdet allerede mens de afsoner. De indsatte på de lukkede afdelinger kan få en viden om et firma der ønsker arbejdskraft når disse bliver løsladt. Hos de indsatte på åbne afdelinger kan dette give en mere glidende overgang til livet udenfor fængslet ved at have job mens de afsoner den sidste tid. Dette er dog kun relevant for de indsatte som fængselspersonalet stoler på ikke udnytter deres mulighed for frihed (Socialrådgiver interview).

Hjælp op mod løsladelse

Kommunerne og Kriminalforsorgen har forpligtelse til at samarbejde, såfremt den indsatte ønsker dette eller hvis denne får prøveløsladelse, for at få den indsatte godt i gang med et nyt liv uden for fængslet og modvirke at denne ender som hjemløs, uden forsørgelse eller uden etableret kontakt til en offentlig myndighed. Når en indsat nærmer sig løsladelse påbegynder forberedelsen til et liv uden for fængslet. Dette omhandler bl.a. beskæftigelse, tilmeldelse til evt. uddannelse, og bolig efter løsladelsen. Den indsatte kan få hjælp til at dække boligudgifterne til at beholde egen bolig, hvis den indsatte ikke selv har midlerne, dog kun i op til 6 måneder. Står den indsatte uden bolig skal Kriminalforsorgen motivere den indsatte til at skrive sig op til en bolig. Det er her gavnligt at samarbejde med den indsattes tidligere bopælskommune som ofte har adgang til almennyttige boliger. Hvis det ikke er muligt at der bliver fundet egen bolig, eller opholdelse hos venner, familie eller på pension, vil man ved samtykke kontakte deres bopælskommune og orientere om at en borger bliver løsladt uden bolig. Ofte bliver der igangsat Housing First som flere danske kommuner benytter. Fængslerne samarbejder med meget af det der foregår uden for fængslerne. På den måde har den indsatte allerede ved endt afsoning en plan for hvad der skal ske. Disse tilbud er frivillige og kommer an på om de indsatte har motivationen til det. Man ønsker at den løsladte får så godt et stabilt grundlag at leve ud fra som muligt. Man bruger den gode løsladelse til at føre de indsatser videre, som man har opstartet i fængslet. De der bliver løsladt på prøveløsladelse bliver løsladt mod at de deltager i forebyggende arbejde uden for fængslet. Udstår den indsatte hele straffen i fængslet har denne frie tøjler efter endt afsoning. De kan stadig ønske hjælp til f.eks.

misbrugsbehandling eller mentorordning. Overgangen fra indsat til løsladt er sårbar, hvorfor det er vigtigt at de praktiske foranstaltninger og at løsladelse situationen er koordineret. Dette sker ved et løsladelsesmøde til de indsatte der bliver løsladt, men som skal blive i et forløb hos kommunen. Den handleplans ansvarlige medarbejder i Kriminalforsorgen skal sørge for at den tidligere indsattes risiko og behovsvurdering samt den prioriterede rækkefølge af de indsatser der er indskrevet i handleplanen, bliver overdraget. Så den kommunale medarbejder kan inddrage dette i det videre forløb (Kriminalforsorgen, 2019).

Metode

Formålet med interviewene har været at indsamle viden omkring hvordan personer med diagnoser oplever det forebyggende arbejde Kriminalforsorgen tilbyder i danske fængsler.

Igennem projektet refererer vi til vores informanter og her medtænker vi ikke socialrådgiveren fra socialrådgiver interviewet. Vi henviser kun til vores informanter der har modtaget det forebyggende arbejde.

Igennem projektet har vi valgt ikke at bruge brackets på informanternes navne, grundet hensyntagen til anslag, da disse nævnes gentagne gange gennem projektet og vi mener samtidig at dette vil forstyrre læsningen.

Videnskabsteori

Videnskabsteorien vi vælger at benytte os af i projektet ændrer ved den måde vi forstår verden på, og hvilken viden vi kan få om verden. De forskellige videnskabsteorier har forskellige opfattelser af hvad der er sand viden om verden, og hvordan man kan komme tættere på den. Hvilken videnskabsteoretisk retning vi vælger at benytte vælges ud fra problemformuleringen, der også påvirker hvilke metoder og hvilken teori der giver mening at anvende i projektet, samt hvordan analysen og konklusionen bliver udformet. At bruge videnskabsteori er en måde hvorpå vi kan sikre at vi reflekterer og nøje overvejer hvordan vi inddrager viden i professionsbachelorprojektet (Lysen & Christensen, 2021).

Hermeneutik

For at forstå hvordan hermeneutikken bliver benyttet i projektet, skal man forstå, at hermeneutikkens ontologi handler om at fortolke og at det sker gennem fortolkningsprocesser, samt at vi aldrig forstår noget forudsætningsløst. I enhver relation, både til mennesker og tekster skal man fortolke teksten eller det sagte for at forstå det. Det samme er gældende for os med vores informanter. Vi vil benytte hermeneutikken igennem en fortolkningsproces ift. hvordan indsatte med diagnoser har oplevet det forebyggende arbejde der udøves i fængsler i Danmark, med brug af teori. Forud for fortolkningsprocessen i projektet skal vi erkende, at vi som sociale aktører aldrig stopper med at fortolke alt det vi møder. Grundlaget for fortolkningsprocessen sker på baggrund af vores forforståelse, hvilket er den forståelse, den viden eller de forestillinger vi gør os om et fænomen vi møder. Ligeledes når vi analyserer på vores informanternes udtalelser, så fortæller de om deres oplevelser baseret på hvordan de har fortolket situationerne. Det er dobbelthermeneutisk på måden at vi forstår at verden allerede er fortolket. Anthony Giddens argumenterer for, at man skal finde en mellemposition ift. at arbejde med ens forforståelse grundet hvordan forforståelser har fundamental betydning for videnskabsproduktionen, hvorfor det burde bygges på dem og modsætningen, at man skal abstrahere fra forforståelserne grundet at disse opfattes som fejlbehæftede. Giddens argumenterer for, at viden der blot baseres på informanternes egne udsagn ikke kan fortælle noget om hvordan samfundet fungerer, hvorfor der skal anvendes teori og teoretiske begreber for at kunne forstå deres perspektiv, men også muliggøre at det kan bruges til udfolde det til et større samfundsmæssigt perspektiv (Christensen, 2021). Grundet at vi erkender at vi altid vil have en forforståelse, og på baggrund af dette er nødt til at være gennemsigtige, samt at vi skal fortolke informanter for at forstå dem, så vurderer vi at hermeneutikken er den rette videnskabsteori for vores projekt. Vi udfolder vores forforståelse i et senere separat afsnit.

Den hermeneutiske cirkel

Den hermeneutiske cirkel sker på baggrund af bevægelsen mellem vores forforståelse og den nye viden vi indsamler gennem vores projekt, ved at kigge på dele og helheder samt

konteksten det sker i. Det er den epistemologiske præmis i den hermeneutiske tilgang. Denne bevægelse kan i princippet fortsætte uendeligt. Den viden vi i forvejen har, og den kontekst vi er i, påvirker den forståelse vi får af nye fænomener, og fænomenerne påvirker samtidigt også konteksten vi er i og vores viden. For at forklare hvordan vi benytter os af den hermeneutiske cirkel, så sker dette gennem hvordan at vi analyserer på enkelte dele fra vores interviews ofte i form af citater for at forstå helheden af vores informanternes oplevelser. For at forstå enkeltdelene i interviewet er det også nødvendigt at vi fortolker på helheden, hvilket vi gør ved at tage alle relevante informationer fra deres interview med ind i analysen for at få forståelsen af helheden af deres oplevelser med det forebyggende arbejde. Vi vurderer derfor at enkeltdele er deres enkelte oplevelser og helheden er hele deres samlede oplevelse, dvs. helheden er for hver enkelt person (Christensen, 2021). Dog vil betydningen af deres udsagn først opstå, når vi har fortolket udsagnene. Hvis ikke empirien fortolkes, så er der ingen betydning i denne i en hermeneutisk kontekst. Gennem fortolkning kan vi komme bag om selve fænomenerne eller teksten, og komme frem til meningen bag denne (Jørgensen, 2008).

Horisontsammensmeltning

For i sidste ende at kunne opnå en horisontsammensmeltning startede denne proces allerede under de enkelte interviews. Under interviewet havde interviewer fra gruppen en empatisk indstilling til vores informants meningsunivers for at kunne indleve sig i deres sted. Igennem interviewet mødes informantens og interviewerens forståelseshorisonter. Meningen med vores projekt er at ændre vores egen forståelseshorizont, så vi forstår vores informanternes forståelseshorizont, således at der til sidst kan opstå en horisontsammensmeltning. Igennem analysen opnår vi hele tiden nye forståelser af vores informanternes oplevelser i samspil med relevant teori. Det vil først være til slut i projektet at vi har opnået en horisontsammensmeltning af vores informanternes meningsunivers omkring det forebyggende arbejde i fængslerne og her igennem har kunne udvide vores egen forståelseshorizont (Christensen, 2021).

Forforståelse

Vi har under udarbejdelsen af projektet været påvirket af, at vi som mennesker og som projektgruppe har en forforståelse af emnet og derfor vil opgaven også være påvirket af dette (Christensen, 2021). Forinden vi indsamlede vores egen empiri om informanternes oplevelser af forebyggende arbejde er vores forforståelser blevet påvirket af eks. at have læst om VIVEs procesevaluering om implementeringen af den nye modtagelse. I rapporten beskrives det at deres overordnede vurdering er, at de har diverse udfordringer med at kunne gennemføre de principper der er en del af den nye modtagelse, hvilket er et problem ift. effektivt at kunne nedbringe recidiv for kriminalitet (Berger et al., 2020). Ydermere at Rigsrevisionen heller ikke finder det forebyggende arbejde tilfredsstillende ift. de indsatte beskæftigelse, at ikke alle får udarbejdet en afsoningsplan før løsladelse mm. (Folketinget Rigsrevisionen, 2019). Foruden at der er problemer med udførelsen af det forebyggende arbejde i fængslerne, så bliver vores forforståelse også præget af den viden vi har tilegnet os om at personer med en ADHD diagnose der har afsonet en dom, har øget risiko for at begå kriminalitet igen ift. de som ikke har en diagnose (VIVE, 2017). Det vakte en stor bekymring hos os da vi fandt ud af at folk med diagnoser generelt har overvejende stor sandsynlighed for at begå ny kriminalitet og at de i fængslet ikke har særligt øje for de problemstillinger de indsatte med diagnoser kan have når VIVE vurderer, at det kunne gavne de indsatte med diagnoser at behandlingsmetoderne og indsatserne tilrettelægges specifikt til dem (VIVE, 2017). Vi har undervejs forholdt os kritiske til det sociale arbejde der finder sted i de danske fængsler og et ønske om at gøre en forskel for de indsatte med diagnoser, som har større recidivrisiko derfra, og få deres erfaringer frem. Vi fandt hurtigt ud af at der manglede viden på området, herunder udtalelser fra indsatte og tidligere indsatte med diagnoser og dette gav os mere motivation til at undersøge hvordan denne målgruppe oplever det forebyggende arbejde på første hånd. Vi har altså en forforståelse af at indsatte med diagnoser ikke får den fornødne og individuelle hjælp i fængslet, som der er krævet for at kunne nedbringe recidiv samt at der mangler en grundforståelse og anerkendelse af at disse personer muligvis har brug for en mere tilrettelagt indsats ift. deres specifikke diagnose (VIVE, 2017).

Den kvalitative metode

Den kvalitative metode og hermeneutikken fokuserer på mange af de samme forhold, hvorfor også den kvalitative metode fungerer sammen med vores valg af videnskabsteori. Både hermeneutikken og den kvalitative metode har øje for processer, mening og tekstfortolkning (Christensen, 2021). Vi har i projektet valgt at anvende interviews som indsamlingsform ift. empiri, da vi i vores problemformulering har valgt at have fokus på at undersøge hvordan kriminelle med diagnoser oplever Kriminalforsorgens forebyggende arbejde. Dette vil vi bedst kunne få svar på via interviews som man bruger i den kvalitative metode. Ydermere kan metoden anvendes til at undersøge adfærd og sammenspil mennesker imellem, hvorfor den findes relevant da det forebyggende arbejde udspiller sig mellem ansatte og indsatte. Vi har valgt at interviewe to indsatte, to tidligere indsatte og én socialrådgiver for at kunne bevare en overskuelig transskriberings- og analyse proces. Dette har samtidigt resulteret i, at vi har kunne bruge tid og energi på de enkelte og dermed kunne få en bedre og uddybende forståelse af deres oplevelser og mening om det forebyggende arbejde. Den kvalitative metode kendetegnes bl.a. ved at vi som de undersøgende har direkte kontakt til vores informanter. Da vi benytter os af denne metode, kan vi få en forståelse af sociale fænomener grundet at vores mål er at få skabt en mere generel viden med almen relevans der er rækker ud over vores viden fra vores informanters udtalelser. Endvidere ser vi metoden som særligt velegnet, da det ikke har været muligt for os at researche os frem til nogle svar på hvordan personer med diagnoser har oplevet det forebyggende arbejde i danske fængsler. Dermed er det oplagt at vi benytter os af den kvalitative metode, da denne er velegnet til at undersøge områder af emner som ikke allerede har en videre omfattende forskning (Thagaard, 2004).

Analysestrategi

Abduktion er en vekselvirkende metode for at bruge data og teori (Thagaard, 2004). Vi har benyttet os af den abduktive tilgang i projektet, da denne kan anvendes i uforudsigelige sammenhænge herunder eks. undersøgelse af menneskers oplevelser. Tilgangen kommer til udtryk igennem det forarbejde vi har lavet forinden vi indsamlede projektets empiri, ved at vi læste op på forskellige teorier vi kunne lave vores interviewguides ud fra, i

forlængelse af den forforståelse vi også havde tilegnet os fra at læse om kritik af det forebyggende arbejde (Lysen & Christensen, 2021). Vi tog ikke afsæt i noget specifik teori i vores interviewguide og spørgsmålene blev også lavet mere neutrale og åbne, så de ikke talte ind i specifik teori, da vi ikke ønskede at præge vores informanternes svar på den måde som vores først udformede teori prægede spørgsmål ville have gjort. For at finde frem til hvilken teori vi ville benytte i analysen, gennemlæste vi alle vores transskriberede interviews og havde en åben dialog ift. hvilke teorier vi ville arbejde ud fra. Det vi i vores gennemlæsning og efterfølgende dialog fandt frem til var, at Erving Goffmans stigmatiseringsteori og Axel Honneths anerkendelsesteori kunne benyttes til at fremhæve mange af vores informanternes oplevelser ift. det forebyggende arbejde de havde modtaget eller ikke modtaget, hvorfor vi benytter disse i vores analyse (Lysen & Christensen, 2021). Vi har i projektet benyttet lukket kodning ved at vi har læst vores interviews igennem med tanker om hvordan teorierne kommer til udtryk for herefter at indsætte de passager der passede ind i et separat dokument. Vores problemformulering fik os til at kigge på målgruppens oplevelser, så det var når vi fandt noget relevant at koble på disse passager, at vi tilføjede dette i det separate dokument. Grundet ændringer i problemformuleringen eller opstilling af analysen, har vi af flere omgange læst interviewene igennem for at finde og sikre at vi har det vigtigste empiri med der kan besvare vores problemformulering (Thagaard, 2004).

Hermeneutisk analyse

Foruden at vi griber projektet an ved at benytte os af den abduktive analysestrategi, så benytter vi også den hermeneutiske analyse på baggrund af at vi bruger den hermeneutiske videnskabsteori. Konteksten er afgørende for hvad man indenfor den hermeneutiske tilgang forstår som meningsfuldt. Grundet at vi undersøger hvordan indsattes oplevelser er med det forebyggende arbejde i fængsler, er dette konteksten og hvad det er der er meningsfuldt for vores informanter om det forebyggende arbejde er det, som vi skal belyse gennem vores analyse (Christensen, 2021). Som en del af den hermeneutiske meningsfortolkning beskriver vi først manifestet, hvilket er en beskrivelse af hvordan teksten kan forstås uden at analysere på den. Herefter beskriver vi det latente indhold af analysen, hvilket er den bagvedliggende mening og forståelse vi analyserer os

frem til (Ingemann, Kjeldsen, Nørup & Rasmussen et al., 2018). Vi går ind i analysen baseret på vores forforståelse af både vores informanter, den viden vi har om det forebyggende arbejde vi har undersøgt forinden, og den teori vi kender og analyserer ud fra, hvilket udgør vores foreløbige forståelseshorisont. Som nævnt i videnskabsteori afsnittet, vil vi benytte os af den hermeneutiske cirkel for at forstå enkeltdelene og helheden af informanternes oplevelser af det forebyggende arbejde for derigennem at forstå vores informanternes meningsunivers ud fra Goffmans stigmatiseringsteori og Honneths anerkendelsesteori (Christensen, 2021). Vores analysefase slutter med at vi har fået en tilfredsstillende forståelse af hvordan vores informanter oplever at det forebyggende arbejde har været, og at vi fremstiller deres mening om det på en håndterbar og fuldkommen måde (Ingemann et al., 2018).

Udvælgelse af informanter

Da formålet med projektet er at undersøge indsatte med diagnoser oplevelser af det forebyggende arbejde i danske fængsler inden for en periode på 10 år valgte vi at afholde interviews med informanter, der alle har en diagnose og som inden for de sidste 10 år har været fængslet i Danmark. Det har været en formålsbestemt udvælgelse, grundet at de udvalgte informanter hermed har kunne give os det bedste indblik i det forebyggende arbejde baseret på at de har oplevet det på første hånd, hvorved vi får et indefra perspektiv. Udvælgelsen af målgruppen har ikke taget udgangspunkt i at de skulle have specifikke diagnoser, men håbet var derimod at kunne interviewe indsatte med forskellige diagnoser for at få en bredere målgruppe af diagnosticerede der kunne dele deres oplevelser. Vi valgte ydermere at interviewe en socialrådgiver ansat i Kriminalforsorgen som arbejder i et dansk fængsel, i tilfælde af at vi ikke fik nok interviews med målgruppen, hvilket vi dog fik efterfølgende. Dette udefra ekspertinterview var med til at sikre at vi kunne arbejde med flere interviews i tilfælde af at nogle af vores første prioritets informanter trak deres samtykke tilbage. Ydermere var formålet med socialrådgiver interviewet, at få besvaret nogle spørgsmål om udførelsen af det forebyggende arbejde som gruppen ikke var i stand til at finde allerede eksisterende empirisk viden om (Ingemann et al., 2018).

Valg af interviewform

Vi har valgt at benytte os af det semistrukturerede interview grundet at det holder interviewet mere åbent og eksplorativt. Formålet med at anvende interview af de diagnosticerede indsatte og tidligere indsatte var at opnå uddybende informationer om hvordan de oplever det forebyggende arbejde og deres situation (Engen & Nielsen, 2022). Ved at bruge det semistrukturerede interview mener vi, at vi bedre kunne følge vores informanternes retning for hvad der er meningsfuldt (Christensen, 2021). Interviewet med socialrådgiveren havde også først et formål om at opnå viden om de indsattes oplevelser. Vi stillede alle informanterne de samme spørgsmål, men dog har vi bedt informanterne om at uddybe nogle svar, og vi har selv spurgt ind til det der optager os ved svaret, hvilket flere gange har ført til yderligere spørgsmål. Ved at benytte denne interviewtype havde vi muligheden for at udfolde deres svar undervejs, når vi fandt dem meningsfulde (Engen & Nielsen, 2022). Dette kunne gavne os ved, at vi kunne samle op på de udsagn, informanten måtte komme med, som ligger under det emne, som vi gerne vil undersøge i vores projekt. Derudover har vi valgt det semistrukturerede interview grundet at vi undervejs i et interview gerne vil kunne omformulere et spørgsmål eller helt at undlade at stille det, hvis ikke det findes relevant. Der kan derfor være analysedele hvor enkelte informanter ikke er inkluderet, da de ikke er blevet spurgt ind til visse spørgsmål og det derfor er undladt i projektet grundet manglende relevans. Dette har eks. kunne komme sig af forskellen på at være nuværende, eller tidligere indsat, eller ift. videre spørgsmål om specifikke indsatser de ikke har fået tilbudt m.m. (Ingemann et al., 2018).

Interviewguides

Inden afholdelsen af interviewene udformede vi to forskellige interviewguides, da vi skulle interviewe både målgruppen og en ansat. Dette for at sikre at vi fik belyst de temaer vi vurderede som essentielle for at være i stand til at besvare projektets problemformulering. Ift. socialrådgiver interviewet, var det til dels også for at kunne belyse i projektet, om det er det samme forebyggende arbejde der tilbydes i alle danske fængsler og andre empiriske spørgsmål, vi ikke havde kunne finde konkrete svar på via litteratursøgning. Grundet de forskellige temaer der skulle belyses, skulle interviewene bestå af forskellige spørgsmål. Vi

besluttede at have mange forskellige spørgsmål med for at dække os ind i ft. at holde flere teoretiske muligheder åbne. Vi startede hvert interview på samme måde, først med at spørge om samtykke til at vi måtte optage samtalen med en diktafon, herefter en kort introduktion hvor vi præsenterede gruppen, forklarede undersøgelsens formål, rammerne for interviewet og læste en samtykkeerklæring op og fik mundtligt samtykke på denne.

Vi valgte at udforme vores interviewguide til diagnosticerede indsatte og tidligere indsatte over tre temablokke som er følgende:

1. Temablok 1: Informantens baggrund og informantens oplevelser med det forebyggende arbejde
2. Temablok 2: Selve kernen og de mere personlige spørgsmål
3. Temablok 3: Informantens ønsker om ændringer og en form for udtoning (Thagaard, 2004).

Vi var i udformelsen særligt opmærksomme omkring de typer af spørgsmål vi valgte at stille vores informanter, både de faktuelle og de attitude mæssige, samt på ikke at stille ledende spørgsmål og dermed kunne risikere at få påvirkede svar. De faktuelle er de spørgsmål vi stiller vores informanter i temablok 1. Det er faktuelle spørgsmål som navn, alder, diagnoser og hvilke fængsler de har været indsatte i. Dette er de meget ydre spørgsmål og det er spørgsmål vi fandt brugbare at stille i starten af interviewet for at starte blidt, få fakta og for at skabe en god dialog med informanten, inden vi gik i gang med attitude spørgsmålene. Spørgsmålene vi har stillet i anden temablok er mere personlige og går tættere ind på interviewpersonen. Her benyttede vi os af åbne spørgsmål for at skabe plads til at informanterne kunne svare uddybende om deres oplevelser. De meget personlige spørgsmål vil kunne påvirke vores interviewpersoner og derfor har vi gemt disse spørgsmål til midten af interviewet, således at informanterne følte sig trygge og fortrolige nok med os til at svare. Tredje temablok ser vi mere som en udtoning, hvor de mere hårde og svære spørgsmål er faset ud. Her forsøgte vi bl.a. at få et indblik i om, eller hvad de synes der kunne ændres i ft. det forebyggende arbejde, og vi havde her et større fokus på at få afsluttet dialogen på en ordentlig måde. Ved de lettere spørgsmål kan vi løfte stemningen fra de personlige og mere alvorlige spørgsmål igen, og

informanterne kan gå fra interviewet med en følelse af at deres mening er vigtig og at de bliver hørt (Thagaard, 2004). Derudover har vi skrevet spørgsmålene i hverdags dansk, så det for informanten er lettere at forstå og svare på spørgsmålene (Olsen, 2006). Dette er også kaldet erfaringsnære som vi benytter når vi er i kontakt med vores informanter, som går ud på at sproget bliver let så vores informanter kan udtrykke sig både ift. hvad de forestiller sig, føler, tænker og som vores informant uden yderligere anstrengelser kan forstå (Christensen, 2021). Ift. udarbejdelse af interviewguiden til socialrådgiveren, valgte vi ikke at opbygge denne efter de tre tema blokke og vi tog ikke hensyn til hverdags dansk. Denne beslutning blev truffet på baggrund af, at dette var en fagprofessionel vi skulle interviewe (Olsen, 2006).

De to interviewguides vil være at finde under bilag 1 og 2. Samtykkeerklæringerne vil være under bilag 12 og 13.

Overvejelser om interviewsituation

Forinden vi afholdte vores interviews, havde vi overvejelser omkring selve interviewsituationen. For at være gennemsigtige over for vores interviewpersoner forklarede vi inden interviewets start, hvad projektet skulle omhandle, hvem vi er, hvordan de kunne være til hjælp med projektet, samt forklarede dem om samtykkeerklæringen, anonymitet og ønsket om optagelse af interviewet for bedre at få deres perspektiv igennem. Dette for at sikre at deltagerne vidste hvad de indvilligede i ved deltagelse, deres rettigheder og selvfølgelig accept inden interviewets start. For at sikre at vores fulde fokus var på informanten og for ikke at sidde med en computer og skrive alt ned undervejs i interviewet hvorved information kunne gå tabt, sørgede vi for at argumentere for dette, og få samtykke af vores informanter til at optage samtalen for at kunne transskribere interviewet ordret. For at informanterne vidste hvad de indvilligede i, samt deres rettigheder, havde vi udformet en samtykkeerklæring, som de skulle erklære sig enige i, før at vi kunne bruge deres udtalelser i projektet. I de tilfælde hvor interviewpersonerne ikke kunne underskrive samtykkeerklæringen, har de givet mundtligt samtykke efter at have fået denne læst op.

Vi håbede på at kunne interviewe deltagerne fysisk, dette for at kunne skabe en mere tryk ramme som forhåbentligt ville kunne resultere i mere uddybende svar fra informanterne. Planen var også at hele projektgruppen skulle være til stede fysisk hvor én skulle være interviewer, én skulle stå for det tekniske og én skulle observere. Observationerne var tiltænkt ift. kommunikationsværktøjet aktiv lytning for at kunne aflæse kropssprog, toneleje og mimik, for evt. at kunne bruge disse observationer i analysen efterfølgende, da disse signaler kan give yderligere information om det sagte (Eide & Eide, 2007).

Vi var inden afholdelsen af interviews opmærksomme på vigtigheden i at give informanterne mulighed for at reflektere over spørgsmålene ved at give dem pauser undervejs, således spørgsmålene også ville kunne blive uddybet og dermed fyldestgørende. Vi var ligeledes opmærksomme på, at respektere vores informanter når vi udførte interviews. Dette overholdt vi ved at holde en god og venlig tone, og ved ikke at stille spørgsmål der lå ud over hvad vores projekt omhandler. Vi spurgte f.eks. ikke vores informanter om hvorfor de afsoner eller afsonede da deres domme er irrelevante for projektet. Vi havde fokus på at skulle slappe af i rollen som interviewer og ikke udtænke næste spørgsmål, før vores informanter havde fået lov til at svare færdigt. Derudover var det vigtigt for os, at informanterne følte en trykthed ved os, følte sig anerkendte og at vi fik skabt en tillidsfuld relation med dem hvorved vi forsøgte at være så lyttende og nærværende i situationen som muligt. Vi benyttede os af aktiv lytning for at kunne opnå dette, ved bl.a at aflæse tonefald og ud fra dette være i stand til at tilpasse os situationen alt efter informanterne følelser (Eide & Eide, 2007).

Empiriindsamlings proces

Vi er kommet i kontakt med de to tidligere indsatte, ved at oprette et Facebook-opslag, hvor vi eftersøgte målgruppen og forklarede om eventuel deltagelse. Se bilag 10. Gruppens medlemmer delte alle dette opslag d. 11.10.22 på deres Facebook væg. Vi bad vores venner og bekendte om at dele opslaget, så det nåede så bredt ud som muligt. Den første person der passede på målgruppen, kom vi i kontakt med via Facebook opslaget. Vedkommende havde i en alder af et par og tredive siddet i fængsler det meste af de sidste 16 år og havde diagnoserne PTSD og angst. Denne person havde meget at

fortælle, og vi aftalte et fysisk interview med alle gruppens medlemmer. Uheldigvis, blev vi informeret fra vedkommendes pårørende dagen før interviewet, at denne var blevet anholdt og skulle stilles i grundlovsforhør, hvorfor det ikke var muligt at etablere en ny interviewdato.

Det opslag vi udarbejdede til Facebook, delte vi i gruppen AAU: Søg, find og bliv testperson d. 11.10.22. Delingen resulterede desværre ikke i nogen tilbagemeldinger.

Det andet tiltag vi gjorde for at nå ud til mulige informanter, var at vi på mail d. 12.10.22 kontaktede alle danske fængsler. Her forhørte vi os om muligheden for at få hængt en flyer op som de indsatte kunne reagere på, samt vi medsendte nogle få spørgsmål i mailen om det forebyggende arbejde som gruppen ikke kunne finde eksisterende empiri på. Se bilag 11. Kragsskovhede Fængsel rettede henvendelse tilbage, og måtte afslå vores efterspørgsel om interviews med indsatte, da det ville blive for stor en arbejdsbyrde for personalet pt. at skulle etablere kontakt mellem projektgruppen og de mulige interesserede indsatte. De indvilligede dog i afgive et interview med en socialrådgiver og var meget behjælpelige med at svare på spørgsmål. Sdr. omme fængsel rettede også henvendelse tilbage. De indvilligede i at hænge vores flyer op på en fælles opslagstavle i fængslet og gjorde dette d. 14.10.22. De foreslog os at sætte vores egne kontaktoplysninger på denne flyer, hvorfor vi oprettede en ny mail specifikt til dette formål. Heraf fik vi kontakt med de to nuværende indsatte informanter i projektet. Horserød fængsel indvilligede i at besvare de spørgsmål om fakta om det forebyggende arbejde vi havde med i mailen, men dette blev ikke nødvendigt for os grundet samarbejdet med Kragsskovhede Fængsel. De resterende danske fængsler enten afslog vores forespørgsel, eller vendte ikke tilbage.

D. 21.10.22 hang vi samme flyer som sendt ud til fængslerne op hos Rusmiddelafsnittet i Aalborg, Kirkens Korshærs varrestue, Blå Kors varrestue og på Café Parasollen, som er et spise og værested for socialt udsatte. Gruppen udvalgte disse steder grundet at målgruppen kunne tænkes at være at finde bl.a. der. Vi fik dog ingen henvendelser tilbage fra målgruppen herfra i løbet af den måned de var ophængt.

Årsagen til at vi valgte at have så omfangsrig en empiriindsamlings proces var først for at der var højere sandsynlighed for at få adgang til informanter, grundet at vi vidste det ville blive et svært område at komme ind på. Ydermere forsøgte vi at få et udvalg af informanter i tilfælde af at nogle sprang fra forinden interviewet eller hvis vores informanter i løbet af projektskrivnings processen valgte at trække deres samtykke tilbage.

Empiriindsamling

Projektets egen indsamlede empiri består af i alt fem individuelle interviews, som blev afholdt løbende sidst i oktober måned. Det første interview blev afholdt fysisk d. 20.10.22 i informantens egen lejlighed og tog lidt over en time. Her deltog kun ét af projektets medlemmer efter informantens efterspørgsel, da vedkommende ikke var komfortabel med at skulle fortælle om personlig information over for en hel gruppe da han, som han forklarede, ikke var stolt over sin fortid. Informanten var komfortabel med at interviewet blev optaget og at andre gruppemedlemmer skulle transskribere det til bilag, samt at hans fortællinger selvfølgelig bruges i projektet. Det var ikke muligt for det ene gruppe medlem at observere informantens kropssprog m.m. som først planlagt, da denne under interviewet vurderede at det kostede for meget opmærksomhed fra sin tilstedeværelse da interviewguiden også skulle følges. Den anden informant indvilligede også i fysisk afholdelse, men grundet rejsearbejde og dermed ofte lang afstand blev det besluttet at afholde et telefoninterview i stedet. Dette interview blev afholdt d. 21.10.22 og varede en halv time og blev afholdt om aftenen grundet informantens arbejde. Igen var det ét gruppemedlem der afholdte interviewet, denne gang grundet at der ikke sås nødvendighed i flere gruppemedlemmers tilstedeværelse da fysisk observation ift. aktiv lytning ikke var muligt (Eide & Eide, 2007). De to nuværende indsatte informanter afsoner i Sdr. Omme fængsel, hvor vi fik besked af fængselspersonalet at fysiske interviews ikke var muligt, hvorfor disse blev afholdt telefonisk. Her var det også ét gruppemedlem der afholdte begge telefoninterviews og disse blev også afholdt om aftenen for at det passede med hvornår de indsatte var tilbage i deres celle. Det ene interview blev afholdt d. 25.10.22 og varede lidt over en halv time, hvor det andet blev afholdt d. 27.10.22 og varede lidt over en time. Grundet de sene tidspunkter for de tre telefoninterviews, afholdte gruppemedlemmet dem fra egen bopæl. Interviewet d. 26.10.22 med en socialrådgiver ansat i Kragsskovhede

fængsel blev også afholdt telefonisk. Dette grundet at personalet var presset på arbejdstid hvilket passede gruppen fint, da der ikke var intention om at benytte aktiv lytning eller samme behov for at skabe en tryk ramme som hos de andre interviewpersoner. Interviewet blev afholdt i dagtimerne og med to gruppemedlemmers tilstedeværelse, da disse var i et lokale på Aalborg Universitet. Derudover har vi efterfølgende haft mailkorrespondance og telefonsamtaler med socialrådgiveren, som har kunne give svar på de spørgsmål vi ikke har kunnet finde empiri om på anden vis, Dette indgår også i projektet.

Transskribering

For at kunne være nærværende under interviewet valgte vi at optage interviewene med samtykke fra informanterne, så vi kunne transskribere hele interviewet. Dette gjorde vi for at sikre at vi fik alle informationer med, da vi ved at dette kan være svært hvis man skriver og stiller spørgsmål på samme tid samt kan væsentlige temaer og udtalelser kan gå tabt uden transskriberinger. Vores analyse står på et mere overbevisende grundlag grundet at vi ofte ordret ved brug af citater bruger vores informanternes fortællinger i analysen. Vi har valgt at fjerne eller sløre enkelte udtalelser eller passager fra interviewene, hvis disse ikke ansås som relevante for projektet og samtidig var for personfølsomme. Vi har indsat brackets hvor der har været behov for at anonymisere relevante personfølsomme informationer (Ingemann et al., 2018). Derudover har vi valgt at transskribere vores interviews fuldt ud så vores anerkendende "Ja" og "Okay" også er tilføjet samt "Øhm" og anerkendende "Mhm" da vi benytter os af aktiv lytning og dermed understreger dette. Dette har under vores interviews også givet informanten en følelse af at vi lytter og at vi opmuntrer til at de fortæller mere (Eide & Eide, 2007). Når vi benytter os af de anerkendende ord og lyde i transskriberingen er det også med til at vores interviews bliver mere virkelighedstro og giver læseren en følelse af at være direkte til stede i samtalen.

Undersøgelsens overførbarhed og bekræftbarhed

Vi er opmærksomme på at vi gennem vores kvalitative metode kan have et generaliserings problem, da vores fire informanter fra målgruppen kun udgør en lille del af en større helhed af alle indsatte eller tidligere indsatte med diagnoser i danske fængsler. Vi forsøger at skabe bedre indblik i, og en forståelse af hvordan det forebyggende arbejde med kriminelle med diagnoser udføres og hvordan denne indsats kan opleves. Dog mener vi, at der igennem vores informanternes udtalelser kan ses at der er fortællinger og udsagn som går igen fra informant til informant, dermed mener vi at vi kan argumentere for at dette også kan gøre sig gældende ved andre kriminelle med diagnoser. Ydermere har informanterne afsonet bredt geografisk og udtalelserne om det forebyggende arbejde i fængslerne spænder sig igennem Jylland og Fyn. Bekræftbarheden i projektet tager udgangspunkt i vores egen og læserens vurdering af de tolkninger som vores samlede undersøgelse har ført frem til. Derfor har vi løbende i projektet forholdt os kritisk i tolkningen af vores empiri. Dette har vi gjort ved at være kritiske i vores analyseproces med udvælgelse af teori og passager vi bruger fra vores indsamlede datamateriale. Derudover har vi været tydelige i vores skelnen mellem vores egen vurdering og hvad vores informanter fortæller os. Dette har vi bl.a. gjort ved nogle steder direkte at indsætte citater fra informanternes udsagn hvorefter vi tolker på disse (Thagaard, 2004).

Etiske overvejelser

Inden vi afholdte vores interviews havde vi etiske overvejelser om hvordan vi fik skabt den bedst mulige kontakt med vores informanter. Vi havde tanker omkring at det målgruppen skulle dele med os, kunne være svært at dele om dem selv. Derfor var det vigtigt for os at vi kunne give dem en tryghed i interviewsituationen, men også i vores kommunikation før interviewet. For at sikre at vores informanter vidste hvad deres udtalelser skulle bruges til, fortalte vi dem hvad vores projekt skulle belyse ifb. at de skulle beslutte om de ville deltage i et interview i første omgang, samt efterfølgende ved interviewets start for at opsummere dette. De blev også informeret om, at de kunne undlade at svare på spørgsmål hvis de fandt dem for personlige (Thagaard, 2004). Vi havde også etiske overvejelser omkring at tage hensyn til at målgruppens informanter har diagnoser som ADHD og PTSD i

interviewene. Vi havde gennem litteratursøgningen til projektet fået en forståelse af, at diagnoserne bl.a. kan medføre koncentrationsbesvær, hvorfor vi inden optagelsen af interviewene forklarede og forsikrede informanterne om, at det var forståeligt hvis de undervejs fik brug for en pause. Selvom projektets ønske var at afholde fysiske interviews, var beslutningen om interviewene skulle afholdes fysisk eller telefonisk op til de af informanterne hvor begge dele var muligt, for på den måde at sikre en tryghed og hensyntagen overfor informanterne. Udover medmenneskelighed og forståelse for deling af personlig information, var formålet med den videregivelse af beslutningskompetence ydermere også at sikre denne tryghed for at kunne få de mest fyldestgørende svar fra informanterne. En etisk overvejelse var, at selvom vi ville skabe en god relation med informanterne, måtte kontakten ikke være forførende da dette kunne resultere i at informanterne ville dele for meget information med os, som de ville kunne fortryde efter interviewet. Under selve afholdelserne havde gruppen fokus på vigtigheden i at agere anerkendende over for informanten og den private information denne måtte dele. Vi var mærksomme på hvordan vi ved hjælp af pauser og plads til refleksion kunne skabe plads til at få mere uddybende svar fra vores informanter. Hertil kom vi også med opmuntrende og anerkendende tilbagemeldinger ved ofte f.eks. at sige "Ja" og "Okay" når de var i gang med en længere forklaring, og selvfølgelig efter hvert færdigt udsagn. Vi havde ydermere fokus på at være varierende i vores opfølgende spørgsmål med henblik på at få mere uddybende svar, og forsøgte at sikre os af vores informanter forstod de spørgsmål vi stillede. Vi havde også overvejelser omkring at der kan opstå etiske dilemmaer under afholdelsen af vores interviews ift. hvorvidt interviewerens kan tillade sig at stille mere nærgående og personlige spørgsmål. Det har derfor været vigtigt for os at vi respekterede vores informanters grænser for hvad de var komfortable med at dele med os og mærkede efter dette undervejs i interviewene, samt at vi ikke spurgte ind til information der ikke havde relevans for projektet. Vi var også opmærksomme på at interviewerens kunne risikere at stå i et dilemma ift. uenigheder undervejs i interviewet, da man som interviewer skal forholde sig neutralt på trods af at der kan være uenigheder i udsagn. Her var enigheden i gruppen inden afholdelsen af interviewene at interviewerens skulle forholde sig med en vis distance ved blot f.eks. at sige "Ja" selvom dennes mening var en anden, for ikke at gå ind i en eventuel diskussion. På den måde sørgede gruppen for at man som interviewer ikke kunne få blandet sine egne personlige holdninger frem i interviewet.

Specifikt ift. interviewet med socialrådgiveren, var overvejelserne og enigheden inden, at interviewerens skulle forholde sig objektiv og ikke frembringe den del af den empiriske information om det forebyggende arbejde som var negativ som gruppen forinden havde fået en forståelse af via litteratursøgning (Thagaard, 2004).

Alle informanterne blevet lovet anonymitet ved deltagelse, og måtte dermed ikke kunne genkendes igennem deres udsagn, hvorfor vi havde mange overvejelser omkring udførelsen af anonymisering af deres karakterer og fortællinger, uden at det ville skade forståelsen af deres fortællinger og samtidig fremstå som troværdig data. Hertil tildelte vi dem opdigtede navne, fjernede irrelevante og samtidig for personfølsomme udsagn, og indskrev brackets med anonymiserende synonymmer hvor ord eller sætninger var personfølsomme for genkendelse. Dette for at sikre at informanterne ikke ville kunne blive genkendt og dermed blive eventuelt skadet samt at sikre pålideligheden til projektets data (Thagaard, 2004). Vi havde også fokus på, at vi er dataansvarlige og derfor er omfattet af reglerne i lov om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (Databeskyttelsesloven) og Europa-parlamentets og rådets forordning (Databeskyttelsesforordningen). Den indsamlede ubearbejdede data må kun tilgås af projektgruppens medlemmer og er fortrolig. Vi kan straffes jf. straffelovens §264d hvis vi videregiver personfølsomme oplysninger. Informanterne blev informeret om at de kan tilbagetrække deres samtykke jf. persondataloven §38 til enhver tid. Dette er stadig gældende selvom vi har erfaret at denne er blevet erstattet af databeskyttelsesforordningen, så tilbagekaldelse af samtykke er jf. databeskyttelsesforordningen artikel 7, nr. 3. Grundet den mulige tilbagekaldelse af samtykke lagde gruppen især vægt på at skabe en fortrolig relation med informanterne således dette ikke ville blive et tilfælde og informationen ville gå tabt. Gruppen var også opmærksom på, at hvis vi kom i besiddelse af viden som indebar fare for liv og velfærd, havde pligt til at afværge dette ved at melde det til politiet jf. straffelovens §141, hvorfor vi også informerede informanterne om dette.

Teoriafsnit

Goffman

Stigma

Erving Goffman beskriver stigma som et negativt karakteriserende kendetegn som gør at personen adskiller sig fra flertallet. Stigma vil beskrives som at man forstår sig selv anderledes end andre mennesker forstår en, og man skal føle sig stigmatiseret for at være stigmatiseret. Stigma kan f.eks. være ikke-anerkendelsesværdige egenskaber som personen viser igennem sin adfærd. Et stigma opstår når det er en uoverensstemmelse mellem en persons tilsyneladende sociale identitet og dennes faktiske sociale identitet, men et stigma kan også ligge latent og er desuden kontekstbestemt. Den tilsyneladende sociale identitet betegnes den identitet som mennesker vurderer at en person har, ud fra normative forventninger og krav der er om personens egenskaber baseret på den sociale forventningskategori personen er blevet placeret i. Den faktiske sociale identitet er den identitet som personen rent faktisk har. Det er den kategori personen kan henvises til og ikke blot den kategori et andet menneske forventer at personen kan klassificeres til. Det er de faktiske egenskaber personen har, og som kan påvises at personen har. Mennesker kan sætte et stigma på en anden person, hvis denne har en forventning til den anden persons egenskaber som denne viser sig ikke at besidde, eller hvis denne besidder en egenskab der ikke er almen, da dette vil resultere i at personen ikke lever op til de opsatte første forventninger, hvorved de dermed vil blive reduceret til en nedvurderet person i den andens persons bevidsthed. Der sker en stigmatisering når mennesker med en bestemt adfærdsform uddifferentieres og kategoriseres, og der til disse grupper tilknyttes bestemte stereotype forståelser af deres ikke-anerkendelsesværdige egenskaber og negative karakteriserende kendetegn, hvilket resulterer i at der opstår en perceptionsmæssig udsletning af de positive egenskaber og kvaliteter som personen ligeledes indeholder. Stigmaet udspringer af sociale interaktioner mellem mennesker hvilket indebærer at man ser de personer som bærer stigmaet som værende afvigende og moralsk mindreværdige. Formålet med stigmateteorien er at kunne belyse hvordan informanterne oplever stigmatisering i mødet mellem dem og fængselspersonalet og hvordan dette kommer til udtryk (Goffman, 2009).

De tre stigma

Goffman inddeler stigma i tre forskelligartede typer:

- 1) De kropslige vederstyggeligheder hvilket er fysiske deformiteter og andre misdannelser.
- 2) Karaktermæssige fejl hvilket er usynlige tegn som karakterbrister såsom viljesvaghed, dovenskab og andre ikke-aner kendelsesværdige karaktertræk, der kan føre til f.eks. forbryderisk handlen, misbrug, og arbejdsløshed.
- 3) Det tribale eller også kaldet det slægts betingede stigma som er nationalt tilhørsforhold, religion eller race.

De tre typer af stigma baseres på at de alle tre vil tiltrække sig opmærksomhed fra omgivelserne, da de anses som afvigende fra normen. Denne opmærksomhed vil resultere i at de, af nogen, vil blive stigmatiserede og kan blive socialt afvist. Teorien om de tre stigma benyttes i projektet for at kunne identificere hvilke typer af stigma informanterne kan have, hvorfor det også er noget de potentielt kan blive stigmatiserede på (Goffman, 2009).

At passere

Potentielt miskrediterede mennesker med et ikke-synligt stigma kan passere, hvilket vil sige at skjule potentielt miskrediterende information om dem selv. De potentielt miskrediterede indebærer personer som har et stigma, men hvor stigmaet ikke er blevet opdaget. Det er de mennesker som formår at holde deres stigma skjult for andre, men de kan selv vælge om de vil fortælle andre om deres stigma, eller om de vil holde det skjult. De miskrediterede betegner de mennesker hvor deres stigma er synligt eller blevet synliggjort, og de dermed ikke har mulighed for at skjule eller benægte deres stigma. Ofte ser man, at mennesker gladeligt fortæller nogle persongrupper om deres stigma, hvorimod det holdes fuldstændigt skjult for andre. Det afgørende er her personens relation til de forskellige grupper. Det handler om hvordan de håndterer og formidler deres identitet, ved at kontrollere hvilke informationer og til hvem, de deler den. Dette kaldes

informationskontrol. Formålet med at passere er, at bevare sin identitet som normal, og vise sig værdig til at kunne blive accepteret af samfundet. Begrebet anvendes i projektet for at kunne analysere os frem til om interviewpersonerne har forsøgt, eller ikke forsøgt, at skjule deres faktiske identitet (Goffman, 2009).

Blandet kontaktsammenhæng

Når en person med et stigma og en person uden et stigma har en social situation sammen opstår der det der kaldes en blandet kontaktsammenhæng. Kontaktsammenhængen opstår når blandede kontakter er i hinandens nærhed eller når de fører en samtale sammen. I en blandet kontaktsammenhæng vil begge parter tvinges til at blive konfronteret med årsagerne og virkningerne for stigmaet. Den stigmatiserede kan opleve at skulle være meget opmærksom på hvordan de fremtræder i blandede kontaktsammenhænge, samt opleve at deres mindste fejl og handlinger kan blive betragtet som udtryk for deres stigmatiserede særpræg. Når der opstår en form for udfordringer i den blandede kontaktsammenhæng kan den stigmatiserede benytte sig af en krybende, defensiv holdning for at være på forkant med udfaldet. Den blandede kontaktsammenhæng bruges i projektet for at forstå målgruppens oplevelser med fængselspersonalet. Vi vil ud fra teorien analysere os frem til hvordan informanterne har oplevet fysiske møder med fængselspersonalet, samt hvordan de har oplevet at blive konfronteret med deres stigma (Goffman, 2009).

Honneth

Anerkendelse

Axel Honneth anser anerkendelse for at være en betingelse for identitet og opblomstring som et menneske. En central antagelse er at en persons identitet først er gældende når denne anerkendes. Ydermere når en person får anerkendelse i den private sfære, den retslige sfære og den solidariske sfære, så kan det gode liv realiseres. Ift. Honneths syn på anerkendelsesteorien er det nødvendigt at andre anerkender eks. et individs opfattelse af dem selv før at dette er gældende, foruden er det snarere en illusion. Hvad der

anerkendes bliver til virkelighed og grænsen for hvad der anerkendes, er de fællesskaber man indgår i. Individet bliver anerkendt når de bliver taget alvorligt, der lyttes til hvad de har at sige og når andre er interesserede i at forstå hvad det er de mener. For at anerkendelse kan ske, er det nødvendigt at man føler sig synlig som et unikt individ med ens egen identitet. Individet skal behandles som en person der fortjener at blive respekteret. Vi benytter anerkendelsesteorien til at analysere os frem til om vores informanter oplever at blive anerkendt under deres afsoningstid i fængslerne (Høilund & Juul, 2015).

Den retslige sfære

Anerkendelse i den retslige sfære sker når man som individ bliver anerkendt som værende at have de samme samfundsmæssige rettigheder på lige fod med andre. Den retslige sfære udgør fundamentet for et individs selvrespekt. Selvrespekt får man gennem at blive anerkendt som en unikt individ af fællesskabet. Retslig anerkendelse er forudsætningen for selvrealisering grundet at individets faktiske rettigheder giver muligheden for at individet kan udfolde sig på et individuelt niveau. Som en del af retslig anerkendelse i moderne vestlige samfund skal individets ret til at have en nødvendig levestandard anerkendes, hvorfor denne anerkendelse også berører velfærd (Jerlang, 2009). Honneth mener, at det enkelte individs ret og værd reelt skal anerkendes for at de formelle rettigheder nytter noget. Respekt for individet skal ikke forstås, at det skal tilknyttes et abstrakt retssystem, men mere konkret at have respekt for de rettigheder individet har i praksis. Anerkendelse i den retslige sfære forekommer af universel ligebehandling og hvor individet anses den samme moralske tilregnelighed som de andre (Høilund & Juul, 2015).

Den solidariske sfære

Anerkendelse finder sted i den solidariske sfære, hvilket eks. er arbejdsmæssige, politiske og kulturelle fællesskaber (Jerlang, 2009). Denne anerkendelse handler om individets behov for social værdsættelse, herunder af levemåde og livsstil. Som person er målet at få individuel prestige og anerkendelse. Fællesskabet anerkender individet som person for de evner der har værdi for fællesskabet (Høilund & Juul, 2015). Fælles normer og værdier er

fundamentet for individets selvværd og dette opstår når individet anerkendes for det der gør denne til et særligt individ. Følelsen af selvværd skabes gennem handlinger fra at andre værdsætter og anerkender ens præstation, eller anerkender at individets egenskaber er værdifulde. Forudsætningen for solidaritet er gensidig værdsættelse (Jerlang, 2009).

Disrespekt

Hvis et individs oplevelse er ikke at føle sig forstået, set eller hørt, så giver det dem en følelse af at være usynlige, selv når de er fysisk til stede. En disrespekt eller en krænkelse er deres oplevelse af at være usynlig, hvor de ikke føler at de bliver anerkendt som et unikt individ. Disrespekten kan være en forholdsvis harmløs forurettelse eller strække sig til stærk stigmatisering. Hvis et individ bliver undertrykt af en anden kan der ske en anerkendelseskamp for at blive anerkendt for den værdi individet mener at denne har. Denne kamp sker på baggrund af at individet har tilskrevet sig en værdi, men at denne ikke anerkendes og gerne vil anerkendes. Det kaldes en kamp grundet at anerkendelse ikke bare gives, men reelt kan være noget man skal kæmpe for. Krænkelseserfaringen afspejler kendsgerningen at individet ikke oplever sig synlig og anerkendt. Hvis ikke individet kan genkende sig selv i hvordan andre ser dem, så er sandsynligheden stor for at et samarbejde vil mislykkes. Et individ kan blive krænket gennem at deres vision eller perspektiv ignoreres eller tilsidesættes. Disse krænkelse kan føre til en uretsfølelse eller uretsbevidsthed hos dem, når de oplever noget moralsk uretfærdigt. Teorien om disrespekt benytter vi i analysen for at kunne analysere om de indsatte oplever at blive disrespekteret i mødet med fængselspersonalet (Høilund & Juul, 2015).

Disrespekt ift. nægtelse af rettigheder

Denne disrespekt sker når individer fratages bestemte rettigheder og derved oplever et retstab. Hvis et individ fratages rettigheder mister individet deres position som værdig og ligeberettiget borger af samfundet. Dette påvirker deres moralske tilregnelighed og deltagelse i offentlige beslutninger. Dette retstab og nægtelse af rettigheder vil nedbryde individets selvværd (Høilund & Juul, 2015).

Hvordan supplerer Goffman og Honneths teorier hinanden

Vi har valgt at benytte os af Erving Goffmans stigmatiseringsteori og Axel Honneths anerkendelsesteori da de begge iagttager interaktioner hvor der sker krænkelse, hvorved disse sociale interaktioner bedre kan forstås. Honneth og Goffman har uligheder i deres teorier, men de har endnu flere ligheder. Vi har bl.a. kunne se at de to teoretikere tager udgangspunkt i individers oplevelser med andre personer og anerkendelsen, krænkelsen eller stigmatiseringen sker i mødet eller nærheden af andre. Det er derfor ikke universelt gyldigt at alle vil behandle en på samme måde, men dette taler Goffmans teori mere ind i end Honneths gør. Goffman interesserer sig for det afvigende, det som der adskiller sig fra andre, dvs. de normale. Ydermere interesserer han sig for at personer med negative karakteriserende kendetegn kan vælge at skjule potentielt miskrediterende information for at fremstå mere anerkendelsesværdig. Der er ikke tale om en anerkendelsesproces i Goffmans teori, men der er tale om mekanismer som individer gør brug af for netop at blive stigmatiseret mindst muligt grundet et ønske om at blive bekræftet eller blive anset som anerkendelsesværdig. Dette kan gå ind og påvirke den stigmatiseredes opførsel overfor andre individer, og hvis denne begynder at pålægge sig negative egenskaber grundet at denne stigmatiseres, kan dette påvirke deres identitet. Goffmans stigmateori finder endvidere ikke kun sted på mikroniveau, da den tager afsæt i hvad der afviger normen som skabes på makroniveau (Goffman, 2009). Honneth interesserer sig for dannelsen og blomstringen af et menneskes identitet gennem at personer har brug for anerkendelse fra andre mennesker og at disse påvirkes af de oplevelser de har med at modtage anerkendelse eller mangle anerkendelse (Høilund & Juul, 2015). For bedst at kunne fortolke på det meste af vores indsamlede empiri har vi fundet det nødvendigt at benytte os af begge teorier i analysen. Vi mener for ikke kun at analysere på de negative oplevelser vores informanter har haft i mødet med systemet, som man fokuserer på med Goffmans stigmateori, at det er nødvendigt også at kunne analysere på de positive oplevelser informanterne har haft, hvorfor at Honneth og hans anerkendelsesteori benyttes. Ved at benytte begge teorier kan vi få et nuanceret billede af hvordan det forebyggende arbejde har været for vores informanter på godt og ondt. Vi vurderer at det er vigtigt at analysere på om informanterne anerkendes ift. de udfordringer de kan få på baggrund af at have en diagnose (Høilund & Juul, 2015). Begge teoretikere har et fokus

på negative møder med andre personer, som nævnt har Goffman om personerne føler sig stigmatiserede af andre, hvor Honneth kigger på om de føler sig disrespekteret af andre. Disse negative fokusområder ligger tæt op af hinanden, men langt nok fra alligevel til at vi ikke udelukkende vil arbejde ud fra Honneths teori.

Præsentation af de fire informanter

Anders

Er [i 40'erne]. For 10 år siden sad han på lukket afdeling i Kragsskovhede Fængsel i ca. ét år, inden han blev flyttet og skulle afsone resten af dommen i Sdr. Omme fængsel de sidste tre-fire måneder. Gentagen kriminalitet gjorde at han skulle afsone igen, for ca. syv år siden. Denne gang også i Kragsskovhede fængsel, men på den åbne afdeling. Han blev under afsoning af denne dom også flyttet, denne gang til Nyborg Fængsel hvor han sad ca. et halvt år. Anders har afsonet før implementeringen af den nye modtagelse. Han fik hans førtidspension efter løsladelse fra sidste afsoning og har ikke siddet i fængsel siden. Anders har diagnoserne PTSD og ADHD. Han nævner at han har flere, nok to, men at han ikke kan huske hvilke det er (Anders interview). Se efterfølgende under bilag 3.

Benjamin

Er [i slutningen af 20'erne]. Han afsonede sidst i Søbysøgård Fængsel for fem-seks år siden. Han afsonede sammenlagt halvandet år over to omgange grundet recidivitet. Benjamin har afsonet efter implementeringen af den nye modtagelse. Han er snart færdig med hans uddannelse og har ikke begået kriminalitet siden hans sidste løsladelse. Han har diagnosen ADHD (Benjamin interview). Se efterfølgende under bilag 4.

Carsten

Er [i 40'erne]. Han afsoner i Sdr. Omme Fængsel på nuværende tidspunkt og har siddet der i ca. seks måneder. Før Sdr. Omme fængsel sad han i Nyborg Fængsel i 10 år og afsonede den samme dom. Han har været afsoner både før og efter implementeringen af den nye modtagelse. Carsten er diagnosticeret med PTSD (Carsten interview). Se efterfølgende under bilag 5.

Daniel

Er [i 40'erne]. Han sidder på nuværende tidspunkt i Sdr. Omme Fængsel og har siddet der [ca. ét år]. Før dette sad han i Søbysøgård Fængsel i ca. ét år. Daniel har afsonet efter implementeringen af den nye modtagelse. Han har diagnosen PTSD og har fået tilkendt førtidspension grundet hans diagnose. Daniel fortæller at han sidder uskyldig dømt (Daniel interview). Se efterfølgende under Bilag 6.

Analyse

Analyseopbygning

Følgende analyse vil være opbygget på den måde, at analysen starter med at identificere hvilke typer af stigma informanterne har latent. Den videre analyse vil belyse i hvilket omfang informanterne føler sig stigmatiserede, disrespekterede og anerkendte af fængselspersonalet. Analysen udarbejdes på baggrund af Goffmans teori om stigma, og Honneths anerkendelsesteori. For at analysere og redegøre for informanternes oplevelser og vurderinger, vil vi inddrage relevante udsagn fra de fire kvalitative interviews.

Identificering af mulig type af stigma

Vi identificerer ikke nogle kropslige stigma, da de fleste af vores interviews blev afholdt telefonisk og vi derfor ikke ved om informanterne har fysiske deformiteter som de kan opleve at have stigma omkring. Interviewet med Anders blev afholdt fysisk, men der sås

ingen fysiske deformiteter. Der ses ligeledes ingen tribale stigma, da ingen af interviewpersonerne beskriver noget omkring race, nationalitet eller religion. I det følgende vil det identificeres hvilke samfundsmæssige vurderede karaktermæssige fejl de har (Goffman, 2009).

Diagnosticerede diagnoser

Vores informanter i projektet har henholdsvis diagnoserne ADHD og PTSD. Benjamin har ADHD (Benjamin interview). Daniel og Carsten har PTSD (Daniel interview), (Carsten interview). Anders har både ADHD og PTSD samt to andre diagnoser han ikke kan huske navnene på (Anders interview). Deres karakterer kan af samfundet opfattes som værende afvigende grundet hvordan deres diagnoser kan få dem til at reagere og opføre sig på (Goffman, 2009).

Anders beskriver hvordan de fleste i fængslet har karakterbrister ifb. med at de har diagnosen ADHD. Han forklarer at størstedelen af alle de indsatte har ADHD, så det er normalt for dem, at de, som han beskriver det, alle løber rundt på væggene og i højere grad har et andet energiniveau end normale mennesker. Han forklarer, at de indsatte dermed er meget ens, og dermed også føler at de er normale i den sammenhæng (Anders interview). Baseret på dette fortolker vi, at der ikke er noget afvigende i at have et højere energiniveau blandt de indsatte. Det særligt høje energiniveau og impulsiviteten kan virke voldsom for normale mennesker, og kan føre til at dette anses som karakterbrister og dermed medføre at personer med ADHD kan opleve at føle sig stigmatiserede når de er i sociale sammenhænge med normale mennesker (Goffman, 2009). Fængselspersonalet er normale mennesker som kan reagere på de indsatte som om de er i en samfundsmæssig kontekst, grundet de selv lever heri, i stedet for hvad der er normen i en fængselskontekst. Anders bliver spurgt ind til hvad han tænker om, at vi i gruppen har læst at folk med diagnoser, har større sandsynlighed for at begå kriminalitet igen, end folk der ikke har en diagnose og der fortæller han, at det er han er enig i, og tilføjer:

“Altså ADHD, altså det har jeg jo, de er jo meget impulsive. Så de reagerer inden de tænker, du ved. Det er jo også det jeg gjorde mange gange. Altså mit liv, det er

bare, jeg har reageret og gjort ting uden at tænke over konsekvenserne” (Anders interview, s. 32).

Han forklarer, at adfærden hans ADHD diagnose medbringer, har medført at han har begået kriminalitet. Udover det, fortæller Anders at hans PTSD er noget der er kommet af hans traumatiske fortid. Hertil forklarer han, at hans kriminelle handlinger også har haft noget med hans fortid at gøre. Hans diagnose stigma har været til grunde for udvikling af hans kriminelle stigma. Han har derved pådraget sig et kriminelt stigma også, udover hans diagnose stigma. At reagere impulsivt uden at tænke over konsekvenserne for ens handlinger ved at begå kriminalitet, vil anses som en uacceptabel adfærd af normale mennesker og dermed kunne føre til stigmatisering (Goffman, 2009).

Benjamin beskriver også hvordan hans diagnose påvirker ham. Han beskriver hvordan han efter at have fået medicin for hans ADHD er blevet meget mere rolig og at han kan mærke at medicinen har haft en positiv indvirkning på ham. Han ville ønske at han var startet på medicinen noget før, da han så føler at han ville have haft mere rolige afsoninger. Benjamin forklarer, at hans ADHD har været med til at gøre at han har været meget flyvsk og ukoncentreret (Benjamin interview). Hans adfærd pga. hans diagnose gør, at han kan føle sig stigmatiseret grundet han ikke er som normen, da han har disse beskrevne afvigelser i hans adfærd (Goffman, 2009).

Da vi spørger Carsten om hvordan hans PTSD har påvirket ham under hans afsoninger beskriver han, at han grundet hans PTSD bliver stresset og irriteret, og at han tror det er grundet alle menneskerne der er inde i fængslerne. Han forklarer, at han ofte har brug for ro grundet hans diagnose, hvilket kan virke som afvigende adfærd da han har brug for at trække sig, og ikke ønsker at være sammen med de andre indsatte i et normalt omfang (Carsten interview). Dette kan opleves som et stigma, da diagnosen gør at han ikke opfører sig som normale mennesker, da han grundet hans diagnose har lettere ved at blive irriteret og stresset (Goffman, 2009).

Daniel beskriver at hans PTSD har indvirkning på hans væremåde og måde at håndtere pressede situationer på. Han forklarer, at når man har PTSD, så kan man blive udadreagerende når man bliver presset (Daniel interview). Det som Daniel beskriver her

omkring den udadreagerende adfærd grundet hans PTSD, vil medføre at normale vurderer hans karakter som unormal og dette kan forårsage at han kan føle sig stigmatiseret grundet hans karaktermæssige adfærd (Goffman, 2009)

Kriminalitet

Carsten og Daniel er nuværende indsatte i Sdr. Omme fængsel (Carsten interview), (Daniel interview). Benjamin og Anders er tidligere indsatte. Anders' og Benjamins kriminelle adfærd antager vi at være ophørt siden de ikke har fået en ny dom (Benjamin interview), (Anders interview). Vi anser kriminel adfærd som værende et karaktermæssigt stigma, da karakterbrister som fører til en forbryderisk handling er en samfundsmæssig uacceptabel og uønsket adfærd. Hermed kan vi konkludere at Carsten og Daniel bærer det kriminelle stigma og kan opleve at føle sig stigmatiserede på baggrund af dette. Det er den kriminelle adfærd der anses som en karakterfejl, som udløser en stigmatisering af kriminelle, hvorfor Anders og Benjamin ikke længere burde bære det kriminelle stigma (Goffman, 2009). Daniel forklarer, at han sidder uskyldig dømt (Daniel interview), men på trods af dette, vil han når han afsoner en dømt forbrydelse kunne føle sig stigmatiseret, hvis andre ikke tror på hans uskyldighed (Goffman, 2009).

Førtidspension

Vi fandt ud af under Anders' interview at han fik tilkendt førtidspension efter hans sidste løsladelse, og at den faste indtægt var med til at gøre at han stoppede hans kriminelle handlinger (Anders interview). Daniel fortæller i interviewet at han forinden afsoningen er blevet tilkendt førtidspension (Daniel interview). Når en person ikke bidrager til samfundet ved arbejdskraft kan de blive set som værende dovne eller mindreværdige end normale mennesker. Denne formentlige permanente fratrædelse af arbejdsmarkedet kan resultere i at Daniel kan føle sig stigmatiseret på dette område af fængselspersonalet, hvis denne viden om ham overskygger hans øvrige egenskaber (Goffman, 2009).

Misbrug

Et stigma vi finder hos nogle af vores interviewpersoner er det karaktermæssige stigma omkring at være misbruger. Det at have et misbrug af rusmidler anses ikke som værende normalt i et samfundsmæssigt perspektiv, og det at de er endt i misbrug kan betragtes som at de er viljesvage, hvilket kan føre til at de oplever at blive karaktermæssigt stigmatiserede af normale mennesker. Når de er indsat i fængslet er det ikke unormalt at de som indsatte har eller har haft et forbrug eller misbrug af euforiserende stoffer, hvorfor vi vurderer at de i højere grad kan opleve at føle sig stigmatiserede af fængselspersonalet end af de andre indsatte (Goffman, 2009).

Benjamin fortæller at han har haft et misbrug af stoffer og hash for at holde hans ADHD symptomer i skak. Han beskriver, at han røg hash og tog stoffer for at få ro på sig selv grundet hans ADHD (Benjamin interview). Her kan vi argumentere for, at hans diagnose har været grundlaget for at han har valgt at misbruge, og dermed har pådraget sig et yderligere stigma, misbrugs stigmaet (Goffman, 2009).

Anders beskriver at han har haft et misbrug af bl.a. hash, men ikke noget han ser som et kæmpe misbrug. Han fortæller, at han sad på stoffri-afdeling i Nyborg fængsel (Anders interview). Vi kan konkludere at han har haft dette stigma som misbrug medfører (Goffman, 2009).

Carsten beskriver også at han havde et misbrug. Han var i misbrugsbehandling fra 2018-2021 i Nyborg fængsel. Han røg hash i mange år, men stoppede under hans afsoning (Carsten interview). I og med at han i dag er clean, burde han ikke længere bære dette karaktermæssige stigma (Goffman, 2009).

Ludomani

Anders fortæller, at han har haft problemer med ludomani de sidste 20 år. Den første dag i hver måned havde han spillet alle hans penge op. Hans årsag til, at gå ud og begå kriminalitet var for at kunne finansiere sit spille forbrug, og kunne overleve. Anders fortæller, at det er ludomanien der gør at hele hans verden vælter, samt at den har været

et større problem end hans misbrug (Anders interview). Han udviser en viljesvagthed ved ikke at være i stand til at modstå konsekvent at spille alle hans penge op. Denne viljesvagthed er en karakterbrist og er ikke-anerkendelsesværdig af samfundet, og vi identificerer hermed et yderligere stigma hos Anders. Vi kan på baggrund af Anders' udtalelse knytte hans ludomani stigma sammen med hans kriminelle stigma. Baseret på denne identificering vurderer vi, at hans ludomani stigma også har været et grundlag for hans kriminelle stigma, sammen med hans diagnose stigma (Goffman, 2009).

Fra potentielt miskrediterede til miskrediterede ved indsættelse i fængsel

Ude i friheden havde informanterne mulighed for selv at tage stilling til, overfor forskellige personklasser, om de ønskede at det potentielt miskrediterende skulle afsløres eller ej. Da de blev indsat i et fængsel, afsløres deres faktiske sociale identitet ift. det kriminelle stigma automatisk både overfor andre indsatte og overfor fængselspersonalet. De andre indsatte vil konkludere at de er kriminelle da stigmaet er blevet synliggjort ved at de skal afsone, og fængselspersonalet vil have en forhåndsviden om dem (Mailkorrespondance med socialrådgiver-informant Fie, 23.11.2022). Se bilag 8. Der kan argumenteres for, at informanterne ikke nødvendigvis vil have noget imod at deres kriminelle adfærd bliver afsløret overfor andre indsatte, da disse har samme stigma. Dog kan dette afhænge af dommens karakter (Goffman, 2009). Screeningsamtalerne der skal afholdes med de indsatte, vil højst sandsynligt afsløre deres faktiske sociale identitet ift. deres stigma som f.eks. kan være deres diagnoser, misbrug og førtidspension. Informanterne mister deres informationskontrol, da der allerede vil være indhentet lægelige- og kommunale sagsakter om dem (Mailkorrespondance med socialrådgiver-informant Fie, 23.11.2022), se bilag 8, (Goffman, 2009) samt når de kriminogene behov afdækkes (Kriminalforsorgen, 2022a). Informanterne vil have en hvis form for informationskontrol ift. hvad de vælger at oplyse om dem selv, når de bliver spurgt ind til de kriminogene behov. Om de f.eks. har et misbrug, vil være et stigma som de selv vælger om de vil skjule eller afsløre alt efter om de har været i offentlig eller privat behandling. Ludomani vil være et stigma de selv kan vælge om de vil passere eller afsløre. Vi kan argumentere for, at informanterne i mindre

grad, men i nogen grad, vil have mulighed for at passere overfor fængselspersonalet ift. deres forskellige stigma. Ift. deres kriminelle stigma vil dette ikke være muligt at skjule, hvorfor de ved indsættelse i fængsel vil gå fra at være potentielt miskrediterede til miskrediterede. Et stigma er kontekstbestemt, hvorfor det ikke burde være miskrediterende at være kriminel i et fængsel. Stigmatisering skal forholdes til konteksten, og selvom deres faktiske identitet bliver ufrivilligt afsløret overfor fængselspersonalet, burde disse ikke stigmatisere informanterne. Selvom det er i et fængsels regi hvor fængselspersonalet ikke skal være dømmende, skal det medtages at disse samtidig er kategoriseret som normale mennesker (Goffman, 2009).

Mødet med fængselspersonalet

Vi taler med Anders om, at han har begået kriminelle handlinger grundet hans ADHD. Han fortæller hertil:

“Og det har jo et eller andet sted.. været et råb om hjælp, du ved. Sådan er verden jo ikke. Verden hænger jo ikke sådan sammen, du ved. De tager det jo ikke som hjælp, de tager det jo bare som om, at nu kommer den dumme dreng igen” (Anders interview, s. 32).

Vi vurderer, at Anders kun følte de dømte ham for at have fået en dom igen og på baggrund af dette føler han at de kun anså ham for at være en dum dreng. Vi kan argumentere for, at Anders føler sig stigmatiseret på baggrund af hvordan han beskriver at fængselspersonalet så ham. Vi vurderer, at han føler sig stigmatiseret, da han giver udtryk for at de ikke så ham for den han er, men som værende en kriminel der ikke kan stoppe med at begå kriminalitet. Vi vurderer, at hans kriminelle stigma har overskygget hans diagnose stigma, når ikke at Anders føler at der har været nok fokus på dette og at han ikke har fået den hjælp han havde behov for, for at kunne stoppe med at begå kriminelle handlinger grundet adfærden hans diagnose medfører (Goffman, 2009). Vi kan også argumentere for, at Anders føler sig mindre værd på baggrund af, at han bruger ordene “den dumme dreng”. Vi tror ikke at han faktisk er blevet kaldt dette, men at denne følelse er opstået gennem hvordan fængselspersonalet har fået ham til at føle i deres nærhed, og

noget han har taget på sig. Vi vurderer ydermere, at han ikke har følt at han er blevet taget alvorligt, og at han har følt sig usynlig, grundet at fængselspersonalet ikke har set hele ham. Ifølge Honneth, så er det dét der bliver anerkendt der bliver gældende og virkeligt. Da Anders kom i fængslet igen, så føler han kun at han er blevet "anerkendt" på hans kriminelle handlinger som årsagen til at han blev indsat igen og ikke at diagnosen har været noget der skulle fokuseres på at hjælpe ham med. Vi vurderer på baggrund af disse argumenter, at Anders ikke har følt sig anerkendt (Høilund & Juul, 2015).

Da vi spørger Anders om han fik tilbudt arbejde eller uddannelse de fire steder han var indsat, svarer han nej, udover at han var gangmand på lukket afdeling i Kragsskovhede Fængsel, og ved en anden afsoning var i beskæftigelse i skovbruget på den åbne afdeling i fængslet (Anders interview). Han fortæller om det:

"Jamen, jeg skulle jo bare kævle brænde og stå og, eller så skulle jeg.. Man kunne lave en bænk eller, der var nogle ting der. Jeg tror også at det var derfor at jeg.. at det var grunden til at jeg bare blev smidt væk dengang, det var fordi jeg bare lå og sov rundt omkring" (Anders interview, s. 20).

Han blev spurgt om de blev trætte af, at han sov på arbejdet og om det var derfor at han ikke måtte arbejde der mere. Anders forklarer det sådan her:

"Jaa, nej. Så var det jo at jeg var ovre at [udføre en fritidsaktivitet]. Så kom jeg hjem. Så var der nogen der var ved at banke en eller anden gut, du ved, så gik jeg bare forbi. Jeg havde krykker på det tidspunkt, fordi jeg havde.. [en skade]. Så gik jeg over på afdelingen og så dagen efter, så kom jeg sgu op til inspektøren der og så fik jeg af vide at jeg var blevet flyttet fordi, [han blev beskyldt for at være med til at begå en kriminel handling mod en af de andre indsatte sammen med nogle andre indsatte]" (Anders interview, s. 20).

Han får spørgsmålet om han følte at de havde hetz på ham, hvortil han svarer ja, men at han også var træls (Anders interview). Der opstår en blandet kontaktsammenhæng mellem Anders og inspektøren til mødet. Begge parter er her klar over at Anders har et stigma for at være kriminel og muligvis også hans stigma for hans diagnoser, ADHD og PTSD, hvis han er generel kendskab til Anders. Han gik tilfældigvis forbi det sted hvor der

blev begået en kriminell handling mod en af de andre indsatte og selvom han var skadet og gik med krykker, så mente inspektøren at han havde været med til at begå denne kriminelle handling, hvorfor han blev forflyttet til Nyborg Fængsel. Som Anders beskriver det, så var stedet træt af ham, og han mener også at hans handlinger ved at sove under arbejdstiden var med til at få ham forflyttet. Inspektøren tror ikke på at han fortæller sandheden, og hans stigma, om det er baseret på hans kriminelle adfærd og tanken om at han af denne grund er utroværdig, eller om han mener at det har noget med diagnoserne at gøre, at han ofte prøver at slippe udenom at lave det han skal, fordi han eks. sover når han skal arbejde, så bliver hans handlinger registreret som et udtryk for hans stigmatiserede særpræg. Når Anders forklarer at han føler at stedet havde en hetz på ham, kan vi argumentere for, at han har følt sig stigmatiseret af fængselspersonalet (Goffman, 2009). Vi vurderer, at Anders ikke oplever at blive hørt eller taget alvorligt i kontaktsammenhængen med inspektøren, hvorfor vi vurderer at han har følt sig usynlig. Han blev ikke kaldt ind til mødet med inspektøren for at de kunne høre Anders' side af sagen, men derimod kun for at fortælle ham at han nu skulle overflyttes. Vi kan argumentere for, at han på baggrund af denne handling ikke har følt at han er blevet retfærdigt behandlet, grundet at vi ikke vurderer at hans rettigheder er til stede og at han ikke behandles som et menneske på lige fod med andre når han er uskyldig i beskyldningen. Vi vurderer, at han krænkes på baggrund af at han selv godt ved at han ikke havde deltaget i den kriminelle handling, og at hans perspektiv ignoreres. Vi kan argumentere for, at Honneths retslige sfære ikke overholdes grundet at Anders' ret og værd ikke bliver anerkendt, samtidig med at formelle rettigheder ikke er til nytte når ikke hans ret og værd ikke anerkendes i situationen. Grundet at denne hændelse er sket på baggrund af noget moralsk uretfærdigt vurderer vi, at dette har ført til en disrespekt og uretsfølelse hos Anders. Vi vurderer, at der er opstået en anerkendelseskamp og at den værdi som han oplever at have, ikke accepteres og anerkendes af fængslet, hvorfor han ifølge Honneths teori ikke er det værd som han føler sig og hans værdi kun er en illusion. Det er centralt i Honneths anerkendelsesteori at man oplever anerkendelse for identitetsdannelsen, så dette kan være med til at svække Anders' selvværdsfølelse, hvilket kan have indflydelse på hans tidligere udsagn om den dumme dreng (Høilund & Juul, 2015).

Benjamin fortæller om hans oplevelse af en forsamtale med en socialrådgiver i Søbysøgård Fængsel, hvor han skulle fortælle om hans fortid og opvækst (Benjamin interview). Han bliver spurgt ind til formålet med samtalen, hvortil han svarer:

“Jeg tror det er for at ligesom prøve og komme lidt ind på folk. Øhm sådan få lidt beskrivelse, om hvem de er som person. Hvis nogen personer kommer ind og så man snakker, så åbner man sig selv på en anden måde. Så tror den samtale går ud på, at vagterne kender folk bedre, hvordan de er. Om han er lettere antændelig. Jeg tror det går ud på, at de skal lære personen at kende i hvordan de skal håndtere ham” (Benjamin interview, s. 37).

Da det er den første samtale der afholdes med ham i fængslet, går vi ud fra at det er en risikovurdering med LS/RNR. Det er tydeligt at Benjamin har en anden opfattelse af formålet med samtalen, når han er af den opfattelse at den afholdes for at fængselspersonalet lærer den indsatte at kende for at vide hvordan de skal håndtere personen (Benjamin interview). Vi kan konkludere, at Benjamin og socialrådgiveren ikke kan undgå at blive konfronteret med årsagerne for hans kriminelle stigma (Goffman, 2009), da samtalen afholdes for at afdække risikoen for recidivitet. Denne samtale skal også afdække hans fysiske og psykiske behov, men da vi spørger ham om han blev medicineret for hans ADHD under nogle af hans seneste afsoninger svarer han nej. Han forklarer, at han udfyldte et skema og blev spurgt til om han havde ADHD, hvortil han fortalte socialrådgiveren at han havde fået diagnosen konstateret under en afsoning i ungdomsfængsel. Her bliver han og socialrådgiveren konfronteret med hans andet stigma, det at han har en diagnose. Dog uden at han tilbydes hjælp (Goffman, 2009). Da vi spørger ham ind til hvordan hans diagnose påvirkede ham under hans afsoning fortæller han, at det påvirkede ham negativt grundet at han ikke kunne finde ro i sit hoved, især fordi han var låst inde alene om aftenen (Benjamin interview). Han udtaler dertil også:

“Men jeg tror at hvis jeg havde fået støtte til min medicin, da jeg sad inde, så tror jeg min afsoning havde været meget mere rolig. Jeg vil kunne hvile meget mere i mig selv frem for, ja. De tilbød mig ikke noget hjælp, der kunne støtte min ADHD. Nu er jeg lige startet på min medicin her for en måned siden, og jeg kan mærke det har givet mig så meget, og jeg fortryder jeg ikke er startet på det noget før [...] Det

havde måske også skånet mig, for at komme ind igen, hvis de havde medicineret mig ved første afsoning [...] (Benjamin interview, s. 38)

Som en del af den nye modtagelse, er nogle af deres opmærksomhedspunkter at de vil have øje for udredning, behov og et helhedssyn på den indsatte (Berger et al., 2020). Den nye modtagelse var trådt i kraft ved hans fængselsdom, hvorfor det er kritisabelt at han ikke har fået støtte til hans diagnose eller medicinering. Det er fængselspersonalet der skal fortælle de indsatte om de muligheder de har for at de kan få hjælp til deres udfordringer, især når han selv nævner, at han har diagnosen. Benjamin vælger at fremhæve hans diagnose stigma, og dermed den del af hans faktiske identitet, men dette bliver ignoreret af socialrådgiveren (Goffman, 2009). Han havde ikke mulighed for at kunne fjerne sig fra fængslet, når han blev meget påvirket af hans ADHD, hvor han udenfor for fængslerne selvmedicinerede sig selv med stoffer for at mildne de psykiske problematikker hans diagnose medfører ham. Han mener selv, at medicinering i fængslerne ville have givet ham en roligere afsoningstid og desuden ville have kunne forebygge at han gentog kriminalitet (Benjamin interview). På baggrund af, at Benjamin mener at det ville kunne have skånet ham for at komme i fængsel igen hvis han havde modtaget medicin, kan vi igen argumentere for at hans diagnose stigma har været et grundlag for hans kriminelle stigma (Goffman, 2009). Vi kan argumentere for, at Benjamin har oplevet en mild form for forurettelse, når de ikke tilbød at hjælpe ham med hans diagnose. At han har en diagnose blev noteret men uden tilbud om hjælp, hvorefter vi vurderer, at han følte denne del af hans faktiske identitet blev ignoreret og var usynlig for fængselspersonalet, hvorfor han ikke har følt sig anerkendt. (Høilund & Juul, 2015).

Anders fortæller os om en blandet kontaktsammenhæng han har haft, da han bliver spurgt om han føler at det forebyggende arbejde har hjulpet ham til ikke at begå ny kriminalitet, herunder Anger Management og misbrugsbehandling (Anders interview) Han svarer:

"Næh. Jeg kan slet ikke huske noget fra det. Det var også det der med, at dengang da jeg sidste gang der hvor jeg gik, da jeg blev løsladt fra Nyborg, der gik jeg ud og var mega glad. Så sagde jeg til dem der 'vi ses aldrig mere', du ved, og så sagde de 'ja ja helt sikkert, nu ser vi. Vi ses snart igen'. Du ved, statistikken siger jo, at når man har siddet inde en hvis år, så fortsætter man jo resten af sit liv jo. Det var bare

også sådan lidt, at det tror jeg også at det hjalp lidt til at.. Nej, nu skal jeg vise dem, at jeg aldrig skal komme her igen, du ved" (Anders interview, s. 21).

Den sagte blandede kontaktsammenhæng der sker mellem Anders og den ansatte har den virkning, at det giver Anders en større lyst til at modbevise hans antagelse om ham og vise, at han godt kan holde sig ude af kriminalitet. Det vi identificerer er, at de mennesker der er ansat til at skulle hjælpe Anders, i dette tilfælde viser, at de stadig betragter Anders som en forbryder, selv efter at han har afsonet sin straf. I dette øjeblik kommer det til overfladen hvad fængselspersonalet tænker om Anders, og vi vurderer på baggrund af dette, at han her stigmatiseres på hans kriminelle stigma. I denne samtale opstår en konfrontation for stigmaets virkning og giver Anders klarhed om, at han stadig klassificeres efter hans kriminelle stigma og at der ingen tiltro er til at han kan ændre sin kriminelle adfærd. Anders' fortælling viser, at selvom han har afsonet sin dom, så stopper nogen i samfundet alligevel ikke med at se tidligere kriminelle som kriminelle, og de vil dermed ofte stadig bære det kriminelle stigma. Den tankegang er baseret på forventningen at hvis en person først er en afviger, så vil denne altid være afvigende. Udtalelsen fra fængselspersonalet kunne ydermere have fået den konsekvens at det blev en selvopfyldende profeti, at når Anders allerede på vej ud af døren fra fængslet bliver mødt med holdningen at han ikke kan ændre sig, hvorfor skulle han så det? (Goffman, 2009). Det kritisable er her, at han stigmatiseres af folk der er ansatte til at motivere ham til at bryde ud af kriminaliteten. Fængselspersonalet anerkender ikke Anders i måden de taler til ham på for den ansatte udtrykker tydeligt, at der er en stor chance for at de kommer til at se hinanden igen. Ved at de ansatte ikke anser Anders for at være en person der kan afholde sig fra at begå kriminelle handlinger igen, selvom han giver udtryk for at det ikke kommer til at ske, så vurderer vi, at Anders i denne kontaktsammenhæng oplever at føle sig usynlig og disrespekteret på baggrund heraf. Fængselspersonalet hverken lytter til ham eller respekterer ham for at han ikke vil begå kriminalitet igen. Som en del af Honneths anerkendelsesteori skal han anses for at være et unikt individ, men dette vurderer vi ikke at han bliver grundet at han ikke bliver betragtet uafhængigt fra gruppen han lige har forladt, hvilket er de indsatte. Dette kan beskrives som en anerkendelseskamp hvori Anders taber, da han i dette møde ikke anerkendes for ikke at være en kriminel person mere, og det er nødvendigt at andre anerkender hans opfattelse af sig selv før

denne er gældende. Den disrespekt og stigmatisering som han føler, kommer fra at hans virkelighedsopfattelse ikke tilskrives værdi (Høilund & Juul, 2015).

Fængselspersonalets vurderede behov hos informanterne

Anders bliver spurgt ind til om han i nogle af fængslerne er blevet tilbudt forebyggende programmer, hvortil han svarer at han blev tilbudt Anger Management da han sad på den lukkede afdeling på Kragsskovhede (Anders interview). Han fortæller desuden, at der ikke var nok pladser til dem der gerne ville deltage. Anders fortæller sådan her om Anger Management:

“Jamen altså hvis man kom med til det, så havde du større chance for at få din prøveløsladelse hvis man gennemførte det. Der var mange, de var til det en gang eller sådan noget. Det var meget.. Det var lidt.. Jeg husker det som meget plat. Jeg stoppede også efter en eller to gange eller sådan noget [...] Det var bare sådan noget, hvis en slår dig på den ene kind, så vend den anden til. Sådan noget” (Anders interview, s. 11).

Anders bliver spurgt ind til om det ikke var tilrettelagt virkeligheden, hvortil han svarer, at det var det ikke (Anders interview). Ud fra hans udtalelse så kan vi antage, at han i mødet med programmets personale har oplevet i denne blandede kontaktsammenhæng, at de indsatte og de ansatte har vidt forskellige syn på hvad der er brugbart i en situation, hvad angår at lære hvordan de skal håndtere deres vrede og dermed være i stand til at leve et liv uden vold og trusler. Anders og personalet som underviser i programmerne kan ikke undgå at blive konfronteret med hans kriminelle stigma. Han konfronteres med at være anset som en der har voldelige nok tendenser til at få lov at deltage i programmet. Selvom Anders ved, at dette program ville give ham en større chance for at få hans prøveløsladelse, så kunne han ikke afspejle sig i det, grundet hvor virkelighedsfjernt han anså det som at være (Goffman, 2009). Vi kan argumentere for, at Anders i første omgang har følt sig anerkendt for at få lov til at deltage i dette program, da det var svært at få lov at deltage i, og at han anerkendes i at få hjælp til at ændre hans adfærd. Han bliver direkte anerkendt som person og med de udfordringer han specifikt har og dette er centralt ifølge

Honneth ift. identiteten. Han bliver herunder retsligt anerkendt ved at modtage den behandling han har behov for ift. at hans tilbøjelighed til kriminalitet vil blive mindre hvis denne behandling lykkedes for ham og kan ændre hans udadreagerende adfærd. Denne anerkendelse vurderer vi ikke varer ved, grundet at han ikke finder kurset brugbart grundet hvor virkelighedsfjernt det er (Høilund & Juul, 2015).

Anders bliver spurgt ind til den stoffrie-afdeling han sad på i tre-fire måneder hvor han havde daglige samtaler om misbrug i Nyborg Fængsel med spørgsmålet om det var for at fokusere på at blive clean. Det svarer han ja til, men fortæller også at hans motivation var at få hans prøveløsladelse, så han kunne komme ud til hans hund. Han svarer at han bare skulle have sin afsoning overstået så hurtigt som muligt, og derfor bare måtte gøre hvad de sagde han skulle (Anders interview). Han får spørgsmålet om han færdiggjorde hans misbrugsbehandling, hvortil han svarer:

“Det gjorde jeg heller ikke fordi, at det var også sådan, jeg var på.. Jeg havde fået udgang til at tage hjem til [Større by i Nordjylland]. For at tage til [Større by i Nordjylland] for at finde en lejlighed, så jeg kunne få min prøveløsladelse. Den fandt jeg så, et andet sted. Den skulle jeg ned og se, og den skulle jeg bare ned og sige ja til. Så var det dét. Så på vej hjem, så kedede jeg mig sku lidt, jeg vidste jo, at jeg ikke kunne tage nogle stoffer, så jeg drak lige en six pack bajer og sådan, eller tre bajere tror jeg det var, på vej hjem. Jeg vidste jo ikke at jeg ikke kunne drikke bajere, jeg har jo intet problem med øl jo” (Anders interview, s. 13).

Anders forklarer, at han ikke vidste at han ikke måtte drikke øl. Han troede kun det gjaldt stoffer, så da han kom tilbage til fængslet og blev testet, var den positiv (Anders interview). Her bliver han og fængselspersonalet konfronteret med hans misbrugs stigma (Goffman, 2009). At han var påvirket medførte, at han kom i isolation i 14 dage og blev diskvalificeret fra programmet (Anders interview). Det fremgår at der har været en misforståelse mellem Anders og fængselspersonalet ift. at han ikke har forstået, at han skulle afholde sig fra alle rusmidler. Vi kan argumentere for, at Anders i denne blandede kontaktsammenhæng har oplevet at den fejl der i dette tilfælde var, i hans handling med at drikke øllene, er blevet betragtet som et udtryk for hans stigmatiserede særpræg (Goffman, 2009). Vi vurderer, at han ikke føler sig anerkendt grundet at de ikke godtager at han havde misforstået reglerne

og at han grundet dette straffes med isolation og fjernes fra behandlingen (Høilund & Juul, 2015). Efter straffen med isolation, kan det antages, at Anders fremadrettet vil være meget opmærksom på, hvordan han optræder igen i en kontaktsammenhæng med fængselspersonalet ift. frygten for at misforstå en given information og igen blive straffet (Goffman, 2009).

Carsten bliver spurgt om hvilket forebyggende arbejde han er blevet tilbudt i Nyborg eller Sdr. Omme Fængsel. Han fortæller, at han kun er blevet tilbudt misbrugsbehandling i Nyborg Fængsel, ellers er han ikke blevet tilbudt noget. Da Carsten afsonede sin dom i Nyborg Fængsel havde han et mangeårigt hashforbrug. Han forklarer at misbrugsbehandlingen omhandlede at arbejde med handlemønstre mv. ift. misbruget. Carsten bliver spurgt om det hjalp ham til at stoppe hans forbrug, hvortil han svarer: *“Mm jeg stoppede med at ryge hash, men hvis jeg skal være helt ærlig så tror jeg simpelthen ikke, at det var pga. det der behandlingsforløb der”* (Carsten interview, s. 50). Herefter bliver Carsten spurgt om hvad der fik ham til at stoppe sit misbrug og han fortæller, at det var grundet konsekvensen af hans handlinger, at det forlængede hans dom, og at han oveni at ryge hash lavede ballade (Carsten interview). For at det blev muligt for ham at få hjælp med hans hashforbrug har han valgt at fremhæve hans faktiske identitet og bliver vurderet ud fra denne, at han godt kan modtage behandling for hans forbrug (Goffman, 2009). Vi vurderer, at Carsten føler sig anerkendt grundet at han tilbydes at modtage behandling for hans hash forbrug. På dette punkt har fængselspersonalet haft øje for ham som et unikt individ og med udgangspunkt i den specifikke udfordring han har og som han er villig til at arbejde med. Vi kan argumentere for at han føler sig synlig, hørt og respekteret i at blive tilbudt behandling for hans hashforbrug, selvom denne ikke gjorde udfaldet for at han stoppede hans forbrug (Høilund & Juul, 2015). Behandlingen havde ikke den ønskede effekt, selvom den ønskede effekt fandt sted.

Daniel bliver stillet spørgsmålet om han har fået tilbudt noget arbejde eller uddannelse under hans afsoninger, han svarer: *“Øøhm nej, det har jeg ikke, fordi jeg er førtidspensionist [...] Det er også det ved Kriminalforsorgen. Mange af de ting dem kan jeg ikke herinde [...] Fordi jeg skal ikke ud og bidrage til samfundet”* (Daniel Interview, s. 72). Han bliver spurgt om det er derfor at de ikke giver ham lov til det, hvortil han svarer:

“Ja, det er det. Ja, for de vil hellere give en Anger management eller Nye veje eller sådan noget af det andet, til nogen der skal ud og bidrage til samfundet. Jeg skal jo ikke ud og bidrage til samfundet [...] Ja for jeg er jo bare pensionist [...] Sådan tænker de. Det er kroner og øre kroner og øre kroner og øre” (Daniel interview, s. 72).

Daniel beskriver, at det er grundet hans førtidspension at Kriminalforsorgen ikke vil bruge penge på ham, og at det er baseret på at han ikke skal ud på arbejdsmarkedet når han har afsonet sin dom (Daniel interview). Vi vurderer, at han føler sig stigmatiseret på grund af hans førtidspension. Daniel oplever, at han kun forstås ud fra hans manglende eller begrænsede arbejdsevne, i stedet for at blive set som en hel person. Vi vurderer at han føler sig stigmatiseret på baggrund af at han kategoriseres som førtidspensionist og de ikke ser hans andre egenskaber (Goffman, 2009). Ydermere vurderer vi ikke, at han føler sig anerkendt når han har denne holdning, at han i deres øjne bliver reduceret til blot at være en førpensionist. Vi kan forstå på Daniel at han føler at det bliver altoverskyggende at han får førtidspension og at han derfor ikke prioriteres. Vi kan argumentere for, at han føler sig usynlig grundet at han som person ikke oplever at have nogen værdi (Høilund & Juul, 2015). Derudover siger han: *“Det er klart, jeg føler mig ikke ligeså meget værd som alle andre det er jo klart”* (Daniel interview, s. 73). Her beskriver han konkret at det påvirker hans selvværdsfølelse, grundet han ikke får de samme muligheder som de andre indsatte pga. hans førtidspension. Vi vurderer, at Daniel ikke oplever at få retslig anerkendelse på dette punkt, grundet at han ikke oplever at have de samme rettigheder som de andre indsatte, hvilket påvirker hvordan han har det med sig selv (Høilund & Juul, 2015). Han bliver spurgt om han kan mærke forskelsbehandling, hvortil han svarer at det kan han selvfølgelig. Daniel bliver spurgt om det er dét der får ham til at føle ham mindre værd:

“Ja, jamen selvfølgelig gør det det. Jeg sidder egentligt bare til opbevaring. Der er ingen der gider at bruge nogle ressourcer på mig, bare give mig noget der kunne gøre mine dage lettere, hvorfor skulle man det? For jeg skal ikke ud og bidrage til samfundet. Det er det, det altid handler om for dem. Du skal ikke bidrage til samfundet, så vi bruger ikke ressourcer på dig. Du skal bare være her til en hvis dato, for så kan du komme videre” (Daniel interview, s. 73).

Vi kan konkludere, at han ønsker at være indsat på lige fod med de andre, og at det påvirker ham negativt at han ikke får muligheden for at bruge sin tid i fængslet på noget konstruktivt, grundet hans førtidspension. Vi kan argumentere for, at Daniel ikke føler, at han bliver behandlet på de samme vilkår som de andre indsatte og han mener dette er grundet at han ikke skal bidrage til samfundet. Vi vurderer, at han ikke oplever at der bliver taget hensyn til ham som person, så han ikke bare skal være til opbevaring i fængslet indtil hans dom er afsonet, hvilket medfører hans mindreværdsfølelse og vi vurderer på baggrund af dette, at han ikke føler sig anerkendt og stigmatiseret. Ydermere vurderer vi, at han føler sig krænket på baggrund af disse argumenter grundet at han giver udtryk for at føle sig usynlig og ignoreret. Ifølge Honneth er anerkendelse nødvendigt for at have det godt, og den manglende anerkendelse har negativt påvirket Daniels identitet (Høilund & Juul, 2015).

Informanternes efterspørgsel om hjælp

Carsten bliver spurgt ind til om han har haft samtaler med socialrådgivere hvor de vurderer på risiko- og beskyttelsesfaktorer for f.eks. at finde ud af hvilke programmer han skal tilbydes. Han fortæller, at han flere gange har skulle have sådan nogle visitationssamtaler, men at han aldrig har været til en visitationssamtale, hverken i Nyborg Fængsel eller i Sdr. Omme Fængsel. Han har dog haft handleplansmøder hver tredje eller sjette måned hvor han bliver spurgt ind til familieforhold, og hvad han godt kunne tænke sig der skal ske, og hvor socialrådgiveren fortæller hvad denne mener (Carsten interview). Til disse møder bliver både Carsten og socialrådgiveren konfronteret med hans stigma ift. hvilke planer der skal lægges ud fra hvilke forhold de finder nødvendige, hvilket bliver baseret på hans stigma (Goffman, 2009). Carsten beskriver at møderne foregik sådan her: *“Det er sådan noget man skal følge op på hele tiden. Der bliver man kaldt ind og der bliver spurgt om der er nogen ændringer og så siger man nej og går igen”* (Carsten interview, s. 51). Han bliver derfor spurgt om han synes samtalerne har hjulpet ham, hvortil han svarer, at det har de på ingen måde (Carsten interview). Vi kan forstå på Carsten, at han ikke oplever at få noget ud af handleplansmøderne. Han bliver spurgt ind til hvordan hans oplevelse med det forebyggende arbejde igennem disse samtaler har været og Carsten svarer: *“Min*

oplevelse af det, det kan jeg godt sige dig helt ærligt, det er noget man gør fordi man er blevet påduttet at man skal gøre det" (Carsten interview, s. 53). Han fortæller yderligere, at han ikke synes der er nogen oprigtighed i dem. Han bliver spurgt om det er den samme socialrådgiver der har samtalerne med ham og han forklarer, at de er forskellige. Ift. om der var noget de hjalp ham med, svarer Carsten:

"Jamen altså, socialrådgiveren her til sidst, da jeg sad på Nyborg, det var en rigtig god socialrådgiver. Hun vil de indsatte godt og hun vil gerne hjælpe, hvis du var positiv og ville den rigtige vej, så var hun klar til at hjælpe dig. Men dem er der altså meget meget få mennesker af inde i det system" (Carsten interview, s. 52) .

Vi vurderer, at Carsten føler sig anerkendt til disse samtaler som han har med den sidste socialrådgiver han havde i Nyborg Fængsel grundet at hun har givet ham følelsen af at hun gerne ville hjælpe ham. Dette er ikke ensbetydende med at hun kunne hjælpe ham på alle fronter eller nogle fronter for den sags skyld, men at håndteringen har fundet sted på en respektfuld måde (Høilund & Juul, 2015). Han bliver spurgt om det er rigtig forstået, at han har oplevet en masse socialrådgivere, som ikke vil hjælpe ham, hvortil han svarer, at det er korrekt (Carsten interview). Carsten bliver derfor spurgt om der er områder hvor socialrådgiverne ikke har kunne hjælpe ham, men hvor han faktisk gerne ville have hjælp, hvortil han forklarer:

"Jamen altså, sådan har jeg jo haft det mange gange. Altså jeg er jo mange gange gået til socialrådgivere og sagt til dem at øhh, hvad skal der til for at en mand i min situation, at jeg kommer videre. Lad os lægge en plan som går ud over et år f.eks. så jeg føler at jeg har en gulerod for enden ikke [...] Og så får jeg bare at vide at man ikke kan lægge en plan til længere end et halvt år til 8 måneder [...] Og så bliver man jo noget frustreret ikke, når man sidder med så lang en dom som jeg gør. Man vil gerne se en eller anden gulerod for enden ikke, hvor man siger at hvis jeg gør sådan og sådan, hvad ligger der så til mig i sidste ende, ikke?" (Carsten interview, s. 52-53).

Vi kan forstå på Carsten, at han ønsker at de hjælper ham med at lave en længeresigtet plan end det kan lade sig gøre, hvorfor han bliver påvirket af dette og frustreret. Carsten

får spørgsmålet om hvordan han synes relationen var til de socialrådgivere han har haft. Han fortæller, at nogle har været gode, men at langt de fleste sidder der fordi de skal, samt at han hurtigt kan mærke om de vil ham noget godt eller om de gør det, fordi de skal. Han uddyber, at det påvirker ham i en negativ retning, da de skal være med til at motivere ham i den rigtige retning ift. rehabilitering. Han forklarer, at han har mange års erfaring med at afsone, og at han ikke ser den rehabilitering som medierne snakker om (Carsten interview). Ifølge Goffmans stigmateori kan personer der har et stigma indtage en krybende rolle, så de er på forkant med udfaldet med at blive stigmatiseret. Vi vurderer, at Carsten efter nok af disse samtaler, har påtaget sig en krybende rolle. Dette vurderer vi på baggrund af hans forklaring med, at efter han svarer at der ingen ændringer er, går. Vi vurderer, at han indtager den krybende rolle grundet at han har haft rigtig mange handleplansmøder med socialrådgivere som ikke har kunne hjælpe ham, samt at han ikke synes at de oprigtigt virker interesserede i at hjælpe ham på rette vej. Han virker til efterhånden at være på forkant med udfaldet, inden disse samtaler (Goffman, 2009). At Carsten føler at socialrådgiverne kun sidder der fordi det er deres job, vurderer vi påvirker Carsten negativt på en sådan måde, at han ikke føler sig anerkendt. Han føler sig ikke anerkendt i at han mister motivationen, når ikke han kan få en længeresigtet plan. Han bliver påvirket af at han ikke får noget ud af samtalerne og vi vurderer ikke, at han føler sig anerkendt på baggrund af dette. Vi kan argumentere for, at Carsten ikke føler at han bliver anerkendt for at være et unikt individ på baggrund af, at hans opfattelse af hvad der kan hjælpe ham tilsidesættes. Vi vurderer ydermere ikke at han føler sig anerkendt grundet at han ikke har følelsen af at blive taget alvorligt eller respekteret, hvorfor vi mener han oplever en uretsfølelse på baggrund af dette (Høilund & Juul, 2015).

Da Carsten bliver spurgt ind til hvordan hans PTSD har påvirket ham under afsoningen, svarer han:

“Jamen det gør jo altså at jeg bliver lidt stresset en gang imellem ikke, hvordan faen skal jeg forklare dét, jeg bliver stresset og irriteret og.. Altså fra da jeg fik den diagnose, der er der slet ikke nogen der har snakket om det overhovedet [...] Det er ikke noget der bliver nævnt noget om, og hvis jeg går ned og siger at jeg har brug for noget ro, at øh så får jeg bare at vide at jeg skal lade være med at skabe mig og

jeg skal ikke dit og jeg skal ikke dat [...] Det er ikke noget de tager hensyn til på nogen som helst måde” (Carsten interview, s. 54).

I denne blandede kontaktsammenhæng kan personalet ikke undgå at blive konfronteret med Carstens kriminelle stigma som værende indsat i et fængsel. Han bliver selv konfronteret med virkningerne af hans stigma som kriminel i og med at han sidder magtesløs ift. at få hjælp med hans diagnose stigma. Personalet og Carsten bliver konfronteret med at han bliver stresset og irriteret, hvilket er på grund af hans diagnose. Carsten vælger ikke blot frivilligt at afsløre hans stigma, han vælger faktisk at fremhæve det. Han har ingen intention om at skjule det i denne situation. Det har den virkning, at når han siger at han har brug for ro, så anser personalet ikke hans forespørgsel som noget han behøver, så de beder ham om ikke at skabe sig (Goffman, 2009). Honneth mener, at anerkendelse er vigtigt for udviklingen af identiteten og denne måde at tilsidesætte at Carsten beder om hjælp på, er med til at fortælle ham at det ikke er vigtigt hvordan han har det. Dette kan vi forstå ift. hans beskrivelse af at de ingen hensyn tager til ham ift. det behov der opstår på baggrund af hans diagnose. En del af anerkendelsesteorien er, at han skal lyttes til, tages alvorligt og at han skal kunne føle sig som et synligt individ der fortjener at blive respekteret. Vi vurderer, at når fængselspersonalet beder Carsten om ikke at skabe sig, så viser det at de ikke anerkender ham for at han har brug for hjælp eller at blive hørt. At han beskriver, at de ikke tager hensyn til hans diagnose på nogen måde vurderer vi viser, at han føler sig usynlig. Han oplever det som en krænkelse når ikke de tager ham alvorligt (Høilund & Juul, 2015). I forbindelse med at Carsten bliver spurgt om der er blevet taget hensyn til hans diagnose under samtaler med socialrådgivere eller i misbrugsbehandlingen, svarer han i forhold til Nyborg Fængsel: *“Det føler jeg aldrig nogensinde at der er blevet taget hensyn til”* (Carsten interview, s. 54). Derfor spørger vi ham om han har fortalt dem, at han gerne vil have at der tages hensyn til at han har en diagnose, hvortil han svarer:

“Jamen det har jeg prøvet, det har jeg prøvet nogle gange. Det får man ikke noget ud af. Så stopper man hurtigt med det jo. Og så bliver det jo også betragtet at det er noget man bruger som en undskyldning for at opnå et eller andet [...] Så kan tingene hurtigt blive misforstået og så bliver tingene drejet rundt til noget negativt” (Carsten interview, s. 55).

Vi kan ud fra Carstens udtalelse vurdere, at han af flere omgange i blandede kontaktsammenhænge i fængslet kommer ud for, at de foretager den vurdering, at han ikke behøver hjælp og måske faktisk prøver at snyde dem. Vi vurderer, at det kan være baseret på hvordan de ser ham ud fra hans kriminelle stigma, at de tillægger hans handlinger eller forespørgsler et utilsigtet indhold. Vi kan argumentere for, at det fremstår at fængselspersonalet anser Carsten for at være en udnyttende og udspekuleret kriminel, så han kan finde på at bruge hvad som helst for at opnå personlig vinding. Hans kriminelle stigma vurderer vi har den konsekvens, at de ikke har den samme tillid til ham, som de ville have til en uden det samme stigma. Hans fremhævelse af hans diagnose bliver set som noget han gør for at få fordele ift. andre indsatte og han bliver anset som utroværdig. Vi vurderer, at systemet anser Carstens fremhævelse af hans diagnose stigma som udtryk for et andet karaktermæssigt stigma, hvilket er det kriminelle stigma. Det kriminelle stigma trumfer diagnose stigmaet, hvorfor han kun bliver behandlet ud fra det stigma. Vi kan konkludere at Carsten føler sig stigmatiseret grundet de ovenstående argumenter (Goffman, 2009). Vi kan argumentere for, at når han bliver set som en der udnytter sin diagnose til at få bedre vilkår i fængslet, at fængselspersonalet så ikke respekterer hans rettigheder til at få hjælp. Ifølge Honneth skal et individs rettigheder respekteres i praksis for at denne oplever retlig anerkendelse. Det vurderer vi ikke at hans rettigheder gør, når ikke de hjælper ham og hvis han ikke var i fængsel ville han have muligheden for at søge hjælp selv. Han bliver derfor ikke behandlet ud fra samme rettigheder som andre med PTSD diagnosen gør. Vi vurderer derfor at Carsten har følelsen af at være usynlig grundet at fængselspersonalet ikke prøver at forstå ham, lytte til ham eller hjælpe ham. Vi vurderer, at han ikke føler sig anerkendt, da han som person ignores og tillægges andre hensigter end den han har, hvorfor vi også vurderer at han føler sig disrespekteret (Højlund & Juul, 2015). Carsten bliver spurgt ind til hvad de svarer, når han fortæller fængselspersonalet, at han er stresset eller har brug for hjælp dertil, hvortil han fortæller: *“Jamen de siger bare, at sådan er det jo, og hvad vil du have at vi skal gøre ved dét”* (Carsten interview, s. 55). Han fortæller, at han stoppede med at spørge dem om hjælp for mange år siden, da han alligevel ikke blev hørt af systemet samt at det bliver værre for hvert år der går. Carsten bliver spurgt om hvordan han kan mærke at det bliver værre og svarer, at det kan han mærke på både den måde personalet opfører sig på, og den måde de indsatte opfører sig på. Han fortæller, at miljøet også bliver hårdere for hvert år der går

(Carsten interview). At Carsten kun mener det bliver sværere at sidde i fængslet forværrer at vi allerede har vurderet at han bliver mødt som en nyttemaksimerende kriminel af fængselspersonalet. Dette er et problem ift. at han i flere år ikke har oplevet at fængselspersonalet lytter til ham, samt at han er holdt op med at efterspørge hjælp oveni at han føler fængslet er et dårligt sted for ham at være. Goffmans stigmateori har en antagelse om at personer der har et stigma kan få en krybende holdning når de tror at de i situationer vil blive stigmatiseret. Grundet hvordan de valgte ikke at tage hensyn til hans efterspørgsel om hjælp til eks. ro, så indtager Carsten den krybende holdning ift. ikke at ville spørge om hjælp mere for at være på forkant med udfaldet (Goffman, 2009).

Daniel bliver spurgt ind til om han har modtaget forebyggende arbejde ift. programmerne Det Kognitive Færdighedsprogram, Anger Management, Voldsforebyggelse eller Nye Veje. Han nævner i den forbindelse, at hvis ikke man er blevet dømt for VVV sager; Våben, vold eller voldtægt, så er det svært at få Anger Management, hvorfor han heller ikke har fået det, selvom han mener det ville kunne hjælpe grundet hans PTSD kan gøre ham udadreagerende når han bliver presset (Daniel interview). Daniel vælger at fremhæve hans faktiske identitet ift. hans diagnose i håb om at kunne deltage i et relevant kursus der måske kunne hjælpe ham med at håndtere hans adfærd (Goffman, 2009). Ift. programmet Nye Veje, så fortæller han at heller ikke kunne få lov til at deltage i dette, grundet at der laves et LS/RNR skema for de indsatte når de er til deres visitationsmøde i fængslet og baseret på denne, så vurderedes det ikke at han er kriminel nok. Han søgte det alligevel, men fik afslag hos både Søbysøgaard Fængsel og Sdr. Omme Fængsel (Daniel interview). I fængsels-sammenhænge er det risikoen for recidivitet der er det overskyggende og det som de indsatte vurderes og behandles efter, og selvom Daniel selv føler at det ville gavne ham at deltage i Anger Management grundet hans udadreagerende adfærd, så bliver denne forespørgsel ikke taget alvorligt nok i vurderingen. Vi kan konkludere, at socialrådgiveren og Daniel i denne blandede kontaktsammenhæng blev tvunget til at blive konfronteret med hans kriminelle stigma, hans diagnose stigma samt hans førtidspensions stigma ift. hvad han kan holde til i selve visitationssamtalen. Vi kan argumentere for, at Daniel føler sig stigmatiseret af fængselspersonalet på hans kriminelle stigma, da det er baseret på hvor kriminel man som indsat er, at man bliver tilbudt programmer. Hans kriminelle stigma har den virkning at han

ikke kan blive tilbudt programmerne grundet at han ikke er kriminel nok. Vi vurderer at han føler sig stigmatiseret på baggrund af at han ikke bliver tilbudt programmer, der kan hjælpe ham med at håndtere hans adfærd han får fra diagnosen (Goffman, 2009). Vi vurderer, at Daniel ikke føler sig anerkendt eller muligvis disrespekteret af fængselspersonalet grundet at de kun vurderer ham på hans kriminalitet, frem for at tage hans vurdering med om han kunne drage nytte af dette. Vi kan argumentere for, at dette er en anerkendelseskamp for hvad der skal vurderes på ift. hvilke programmer han som indsat skal tilbydes, selvom dette er bestemt ud fra processen under modtagelsen. Daniel bliver derfor ikke anerkendt for den værdi han tillægger hans diagnose at have, hvorfor den på dette punkt ikke er gældende og mere er en illusion. Vi vurderer at han ift. ikke at blive tilbudt noget forebyggende arbejde ift. nogle programmer, føler sig usynlig og forurettet, hvorfor han føler sig disrespekteret (Høilund & Juul, 2015).

Daniel bliver spurgt om der er noget socialrådgiverne ikke har kunne hjælpe ham med, som han gerne ville have hjælp med. Han fortæller:

“Herinde er socialrådgiverne egentlig gode nok. På Søby, der havde vi en der havde en standard kommentar der hed; det tror jeg ikke eller det skal du ikke regne med kan lade sig gøre, det tror jeg ikke kan blive bevilliget. Så der er ingen grund til vi søger [...] Altså hun havde nej hatten på, og det er sgu et problem. Det er ligesom med skolelærere. Der er jo nogen der virkelig lever og ånder for det, og så er der nogen der bare har det som et arbejde og bare følger en regelbog eller drejebog”
(Daniel interview, s. 70).

I de blandede kontakt sammenhænge som Daniel beskriver, så går vi ud fra at han har givet socialrådgiveren lidt kontekst ift. at han efterspørger at noget skal bevilliges. De vil altid i fængslet blive konfronteret med at Daniel grundet han er en indsat, har det kriminelle stigma, men alt efter hvilke stigma han har fremhævet, vil socialrådgiveren og han blive konfronteret med virkingen af disse. Det har den virkning at han ikke har andre muligheder end at henvende sig hos hende ift. at få hjælp. Hvis Daniels øvrige stigma i socialrådgiverens øjne er en stor nok udfordring, så kan det have den virkning at han kan blive bevilliget hjælp hvis muligt (Goffman, 2009). At Daniel beskriver socialrådgiverne som værende gode nok i Sdr. Omme Fængsel vurderer vi, kan være grundet at han i dette

fængsel faktisk føler at han bliver lyttet til, selv hvis de ikke kan hjælpe ham med det han efterspørger. Anerkendelse sker selv ved afslag, så længe det gives på en respektfuld og forståelig måde. I Søbysøgaard Fængsel fortæller Daniel om en enkelt socialrådgiver der som udgangspunktet havde en negativ indstilling til hans forespørgsler. Vi kan argumentere for, at han ikke følte sig anerkendt i Søbysøgaard Fængsel baseret på hvordan socialrådgiverens indstilling var, og grundet at den ansatte ikke kommer med argumenter for hvorfor hans forespørgsler ikke kan lade sig gøre. Ifølge Honneth, så er det nødvendigt og en betingelse at andre anerkender ens identitet for at denne er gældende, og det vurderer vi ikke sker i mødet mellem Daniel og socialrådgiveren. Som indsat har Daniel ikke mulighed for at få hjælp andet end at henvende sig til denne socialrådgiver og vi vurderer ikke at han føler sig set af hende. Vi vurderer, at han ikke føler sig anerkendt som en person, hvor der tages udgangspunkt i specifikt de udfordringer som han har og ej heller, at han får den retslige anerkendelse han efterspørger og grundet dette føler sig betragtet som et nummer i rækken der bare skal overståes (Høilund & Juul, 2015). Daniel bliver spurgt ind til hvad han mener med bevilliget ting, og han forklarer, at han taler om narkotikabehandling, psykolog eller psykiater. Han fortæller, at ikke er til at få bevilget grundet at det er dyrt, samt at disse tilbud ikke altid er i fængslerne, hvorfor der i Søbysøgaard Fængsel skulle bestilles en psykolog eller en psykiater udefra. Han fortæller, at han under hans afsoning i Søbysøgaard Fængsel først fik tre psykologsamtaler den sidste halvanden måned han afsonede der, og at det havde taget næsten et år før at det var gået igennem. Han får spørgsmålet om han ved hvad der gjorde at det tog så lang tid, hvortil han svarer:

“Jamen, det er jo, der er så mange instanser du skal igennem. Du skal igennem så mange hænder, så deres arbejdsgang derovre den er så, hvad skal man sige, den er så gammeldags, så stiv, så du tror det er løgn [...] Jamen mange gange kan du ikke få den, og mange gange giver du op halvvejs, fordi du bare render panden mod muren hele tiden. Du skal jo tænke på, du er frihedsberøvet. Du bestemmer ingenting i et lukket fængsel [...] Og samtidig er det jo psykisk hårdt at sidde og vente, så mange opgiver jo kampen allerede inden, og de bliver jo mere og mere indebrændt og så er det de går ud og laver noget lort bagefter, fordi mange tænker jo så kan det kraftedeme også bare være lige meget jo, så kan de rende mig i

røven. Så det er systemet, fra socialrådgiver, og så op til hvor beslutningerne bliver taget, det er der den halter” (Daniel interview, s. 70-71).

Daniels kriminelle stigma har den virkning, at han er frihedsberøvet, ikke har andre muligheder end at vente og opgiver når det bliver for hårdt at vente (Goffman, 2009). På den ene side så bliver Daniel mødt af en socialrådgiver som ikke sætter sig ind i sagen før hun mener at han ikke kan få den hjælp han efterspørger, og på den anden side så er processen for at få hjælp så lang at det får de indsatte til at give op. Når Daniel og andre indsatte ikke kan få den hjælp de har behov for, eller at de opgiver at få den halvvejs i processen, kan vi argumentere for, at de ikke føler sig hørt af fængselspersonalet og de instanser der er involverede, men derimod føler sig usynlige, hvorfor de ikke føler sig anerkendte. Den manglende anerkendelse eller disrespekten opstår baseret på at vi vurderer, at han ikke føler at der er respekt for hans rettigheder i fængslet ifølge Honneths retslige sfære. Når han fratages hans rettigheder til at få hjælp, så oplever han denne disrespekt (Høilund & Juul, 2015). Vi kan ydermere argumentere for, at Daniel i disse tilfælde har følt sig stigmatiseret ud fra hans kriminelle stigma, når han udtrykker at han er frihedsberøvet og ingenting selv bestemmer som indsat, da han føler sig mindreværdig end hvis han var en fri mand. Han har blottet hans diagnose stigma for personalet når han har bedt om psykolog-, eller psykiaterbehandling, men er blevet mødt af en følelse af stigmatisering på hans kriminelle stigma ved at han ikke føler at han kan få den behandling han havde kunnet sørge for selv, hvis han ikke var i et fængsels regi (Goffman, 2009). Disse følelser af manglende anerkendelse og stigmatisering fører til den udbrændthed han beskriver, som han forklarer videre resulterer i at de indsatte foretager nye kriminelle handlinger.

Daniel bliver spurgt om han får hjælp til hans PTSD diagnose efter at han havde beskrevet at han lider af tankemylder og at han er mærket af, at være låst inde i 12 timer hver dag i [adskillige år]. To måneder forinden interviewet blev afholdt blev han tilbudt at komme ud til psykologsamtaler efter at hans psykiater mener at han kan gå hen og blive udadreagerende, hvis ikke han får den krævede hjælp. I den sammenhæng fortæller Daniel:

”Så det var egentligt først der, at der kommer en fagmand, at de reagerer og de er nødt til at lytte på hvad han siger, fordi ellers så går det sgu galt det her. Så er det egentligt først der, at jeg føler at der sker noget, fordi altså når jeg råber op og når min kontaktperson siger det så ja ja, folk gør jo alt for at komme ud af fængslet. Alle undskyldninger, alle kneb gælder for at komme ud en dag, så de har hørt mange undskyldninger. Så det er egentlig først når der kommer en fagmand og siger sådan og sådan og sådan. Og det har godt nok taget lang tid, det har taget [adskillige år]”
(Daniel interview, s. 76).

Daniel vælger at fremhæve hans diagnose stigma når han råber op om til fængselspersonalet at han har brug for hjælp til hans PTSD. Men han bliver mødt med den stigmatiserende holdning, at han er en udspekuleret og nyttemaksimerende kriminel person. Vi kan argumentere for, at fagpersonalet stigmatiserer Daniel på hans kriminelle stigma, grundet hvordan de nedgør hans forespørgsel til blot at være en undskyldning for at komme ud af fængslet igen og ikke som en faktisk forespørgsel om at få hjælp til hans diagnose, hvorfor vi vurderer at han føler sig stigmatiseret. Vi vurderer, at fagpersonalet ikke ser Daniel uafhængigt fra de andre indsatte på måden de dømmes som en samlet helhed (Goffman, 2009). Som en del af anerkendelsesteoriens retslige sfære skal fængselspersonalet have respekt for Daniels rettigheder i praksis for at han anerkendes herpå. Ydermere går den retslige sfære ud på at individet tillægges moralsk tilregnelighed på lige fod med andre, hvor der her tænkes samfundsborgere. Han bliver ikke mødt med den samme moralske tilregnelighed som andre samfundsborgere da han er indsat, men denne tankegang bryder med at han som person skal afhjælpes med at lægge kriminaliteten bag ham, når han mødes med holdningen at han kun prøver at snyde dem. At hans forespørgsel ikke tages alvorligt når han selv fortæller, at han har behov for hjælp viser at han udover ikke at blive anerkendt personligt, heller ikke anerkendes retligt før psykiateren forklarer at behandling er nødvendigt. Vi kan argumentere for, at Daniel på baggrund af vores argumenter ikke føler sig set som et unikt individ og derfor føler sig usynlig, disrespekteret og stigmatiseret af fængselspersonalet (Høilund & Juul, 2015). I denne kontaktsammenhæng var hans kriminelle stigma det der gjorde at han ikke kunne få hjælp før psykiateren sagde god for det. Daniels diagnose stigma var årsagen til at han

kunne få psykologbehandling (Goffman, 2009). I forlængelse af det sidste spørgsmål hvor Daniel blev spurgt om han fik hjælp til hans PTSD diagnose fortæller han:

“Altså der bliver ikke taget ret mange diagnoser seriøst, altså det gør det ikke fordi der er jo rigtig mange, ikke også, og det vil der være, som siger; ‘Jamen jeg har PTSD, jeg skal have nogle fordele. Jeg skal have noget et eller andet, ikk? Altså jeg skal ikke arbejde så meget, fordi jeg har PTSD eller et eller andet’. Altså der er jo mange forskellige mennesker inde ved os, så de har jo hørt den så mange gange, så de tænker: ‘Ja, ja. Det godt med dig’. Så er det først når der er nogle papirer eller noget grundlag for det, at der sker noget” (Daniel interview, s. 77).

At Daniel fortæller at mange indsatte muligvis både med og uden diagnoser benytter deres udfordringer for at få fordele i stedet for den nødvendige hjælp, er med til at så tvivl hos fængselspersonalet og de kan derfor have sværere ved at vurdere hvilke indsatte efterspørger der faktisk skal imødekommes. Dette skaber et dilemma hos fængselspersonalet, og gør det blot mere besværligt for de indsatte, når deres rettigheder skal imødegås. At der er mange diagnoser der ikke bliver taget seriøst vurderer vi kan være problematisk, når mange diagnoser har en indflydelse på den indsatte adfærd. Daniel er en af dem som prøver at fremhæve hans diagnose for at hans tid i fængslet kan blive bedre, ikke grundet at han vil have fordele, men for at han kan klare at være der og for at han kan få det bedre og dermed minimere risikoen for gentagen kriminalitet. Når Daniel oplever at blive anset for at være en af dem der er nyttemaksimerende, vurderer vi at han ikke kan undgå at føle sig disrespekteret (Høilund & Juul, 2015).

Informanternes vurdering ift. det forebyggende arbejde

Samtaler

Det forebyggende arbejde Benjamin har fået tilbudt, har været én forsamtale og én anden samtale ift. prøveløsladelse på de i alt halvandet år hans sad i Søbysøgaard Fængsel over to omgange. Han føler ikke at disse samtaler hjalp ham, da de ikke omhandlede at hjælpe ham med f.eks. lejlighed, arbejde eller medicinering (Benjamin interview). Honneth mener at retslig anerkendelse hænger sammen med individets ret til en nødvendig levestandard.

Vi vurderer at Benjamins tanker for hvad der kunne have hjulpet ham, hænger sammen med at en lejlighed og et arbejde fremmer den nødvendige levestandard. Hvis han derfor havde fået hjælp til disse kunne dette betragtes som anerkendelse for, at han fra den ene dag ikke har haft bestemmelsesret over sit liv til den næste, hvor han selv har hele ansvaret for at få styr på sit liv (Jerlang, 2009).

Carsten synes ikke han blev hørt under de samtaler han har haft i fængslerne, hvorfor han er han stoppet med at deltage i dem. Han beskriver, at man ikke bliver hørt i fængselssystemet. Han nævner ift. visitationssamtaler, at han i begge fængsler har fået at vide at han skulle have de samtaler, men han har aldrig været til en (Carsten interview).

Daniel synes at socialrådgiverne skal blive mere menneskelige når de har samtaler med de indsatte, og gå mere væk fra deres paragraffer. Hans mening er, at de tager alle over én kam, selvom folk er forskellige, og at de derfor skal se mere på det enkelte menneske (Daniel interview). Vi kan forstå på Daniel at han ikke føler at de indsatte bliver anerkendte som individuelle personer i samtaler med socialrådgiverne. Honneth mener at anerkendelse er en betingelse for at man som menneske kan opblomstre, eller skrevet på en anden måde, få fremskridt, hvilket er det fængslet prøver på med det forebyggende arbejde med formålet at de bliver kriminalitetsfri. Vi vurderer, at Daniel ikke mener at det lykkedes for dem når ikke de ser de indsatte som egne individer (Høilund & Juul, 2015).

Programmer

Anders fandt programmet Anger Management til grin med forklaringen, at sådan fungerer verden ikke udenfor. Han, og mange af de andre, deltog kun én eller to gange på baggrund af dette. På trods af, at de indsatte havde større chance for at få deres prøveløsladelse hvis de gennemførte programmet, og at mange havde brug for sådan et program. Han vurderer, at programmet skal tilrettelægges så det er virkelighedstro, for at det vil kunne have den ønskede effekt på de indsatte (Anders interview).

Daniel kunne ikke få lov at deltage i programmet Anger Management eller Nye veje. Da vi spørger ham, om han tror at flere ville benytte sig af programmerne hvis de havde muligheden for det, og om det ville hjælpe folk til ikke at gå ud og gentage kriminalitet,

svarer han prompte, at det er han slet ikke i tvivl om. Han synes at de to programmer burde være obligatoriske hvis man vil ud af fængslet, for ved deltagelse har man forbedret sin situation, eller i hvert fald forebygget. Han ved fra tidligere relevant job og studie, at desto mere et menneske arbejder med sig selv, desto bedre er det (Daniel interview). Han siger dertil:

“Jeg tror ikke man vægter vigtigheden af den betydning det har for den enkelte person, og den enkelte persons tankegang. Man vægter penge højere end folks velvære eller hvad skal man sige. Forebyggelse det handler mere om penge end så meget andet” (Daniel interview, s. 71).

Ud fra hans udtale tolker vi, at det forebyggende arbejde er essentielt at tilbyde, for at hjælpe indsatte med deres problematikker og for at forebygge at de ikke gentager kriminalitet. Han synes at man burde have fokus på at hjælpe folk, mere end et økonomisk spørgsmål om ressourcer (Daniel interview). Vi vurderer at Daniel mener, at det ville hjælpe de indsatte at de i større grad skal arbejde med deres identitet når de er indsat for at blive kriminalitetsfrie, og at dette kan gøres gennem programmerne. Som en del af Honneths teori, så skal man anerkendes for at identiteten er gældende og hvis de gennem deltagelse i programmer kan anerkendes for de handlinger der er hensigtsmæssige at have i det fri, og får mulighed for at arbejde med den adfærd, som har gjort at de er blevet fængslede, så kunne dette forbedre det forebyggende arbejde (Høilund & Juul, 2015).

Da vi forklarer Benjamin om de forskellige programmer, og spørger om han tror at det ville kunne have hjulpet ham til ikke at begå kriminalitet igen hvis han havde fået nogen af dem tilbudt, svarer han, at han ved ikke om lige de programmer ville kunne have hjulpet. Han forklarer, at mange af de indsatte har oplevet svigt fra forældre og generelt oplevet grimme ting. Desuden at man, når man er fri, ikke åbner op for sine kammerater og snakker om disse ting, eller måske ikke vil erkende at man har brug for hjælp. Han føler, at problematikkerne ofte bunder ud i folks opvækst, og at der skal en psykolog til, for at få folk på rette spor og tanker. Han synes derfor det mest effektive ville være, hvis fængslerne tilbød en psykolog (Benjamin interview).

Misbrugsbehandling

Da vi spørger Anders om han synes misbrugsbehandlingen gav mening for ham, fortæller han, at det gjorde den ikke rigtig. Han kan ikke rigtig huske noget fra behandlingen. Hans har større problemer med ludomani, men fortæller at man ikke kunne få ludomanibehandling hvor han afsonede (Anders interview).

Carsten beskriver at han kun har modtaget forebyggende arbejde i forhold til hans misbrug. Han beskriver, at han ikke tror at det var selve misbrugsbehandlingen der hjalp ham til at blive clean, men at det var grundet at han begyndte at se konsekvensen af sine handlinger (Carsten interview).

Handleplaner

Da vi spørger Anders om han har fået lavet en handleplan i nogle af de fire fængsler han inden for tidsperioden har afsonet i, svarer han at han har hørt om handleplaner, men han har ikke selv oplevet at der har været nogen handleplan. Han forklarer videre, at han blot har fået fortalt hvad han skulle gøre for at få lov til at gå på udgang og dermed have større chance for at han kunne få sin prøveløsladelse. Anders fortæller dertil at han altid havde et problem ift. at kunne få udgang, hvilket var at han ikke havde noget familie at søge udgang til. Derfor skulle han altid søge ekstra, for at kunne få lov til at få udgang ud til venner da det krævede en special tilladelse i lukkede fængsler. Det kunne tydes på Anders, at han fandt denne proces meget besværlig (Anders interview).

Carsten beskriver handleplansmøderne som en handling der sker hver 3. til 6. måned under hele afsoningen, hvor der lægges planer for den kommende periode, men han fortæller at det ikke er noget han føler har hjulpet ham (Carsten interview).

Daniel fortæller at han ikke er med til handleplansmøderne i Sdr. Omme fængsel. De bliver afholdt og så får han at vide hvad der er blevet bestemt. Dette grundet at det forløb der der blev fastlagt i Søbysøgaard Fængsel, er den plan der følges, når der ikke er ændringer i hans handleplan. Han føler dog, at det er pga. økonomiske besparelser, at han ikke får lov at komme med til møderne. Han synes socialrådgiverne er gode nok, og at de ikke er problemet. Han forklarer, at fængselspersonalet ikke har ressourcerne til at

hjælpe de indsatte, og derfor ikke kan bevillige deres efterspørgsler. Hjælpen til at komme ud og kunne få en frisk start, er meget svær at få. Hans vurdering er, at det er kommunerne og længere oppe i systemet, at tingene er galt (Daniel interview).

Arbejde, uddannelse eller beskæftigelse

Anders forklarer at han ikke har fået tilbudt uddannelse, men at han var i beskæftigelse i et skovbrug og på den lukkede afdeling i fængslet var han gangmand hvor han skulle gøre afdelingen ren. Det attraktive for ham i at være gangmand, var at han ikke skulle arbejde fra kl. 07-15 hver dag, men efter halvanden times arbejde var færdig. Han forklarer at han ikke synes det hjalp ham på nogen måde at være i beskæftigelse eller at det gav mening for ham, grundet at han ikke havde lavet andet siden han som ung havde været på institution (Anders interview).

Benjamin fortæller at han skulle arbejde i selve fængslet, da det er et åbent fængsel og man på den måde tjener penge til f.eks. mad. Han fik ikke tilbudt uddannelse, da det kun var de langtidsdømte der fik lov til det (Benjamin interview). Da Benjamin bliver spurgt om han føler det havde kunne hjælpe ham, hvis han havde fået tilbudt arbejde eller uddannelse inde i fængslerne, svarer han:

“Ja, for jeg har jo aldrig kendt til et arbejde, så det kunne være at jeg lærte at komme ud og lære at tjene penge på en anden måde end jeg kendte til, sådan ordentligt penge ved normalt arbejde. Så tænker jeg jo selvfølgelig, at hvis jeg har kendt til andet, så har jeg jo nok valgt en anden vej end kriminaliteten for og kunne tjene nogle penge på en eller anden måde” (Benjamin interview, s. 40).

Hans vurdering er, at han ikke havde valgt den kriminelle levevej igen, hvis han var blevet tilbudt et rigtigt arbejde under eller efter afsoning (Benjamin interview). Vi kan argumentere for at hans tankegang bag, at hvis han havde fået et arbejde ville det have hjulpet ham til at blive kriminalitetsfri, stemmer overens med at det ville have hjulpet ham til at få det gode liv ifølge Honneth, grundet at han fra et arbejde ville kunne få anerkendelse gennem social værdsættelse (Høilund & Juul, 2015).

Daniel fortæller, at han ikke har fået tilbudt arbejde eller uddannelse grundet at han er førtidspensionist. Han er i beskæftigelse hvor han gør rent, men han får ikke noget ud af det, og det er der ingen der får noget ud af fortæller han. Han forklarer, at indsatte er i beskæftigelse inde i fængslerne da der er arbejdspligt, mest for at folk ikke bare ligger og sover hele dagen. De der får frigang til uddannelse eller gymnasiet får noget ud af det, men det inde i fængslet, dét er bare beskæftigelse mener han. I Sdr. Omme Fængsel har de et samarbejde med AMU hvor de hjælper folk med at få arbejde, og afholder kurser. Man kan også blive godkendt til at studere. De gør meget mere end Søbysøgaard Fængsel forklarer han (Daniel interview).

Carsten beskriver at han hver dag arbejder på et rengøringshold inde i fængslet, hvilket han er glad for, da han på den måde kan få tid til at passere. Han synes dog at to timers aktivitet om dagen er for lidt, da han ender med at sidde og ikke have noget at foretage sig resten af dagen. Han mener, at der godt kunne være mere relevant aktivitet inde i fængslerne så man f.eks. var vant til at arbejde mange timer om dagen og fik noget brugbart på sit CV, som man kan bruge når man skal på arbejdsmarkedet efter endt afsoning. Han nævner ligesom Daniel at Sdr. Omme er begyndt at gøre det lidt med kurser bl.a. Han har selv taget et truckcertifikat (Carsten interview). At Carsten har kunne tage truckcertifikatet vurderer vi, at dette er med til at han føler sig anerkendt. Fængslet har øje for at de indsatte skal kunne bedre sig selv, at de skal kunne bruge deres tid på noget som giver dem værdi og formål når de kommer ud af fængslet igen. På dette punkt vurderer vi at Carsten har følt sig taget alvorligt og det behov han har haft er blevet tilgodeset (Høilund & Juul, 2015). Vi vurderer at kurserne udgør anerkendelse for at man som indsat har brug for hjælp til at få flere ressourcer ift. at vælge en anden vej end kriminaliteten. Vi kan argumentere for at han finder anerkendelse i at de flere muligheder på en måde afspejler, at man har flere rettigheder som hvis han var en fri person og at dette tiltaler den retlige anerkendelse der fås gennem Honneths retslige sfære. Retslig anerkendelse hænger også sammen med velfærden og at have den nødvendige levestandard, hvilket disse kurser giver ham bedre mulighed for når han bliver løsladt (Jerlang, 2009).

Ændrede det forebyggende arbejde deres holdning til kriminalitet?

Vi snakker med Anders om, hvordan han så at fængselspersonalet forberedte ham på at kunne føre et liv uden kriminalitet efter endt afsoning. Her fortæller han "*Når man kommer op i min alder, så er der sgu ikke rigtig noget hjælp at hente der*" (Anders interview, s. 15). Han fortæller, at han ikke har haft samtaler hvor der er blevet talt med ham omkring hvad der skulle til for, at han ikke valgte den kriminelle levevej igen. Da vi spørger ham om der var noget fængslerne kunne have gjort for at mindske chancen for at han begik ny kriminalitet, svarer han nej. Det skulle have blevet gjort da han var indsat som yngre. Hans holdning til kriminalitet ændrede sig ikke efter det forebyggende arbejde han fik i de tre fængsler. Han forklarer, at det for ham kom med alderen, at han blev klogere og ikke gad at bruge hans tid i et fængsel mere, hvor han førhen synes at han havde det godt når han sad inde for så havde han ro, da han ikke kunne spille hans penge op, og fordi han så ikke boede på gaden (Anders interview).

Da vi spørger Benjamin om hvad han har fået tilbudt af forebyggende arbejde for at han ikke skulle begå kriminelle handlinger igen, svarer han: "*Jamen på den afdeling jeg sad på, på Søbysøgård, der blev der ikke tilbudt en skid*" (Benjamin interview, s. 37). Han fortæller, at det forebyggende arbejde ikke har ændret hans holdning til kriminalitet, men at årsagen til han stoppede med de kriminelle handlinger var grundet at han fik et barn (Benjamin interview).

Carsten nævner at han kun har fået tilbudt misbrugsbehandling. Han fortæller, at hans holdning til kriminalitet ikke har ændret sig gennem det forebyggende arbejde, men at den har ændret sig fordi hans dom er lang og at han ikke ser at kriminalitet fører noget fornuftigt med sig mere (Carsten interview).

Da vi spørger Daniel ind til det forebyggende arbejde fortæller han, at han ikke har fået tilbudt noget fordi han som førtidspensionist ikke skal ud og bidrage til samfundet. Han siger, at enten så er man ligeglad og begår ny kriminalitet eller også bliver man motiveret til at stoppe sine kriminelle handlinger. Han mener ikke at man kan motivere en person der ikke selv vil motiveres, og at fængselspersonalet burde skubbe folk i den retning, men at det gøres der ikke i fængslerne, da det handler om økonomiske midler (Daniel interview).

Skal der tages hensyn til at indsatte har diagnoser i det forebyggende arbejde?

Benjamin mener ikke at der skal gøres forskel mellem indsatte og indsatte med diagnoser i det forebyggende arbejde, dog at dem med ADHD burde få mere hjælp. Han beskriver, at hvis personer med ADHD ikke får deres medicin, så går læringen tabt. Medicinen gør at de kan holde fokus og får ro på, hvorfor han også ser muligheden for medicinering under afsoning essentiel (Benjamin interview). Vi vurderer Benjamin mener, at hvis personer har ADHD og gerne vil have medicin, så skal de støttes og anerkendes i dette valg, da hans erfaring er at medicin hjælper på diagnosen (Høilund & Juul, 2015).

Anders udtrykker, at han tror det vil gavne hvis man tog fat i de indsattes barndom og opvækst, og dér søgte at finde årsagerne til deres handlinger, da det ofte er dér, at der er gået noget galt, da man ikke fødes med diagnoser som f.eks. PTSD. Han føler man skal forarbejde og forebygge, men at man skal se fremad og ikke tilbage (Anders interview). Vi vurderer at Anders efterspørger at de indsattes fortid respekteres, bearbejdes og anerkendes, så de hjælpes til ikke at begå de samme fejl igen (Høilund & Juul, 2015).

Carsten synes, at man i starten af afsoningen bør finde frem til hvad de indsatte individuelt har behov for, da forskellige mennesker har forskellige behov. Han forklarer dertil, at han ofte ikke synes at personalet er gearret til den form for diagnoser de indsatte har (Carsten interview). Vi kan argumentere for, at han ikke oplever at der er stort nok fokus på at de indsatte føler sig synlige som individer og at deres individuelle behov respekteres, og at hvis de har mere øje for dette, vil de indsatte føle sig mere anerkendte. Vi vurderer yderligere på baggrund af dette at han ikke føler der er fokus nok på ham som individ, hvorfor det påvirker at han ikke føler sig anerkendt (Høilund & Juul, 2015). Ydermere er dette hvad der bør blive afdækket ift. modtagelsesproceduren.

Daniel fortæller, at han synes der burde ansættes psykologer og psykiatere som fast er i fængslerne og kunne følge de indsatte og give dem den støtte de har brug for, for at komme ud af kriminalitet. Daniel synes at mange af de andre indsatte er meget psykisk syge, og at de ikke burde være i et almindeligt fængsel (Daniel interview).

Burde det forebyggende arbejde prioriteres mere i fængslerne?

Carsten mener, at det er vigtigt at der er større fokus end nu, på det forebyggende arbejde under afsoning, for at hjælpe indsatte fra starten. Han føler også, at det vil kunne hjælpe ham til at vælge en anden retning end den kriminelle, hvis han fik mere hjælp inde i fængslet nu (Carsten interview).

Anders forklarer, at han ikke synes at der generelt var så meget forebyggende arbejde. Han så hans udgang som forebyggende arbejde, at han skulle opføre sig ordentligt for at få udgang. Hans mening er, at det forebyggende arbejde burde prioriteres mere, ift. især de yngre. At de kommer ud til et andet miljø end det gamle, da det kan være svært at komme ud af sit miljø, og de på den måde kan starte på en frisk. Han forklarer, at han ser det som et problem, at fængselsystemet er opbygget på den måde, at unge mennesker uden familie eller venner ikke har samme mulighed for at få udgang som alle andre, og at han ikke tror at det er sundt, hvis de skal sidde inde i adskillige år (Anders interview). Han siger dertil:

“Jeg tror det er godt for sådan nogle unge mennesker der, at få lavet sådan nogle, ligesom dem der besøgsvenner, du ved og sådan noget. Så få lavet nogle familier til at tage imod et ungt menneske der kan komme ud, måske et andet sted i landet end der hvor de bor, du ved. Det hjælper ikke noget, hvis en gut har været inde i spjældet i fire-fem år og så, du ved, sende ham tilbage til samme sted hvor han har lavet, hvor han fik de fem år. Han er nødt til at få en ny start og hvis ikke han har en familie, du ved, så kommer det jo aldrig til at gå godt jo” (Anders interview, s. 18).

Han vurderer altså, at der er behov for at skabe tætte relationer udenfor fængslerne til især unge indsatte, således de kan resocialiseres ved ikke kun at have muligheden for at vende tilbage til deres gamle kriminelle miljø (Anders interview). Dette kan vi argumentere for taler ind i Honneths solidariske sfære ved at de fællesskaber man er en del af, at det er i disse at man kan blive anerkendt for den man er. Med den tankegang, hvis man så er i et kriminelt miljø, så bliver man anerkendt på de handlinger der er skyld i at man kan komme i fængsel igen. Hvis man har venner og familie der ikke har denne holdning om at kriminalitet er en god ting, så anerkendes man på de egenskaber og den adfærd der holder en ude af fængsel (Høilund & Juul, 2015). Anders´ mening er videre, at det er

vigtigt for især unge mennesker, at de har noget at komme ud til når de bliver løsladt. Her nævner han f.eks. en sportsklub hvis personen er til sport. Her taler kan igen ind i vigtigheden af, at der kommer et fokus på, at etablere relationer udenfor fængslerne, til de indsatte. Han føler også at det er vigtigt at man hjælper indsatte ift. jobmuligheder, så de har et job at komme ud til. I stedet for at folk kommer ud til ingenting, samt at de har et stabilt indtægtsgrundlag som ikke er en offentlig ydelse da han ikke synes at det er til at leve på f.eks. en kontanthjælp. Han mener, at det er noget der skal etableres mens personen er indsat, for hvis det ikke er på plads inden, så glemmer folk det og så får de det ikke gjort (Anders interview).

Da vi spørger Daniel om han har været tilfreds med det forebyggende arbejde, eller om han synes at det skal prioriteres mere i fængsler, svarer han, at han ikke har været tilfreds og at der er plads til stor forbedring. Han fortæller, at mange der bliver løsladt fra åben fængsel blot bliver sat ud på parkeringspladsen med deres egendele. De står og ingen penge har, ingen hjem, og mange har heller ikke et sted at tage hen (Daniel interview). Han tilføjer:

“Det der i gamle dage hed resocialisering. Det findes ikke. Det siger personalet også: ‘Vi resocialiserer ikke mere’. Så nej. Kommunikationen mellem fængsler, kommuner og arbejdsmiljøet. Eller hvad skal man sige, erhvervslivs- miljøet. De tre ting, de skal blive meget meget meget bedre til at arbejde sammen. De tre ting er så langt fra hinanden, at det, så det er vanvittigt. Du kan ikke bare lukke folk ud med to plastikposer med deres tøj i og så regne med, at så går de ud og finder sig et arbejde og en lejlighed” (Daniel interview, s. 86)

Han forklarer, at der burde laves noget struktur og planlægning således at den indsatte får hjælp på alle de vigtigste fronter (Daniel interview).

Benjamin fortæller, at han ser et problem med at flere gengangere i fængslerne ikke har en uddannelse ud over en 9. klasse, og at disse personer ikke har nogen selvtillid og tro på de kan lykkes med noget. Derfor mener han, at det kunne være en fordel at igangsætte uddannelse eller mulighed for at færdiggøre uddannelser i almindelige klasser udenfor

fængslet. Dette for at hjælpe de indsatte til at fortsætte et liv uden kriminalitet efter løsladelse, og give dem troen på at de kan gennemføre noget (Benjamin interview).

Daniel nævner også, at han synes det vil være en god idé, hvis man hjalp indsatte med at få et arbejde eller en læreplads til når de blev løsladt, så de har noget at stå op til om morgenen. På den måde vil personen have noget at miste, hvis de ikke passer arbejdet. Han forklarer at når folk bliver løsladt, så har de ikke noget at miste og: *“Så hvorfor skulle de holde op med at være kriminelle, helt ærligt hvorfor skulle de lade være? Kan du følge mig?”* (Daniel interview, s. 69). Her tolker vi, at Daniel mener at det er essentielt at indsatte har et formål når de bliver løsladt, og samtidig en indtægt kilde, således de ikke føler et behov for at skulle falde tilbage i den kriminelle løbebane. Daniel udtrykker, at han synes indsatte skulle hjælpes ved at de fik pengene til et indskud, til måske at flytte til en anden by, og til møbler. Han forklarer, at man som indsat ikke har mulighed for at spare penge op, da staten inddrager dem til deres sagsomkostninger, samt at kommunerne højst sandsynligt ikke vil hjælpe med indskudslån (Daniel interview). Han fortæller om løsladelse:

“Men du står faktisk bare med to poser eller sække tøj, og en mobiltelefon, og har 6000 til måneden og hvis du så er kriminel og du skal have et sted og bo, og du skal også have noget at spise, og du har kun 5000-6000 kroner om måneden, og du vil jo gerne have et sted at være og hvad er det nemmeste så at gøre?” (Daniel interview, s. 69).

Han synes ligesom Anders, at kunne se en fordel i, at indsatte ikke bliver løsladt ud til deres gamle miljø. Han taler igen for, fordelene ved at den indsatte har et arbejde efter endt afsoning. Her ift. at denne ikke vil føle behov for at begå kriminelle handlinger igen for at skaffe penge (Daniel interview). Han synes ydermere at der skal være hjælp til generelt at få styr på ting, såsom nemid, betalingskort, skattekort mv, grundet at man i et fængsel miljø ikke har skulle tage en beslutning selv i lang tid, og lige pludselig står man på gaden og skal klare alt selv. Han fortæller yderligere dertil: *“Så der er mange ting i det, ikke også. Det er ikke noget man bare lige gør, at komme ud af et fængsel. Det kræver noget. Det kræver virkelig noget energi. For at rejse sig op igen”* (Daniel interview, s. 86). Vi kan ud fra hans udsagn tolke, at indsatte har brug for meget støtte til især praktiske ting op mod

deres løsladelse. Det er de små ting og de små beslutninger der kan være med til at gøre forskellen for om de begår kriminalitet igen efter endt afsoning, hvis det hele virker uoverskueligt. Anders har snakket om hvordan hans ADHD diagnose får ham til ikke at tænke over konsekvenserne for hans handlinger, så hvad kunne der ikke være sket, hvis han forinden hans løsladelse ikke havde fået lejligheden (Anders interview). Ifølge Honneths retslige sfære, så skal individer også anerkendes til at have en nødvendig levestandard, hvilket Anders fik ved at han fik lejligheden. Vi vurderer, at man kan forstå teorien sådan, at når fængslet muliggør at de indsatte forinden deres løsladelse kan etablere et liv for dem selv, så har de en form for respekt for hvilken indflydelse det har haft på de indsatte, at fjerne dem fra det samfund de var en del af før indsættelsen. Dette er det samme som Daniel efterspørger at de indsatte får hjælp til, ligeledes de begge at der er fokus på beskæftigelsen efter løsladelsen (Jerlang, 2009).

Det er Carstens overbevisning, at der burde laves meget mere forebyggende arbejde. Han mener ikke, at der bliver lavet ret meget forebyggende. Han nævner som Anders og Daniel, at der er behov for at de indsatte får hjælp op mod løsladelse så de ikke skal tilbage til deres gamle miljø, for på den måde at hjælpe indsatte mere effektivt tilbage i samfundet (Carsten interview). Disse udsagn fra informanterne forstår vi især vigtigheden af, i sammenhold med en udtalelse fra Benjamin omkring hans forrige løsladelse hvor han fortæller:

“Du kommer jo bare tilbage til det du slap jo. Samme vennegruppe, de laver det samme, enten ryger eller sniffer, ja eller laver knæk. Du laver jo bare præcis det samme netop. For du får ikke noget derinde, de tilbyder dig ikke noget. Det er jo faktisk det samme du kommer tilbage til” (Benjamin interview, s. 42).

Han fortæller her, at han ikke føler at der tilbydes noget støtte til at mindske chancen for recidivitet. Hvorfor at han efter løsladelse ud til det gamle miljø, igen optager misbrug og kriminalitet. Benjamin synes også, at det forebyggende arbejde burde prioriteres mere, da det vil redde mange udsatte, og hjælpe samfundet. Han forklarer, at mange af dem der sidde inde ikke er dårligere mennesker end andre. De har blot mere med i bagagen som de flygter fra, det der gør at de nogle gange tager nogle irrationelle valg. Ligesom Anders, synes han at det er vigtigt at de indsatte får intensiv hjælp når de er unge, og at man får

rettet op på deres kriminelle adfærd allerede dér (Benjamin interview). Informanterne efterspørger alle at indsatte anerkendes og får hjælp til at skabe en ny vej for dem selv ifm. løsladelse. Ifølge Honneths solidariske sfære, så stræber mennesket efter prestige og anerkendelse. Dette fås gennem de fællesskaber individet er en del af. Vi kan argumentere for at fængslet er en form for fællesskab, ikke i den form som Honneth beskriver denne i teorien, men et sted hvor de indsatte skal anerkendes for de egenskaber der har værdi for samfundet. En del af det forebyggende arbejde kan vi også argumentere for har til formål at finde eller give de indsatte egenskaber der har værdi for dem selv og for samfundet. Hvis ikke de gør dette, så står den indsatte ved sin afsoning og ikke har ændret sig. Hvis ikke de indsatte får anerkendelse og hjælp fra fængslets side af til at ændre sig og få en ny start, så vurderer vi at informanterne mener, at langt de fleste vil finde den kriminelle levevej mere attraktiv, da det er den de kender til (Høilund & Juul, 2015).

Konklusion

Vi har igennem analysen fundet frem til at alle informanterne bærer mindst tre karaktermæssige stigma hver. Hos nogle af informanterne har ét stigma været grunden til at de har udviklet et andet stigma, og i flere af tilfældene ser vi, at diagnose stigmaet er direkte årsag til at de har begået kriminelle handlinger. Vi kan derfor konkludere, at der er en direkte sammenhæng af de problematikker de har, og kompleksiteten i dem. Vores analyse har også belyst, at mennesker ved indsættelse i fængsel går fra at være potentielt miskrediterede, til miskrediterede ift. ufrivillig afsløring af nogle af deres stigma. Andre stigma kan de selv vælge om de vil afsløre eller ej, i forskellige grad, alt efter den forhåndsviden fængselspersonalet har. Vores undersøgelse har vist, at tre ud af fire informanter frivilligt har afsløret deres diagnose stigma for at kunne få hjælp til at håndtere deres diagnoser under afsoning, men ikke har fået hjælp til dette af fængselspersonalet. To af informanterne har følt sig stigmatiserede på baggrund af deres kriminelle stigma i denne sammenhæng. Informanten der ikke har bedt om hjælp til hans diagnose, har i flere tilfælde følt sig stigmatiseret på hans kriminelle stigma af fængselspersonalet. En anden informant fik afslag på hans ansøgning om deltagelse i forskellige programmer han følte

ville kunne hjælpe på hans udadreagerende adfærd pga. hans diagnose samt udvikling generelt. Her følte han at han blev stigmatiseret på hans førtidspensions stigma. Vi kan konkludere, at det er fælles for informanterne at de har valgt at fremhæve deres faktiske identiteter, men er blevet stigmatiseret af fængselspersonalet når de har gjort det og en er blevet dobbelt-stigmatiseret. Denne stigmatisering kan føre til en følelse af mindreværd hos informanterne, og har gjort at nogle er stoppet med at bede om hjælp. Vi ser at alle informanter har oplevet episoder hvor de ikke føler sig anerkendte og nogle disrespekterede af fængselspersonalet. De føler sig ikke taget alvorligt når de beder om hjælp til deres diagnoser. Flere føler, at socialrådgiverne ikke lytter til dem under samtalerne, eller vil hjælpe dem. De føler ikke at deres diagnoser bliver taget seriøst, at de får den nødvendige hjælp ift. deres diagnoser eller at fængselspersonalet er gearet til at kunne håndtere diagnoser. Dermed kan vi konkludere at der er et behov for at de ansatte får mere viden til at kunne håndtere indsatte med diagnoser. En føler sig heller ikke anerkendt, når ikke han kan få lov at deltage i programmer eller få de indsatser, han mener der kunne afhjælpe hans udfordringer. Alle interaktioner mellem fængselspersonalet og målgruppen burde være forebyggende arbejde, men vi kan konkludere, at det ikke er tilfældet når de ikke føler sig hørt og set. Den manglende anerkendelse fører til en mistillid til systemet som kan resultere i at de indsatte fortsætter deres kriminelle livsstil efter løsladelse. I de tilfælde hvor informanterne har fået bevilget et program eller behandling, følt sig hørt af en socialrådgiver, fået udgang eller kunne tage et certifikat har de følt sig anerkendt, og dette har givet dem en følelse af at være respekterede unikke individer, hvor der lyttes til deres individuelle problematikker. Dette skaber en motivation hos de indsatte for at ændre deres kriminelle adfærd. Vi kan dermed konkludere at anerkendelse fra fængselspersonalet er nødvendigt i det forebyggende arbejde for at mindske risici for recidivitet. De der har deltaget i programmer eller misbrugsbehandling har ikke følt at det har hjulpet dem. Dog er der enighed om, at mange har brug for disse indsatser, hvis blot de blev videreudviklet, så de .eks. var mere virkelighedstro. Kun to informanter har fået udarbejdet handleplaner. Den ene får ikke selv lov at deltage i møderne. Den anden oplever ikke at der lyttes til ham, hvilket gør at han får ikke meget ud af møderne. Alle informanterne er, eller har været i beskæftigelse i fængslerne, men har ikke fået tilbudt arbejde eller uddannelse, hvilket stemmer overens med Rigsrevisionens kritik af Kriminalforsorgens beskæftigelsesindsats. De føler ikke

beskæftigelsen hjælper dem til at kunne føre et liv uden kriminalitet efter løsladelse, men ser beskæftigelsen som en god indsats, da det giver dem noget at bruge tid på. Ingen af informanternes holdning til kriminalitet har ændret sig igennem det forebyggende arbejde de har fået tilbudt, og der er en bred enighed om, at det forebyggende arbejde de har fået tilbudt ikke har været tilstrækkeligt. De har ligeledes en bred enighed om, at individuelle behov burde identificeres i starten af afsoningen således at der kan tages hensyn ved at yde støtte til indsatte med diagnoser, herunder fx. medicinering og at der er mulighed for samtaler med en psykolog eller psykiater. Ud fra deres udtalelser, kan vi konkludere at den nye modtagelse ikke fungerer som den er tiltænkt, da deres behov ikke er blevet afdækket, de kan ikke få den krævede hjælp og grundet at de ikke føler at indsatserne virker og nogle ikke kan få dem tilbudt. Alle informanterne føler at det forebyggende arbejde burde prioriteres mere i fængslerne. Hertil nævnes der, at der skal være bedre muligheder for brobygning til reelt arbejde og uddannelse både før og efter afsoningen således, at de får etableret et meningsfuldt liv, som derved vil ændre deres holdning til den kriminelle levevej. Ydermere ser vi igennem deres udtalelser vigtigheden af, at de kan få tilbudt hjælp til at de ikke bliver løsladt ud til deres gamle miljø, samt hjælp til praktiske ting og økonomi ifm. løsladelse, inden løsladelse. De tidligere indsatte har ikke erfaring med at få tilbudt denne hjælp, hvorfor vi ser et behov for at der sættes fokus på at indsatte får tilbudt den mentorordning der er til rådighed samt det samarbejde mellem kommunerne og Kriminalforsorgen som de er forpligtet til, opretholdes. Overordnet kan vi konkludere ud fra deres udtalelser, at de oplever at have den samme kritik til Kriminalforsorgens forebyggende arbejde, som vores dokumentationsafsnit belyser. Det er essentielt at der sker en forbedring på området for mere effektivt at kunne forebygge recidivitet hos målgruppen som er mere udsat for recidivitet end indsatte uden diagnoser.

Handleforslag

Ud fra en samlet vurdering af projektet har vi valgt at fremføre handleforslag som vil kunne bidrage til at indsatte med diagnoser får bedre muligheder for at undgå fremtidig kriminalitet, da vi er kommet frem til at disse kræver mere støtte for at dette vil kunne lykkes. I fængsler er der mange indsatte med diagnoser og disse medfører ofte komplekse

problematikker, som set med vores informanter, herunder hvordan deres stigma kan resultere i udviklingen af et andet stigma. Derfor skal der også være et større fokus på at håndtere de indsattes diagnoser på en gavnlig måde, for at forebygge recidivitet. Generelt i projektet ser vi at det er et problem at de indsatte ikke bliver anerkendt for hvordan de har det og deres behov. Specielt i samtaler med socialrådgivere, men ligeså af fængselsbetjentene. Derfor mener vi at det er vigtigt at der kommer et øget fokus på at lytte og forstå de indsatte og deres behov for at de kan føle sig respekterede, da vi i konklusionen er kommet frem til at dette kan skabe motivation ift. at ændre deres kriminelle adfærd.

Generelle handleforslag

Igennem vores undersøgelse er vi kommet frem til at den nye modtagelse ikke er implementeret på en sådan måde, at det kunne gavne målgruppen. Vi har en formodning om, at hvis den nye modtagelse blev implementeret fyldestgørende, så ville man allerede der kunne opleve en stor forbedring af hvordan de indsatte ville opleve fængselssystemet og hjælpen i forbindelse hermed (Berger et al., 2020). Socialrådgiver interviewet har gjort os opmærksomme på at der er hårdt brug for flere fængselsbetjente i de danske fængsler og at det er på baggrund af dette, at ikke alle indsatte kan få den indsats de er vurderet til at have behov for (Socialrådgiver interview). Vi vurderer og foreslår at det politisk bør prioriteres at det skal være attraktivt at blive fængselsbetjent for at det nødvendige forebyggende arbejde kan blive udført. Dog ser vi at Justitsministeriet er i gang med tiltag der kan fastholde og gøre det mere attraktivt at vælge faget, herunder ifm. forbedring af arbejdsmiljøet (Justitsministeriet, 2021). Hvis ikke der sker en ændring, så vil dette hindre at de indsatte får de programmer der kan hjælpe dem ift. at forebygge deres kriminelle handlemønstre og uhensigtsmæssige adfærd. Ydermere har vi identificeret at det er problematisk at programmerne der bliver tilbudt i fængslerne viser tegn på mangel af indlevelse og paralleller til det virkelige liv for at de kan gøre gavn for de indsatte. Vi har derfor opstillet et handleforslag omkring at disse programmer burde tages op til evaluering, da vi kan se at meningen med programmerne ikke lever op til forventningerne. Vi vurderer, at det kan være nødvendigt at involvere de indsatte, der er blevet tilbudt behandlingen eller programmerne, for at få deres perspektiv på hvilke forandringer der bør

implementeres for at programmerne får den ønskede effekt. I problemfeltet beskriver vi at der mangler midler til screening og vidensdeling om udfordringer indsatte med ADHD har, på et organisatorisk niveau (VIVE, 2017). Vi er nået frem til samme konklusion igennem vores interviews, ydermere at det også er gældende for personer med diagnosen PTSD. De der skal håndtere de indsatte har ikke nok viden om diagnoser, hvilket er et problem når der er større risiko for at de ender i kriminalitet igen efter endt afsoning. Diagnoserne bliver ikke taget alvorligt og fængselspersonalet er ikke gearede til at håndtere dette. Vores handleforslag er dertil at der med fordel kan udvikles kurser med vidensdeling om diagnoser. Herigennem kan fængselspersonalet erhverve sig viden om hvordan de på bedst mulig vis kan håndtere og hjælpe de indsatte med diagnoser til at håndtere egen adfærd, som vil kunne hjælpe dem til at ændre livsbane for at mindske risikoen for kriminelle handlinger. Vi fandt frem til at det hos de indsatte i danske fængsler er svært at komme igennem de forskellige instanser og at det for de indsatte tager meget lang tid af få tildelt hjælp, eks. psykolog- eller psykiater samtaler under afsoning. De indsatte kan opleve det som et svigt at de ikke bliver mødt med hjælp når de efterspørger det og det faktum at sagstiden er så lang medvirker at de indsatte opgiver at få hjælp. Vi vurderer at det vil kunne gavne de indsatte hvis det blev prioriteret højere, at de indsatte fik hjælp eller man i de enkelte fængsler havde ansat psykologer og eller psykiatere, der vil kunne se de indsatte i det daglige og hjælpe dem hurtigere og mere effektivt. Hvis ikke alle fængsler kan have en fast psykolog og psykiater, så foreslår vi at der ugentligt, eller flere gange månedligt kommer en professionel ind til fængslet. Derudover mener vi, at det bør prioriteres politisk at øge fokus og midlerne til det forebyggende arbejde og programmerne i alle danske fængsler, som vi på nuværende tidspunkt er bekendt er sparet væk da der ikke er bemanning nok i fængslerne til at man kunne afholde disse programmer (Socialrådgiver interview).

Forslag til forbedring af socialt arbejde i praksis

Et andet handleforslag omhandler socialrådgiveren og dennes rolle og faglighed i den nye modtagelse. Vi kan se at man ved at benytte risikoscreeningen LS/RNR ikke benytter og anerkender socialrådgiverens faglighed til at opnå resultater som LS/RNR muligvis misser, da denne er en standardiseret metode som kan risikere ikke at få helhedssyn af en indsat

med og man får derfor ikke den indsattes individuelle behov og problemstillinger med. Derfor mener vi at det er vigtigt at man får et højere fokus på socialrådgiveren og dennes faglighed i udvælgelsen af programmerne, forløb og forståelsen af den indsattes problematikker. Problematikkerne kan relatere sig til medicinering af diagnoser, eks. ADHD-diagnosen. Medicinering har vist at kunne nedsætte risikoen for recidiv, hvorfor vi også mener at det kan være gavnligt at have fokus på dette i samtalen (Jensen, 2016). En problematik og et handleforslag vi har fundet og som der ikke nødvendigvis vil kræve en ændring af arbejdsgangen hos socialrådgiveren, vil være at der skabes kontakt til kommunen den indsatte skal flytte ud til ifm. løsladelsen. Som beskrevet i vores afsnit om hjælp op mod løsladelse, så har kommunen og Kriminalforsorgen en forpligtigelse til at samarbejde, hvis den indsatte ønsker dette. Den hjælp som vi har beskrevet at vores informanter kan få, den kender de ikke til som en mulighed, hvilket er problematisk. Det omhandler at der tales beskæftigelse eller uddannelse, bolig, hjælp til boligudgifter, alt an på hvad den indsatte er motiveret til. Alt dette foreslår vores informanter, at ville kunne forebygge kriminalitet. Vi foreslår at de indsatte orienteres og at det synliggøres, at der er hjælp at kunne benytte sig af, eller også at det prioriteres at der laves løsladelsesmøder med kommunen (Kriminalforsorgen, 2019). Dette vil kunne forebygge at de står alene uden en plan for fremtiden og en sådan plan vil kunne modvirke at de begår ny kriminalitet. De kan ligeså blive tilbudt en mentor gennem mentorordningen, som der kan bistå og afhjælpe dette (Kriminalforsorgen, 2022c). Endvidere kan der her være et fokus på at den indsatte kan blive løsladt til en anden by, da vi gennem vores analyse er kommet frem til at det kan være nødvendigt at starte på en frisk, så de undgår at gentage de handlemønstre der var skyld i at de kom i fængslet til at starte med. Ydermere at der er fokus på at de kan blive en del af et nyt fællesskab, foreninger eller sportsklubber. Dette er vigtigt, da vi er bekendt med at personer der ikke føler sig som en del af samfundets fællesskab har større risiko for at begå kriminalitet (Tranæs & Geerdsen, 2008). Et handleforslag der kan sikre at der er kvalitet i det arbejde som socialrådgiveren udfører med de indsatte, er praksisforankret evaluering. Ved at bruge denne metode skal socialrådgiveren gennemgå sine egne sager i en tidsbegrænset periode ud fra kriterier der er udformet i samarbejde med en leder og kollegaer. Kollegerne skal gøre det samme. Dette finder vi nødvendigt grundet at der i projektet har været tale om uengagerede socialrådgivere og vi har analyseret os frem til at informanterne af flere omgange ikke er

blevet set eller hørt som individuelle personer, hvorfor fagligheden er gået tabt. Dette skal gøres for at få større fokus på den indsats de yder overfor de indsatte i deres samtaler, og medvirker at det forebyggende arbejde udvikles og forbedres. Til opsamling efter evalueringssperioden kan der være handlemåder og metoder som fungerer bedre for flere indsatte, hvilket kan gøre at disse fremadrettet vil blive benyttet mere og det kan ydermere blive organisatorisk implementeret (Halvorsen & Gjedrem, 2006).

Litteraturliste

- ADHD-foreningen (2019). *ADHD i tal - statistik i udbredelse, følger og medicin*.
<https://adhd.dk/wp-content/uploads/sites/2/2019/05/2019-ADHD-i-tal.pdf>
- Berger, N. P., Olsen, L., Schmidt, A., Jepsen, H. & Andersen, H. L. (2020). *Ny model for modtagelse af indsatte i danske fængsler - Procesevaluering af implementeringen*. VIVE - Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd. <https://www.vive.dk/media/pure/15300/4565942>
- Berger, P., N. & Hjelm, U. (19. september, 2017). *Modtagelse, screening og indførelsen af Risk-Need-Responsivity i danske fængsler - en status*. VIVE - Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd. (7. december 2022)
<https://www.vive.dk/da/udgivelser/modtagelse-screening-og-indfoerelsen-af-risk-need-responsivity-i-danske-faengsler-en-status-10325/>
- Berger, P., N. (2011). *Evaluering af Det Kognitive Færdighedsprogram i Kriminalforsorgen Sammenfatning af speciale*. Anvendt Kommunal Forskning.
https://www.vive.dk/media/pure/8612/2036228?fbclid=IwAR02W_srTur8KaQ8ZaURFfQK38ceBcYGqqpe5zH1RqJ643uRsD0rIB_EZ0
- Center for Autisme (u.å.). *Autismespektrumtilstande i en retslig kontekst - oversigt samt erfaringer fra klinisk praksis*.
<https://www.centerforautisme.dk/media/213852/Autismespektrumtilstande%20i%20en%20retslig%20kontekst.pdf>
- Christensen, M. (2021). Hermeneutik - forståelse, fortolkning og mening. i M. Christensen, R. E. Jørgensen, N. H. Lysen & C. Rosenberg (red.), *Videnskabsteori og socialt arbejde - en grundbog* (s. 114-132). Samfundslitteratur.
- Eide, T. & Eide, H. (2007). *Kommunikation i praksis - Relationer, Samspil og etik i socialfagligt arbejde*. Forlaget Klim
- Engen, M., & Nielsen, V. B., (2022). Anvendt kvalitativ metode i Engen, M., Østergaard, P., Svensson, C. F., & Nielsen, V. B (red), *Problembaserede undersøgelser på socialrådgiveruddannelsen* (s.147-160). Hans Reitzels Forlag
- Europa-parlamentets og rådets forordning nr. 2016/679 af 27.04.2016 om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (Databeskyttelsesforordningen)
- Folketinget Rigsrevisionen (15. Marts, 2019). *Beretning om Kriminalforsorgens indsats over for dømte i og uden for fængslerne*. (12. december 2022)
<https://rigsrevisionen.dk/revisionsager-arkiv/2019/mar/beretning-om-kriminalforsorgens-indsats-over-for-doemte-i-og-uden-for-faengslerne>
- Goffman, E. (2009). *Stigma om afvigerens sociale identitet*. (2.udgave). Samfundslitteratur forlag
- Halvorsen, A, & Gjedrem, J. (2006). *Bedre praksis i socialt arbejde: Evaluering og fagutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget AS
- Høilund, P. & Juul, S. (2015). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde*. (2. udgave). Hans Reitzels Forlag
- Indenrigs- og Sundhedsministeriet (2006). *Psykisk sygdom og kriminalitet*.

<https://sum.dk/Media/1/5/Psykisk%20sygdom%20og%20kriminalitet%20pdf.pdf>

- Ingemann, J. H., Kjeldsen, L., Nørup I., & Rasmussen, S. (2018). *Kvalitative undersøgelser i praksis*. Samfundslitteratur
- Jensen, C. M. (2016). *ADHD in Danish children and adolescents: Incidence, validity, psychiatric comorbidity, and antisocial outcomes*. Aalborg Universitetsforlag. Ph.d.-serien for Det Humanistiske Fakultet, Aalborg Universitet
https://vbn.aau.dk/ws/portalfiles/portal/316415095/PHD_Christina_Mohr_Jensen_E.pdf.pdf
- Jerlang, E. (2009). Axel Honneth I Jerlang, E. (red.), *Sociologiske tænkere - et tekstudvalg* (s. 223-234). København: Hans Reitzels Forlag
- Justitsministeriet (15. december, 2021). Aftale om Kriminalforsorgens økonomi 2022-2025.
<https://www.justitsministeriet.dk/wp-content/uploads/2021/12/Aftale-om-kriminalforsorgens-oekonomi-2022-2025-2.pdf>
- Jørgensen, A. (2008). Hermeneutik, fænomenologi og interaktionisme. I Jacobsen og Pringle (red.), *At forstå det sociale - sociologi og socialt arbejde* (s. 221-244). København: Akademisk Forlag
- Kriminalforsorgen (Oktober, 2019). *Afsonere Guide til myndighedssamarbejde*. (14. december 2022).
<https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2020/01/guide-afsoner.pdf>
- Kriminalforsorgen (2020). *Information om kriminalforsorgen - til kommuner og andre samarbejdsparter*.
<https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2020/01/info-om-kriminalforsorgen.pdf>
- Kriminalforsorgen (2022). *Fængsel*. (8. december 2022).
<https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/>
- Kriminalforsorgen (2022a). *Ud af kriminalitet*. (23. september 2022).
<https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/ud-af-kriminalitet/>
- Kriminalforsorgen (2022b). *Behandling*. (23. september 2022).
<https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/faengsel/afsoning-af-faengselsdom/behandling/>
- Kriminalforsorgen (2022c). *Kriminalpræventivt arbejde*. (23. september 2022).
<https://www.kriminalforsorgen.dk/straf/tilsyn/kriminalpraeventivt-arbejde/>
- Kriminalforsorgens Uddannelsescenter (2010). *Programvirksomhed i Kriminalforsorgen - information til personale*. (7. december 2022).
<https://docplayer.dk/21374599-Programvirksomhed-i-kriminalforsorgen.html>
- Life Changes (2020). *Tilbage til samfundet*.
<https://www.ft.dk/samling/20191/almdel/reu/bilag/11/2085971.pdf>
- Lov om fuldbyrdelse af straf - Straff fuldbyrdelsesloven: Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v., LBK nr. 1333 af 09.12.2019
- Lov om supplerende bestemmelser til forordning om beskyttelse af fysiske personer i forbindelse med behandling af personoplysninger og om fri udveksling af sådanne oplysninger (Databeskyttelsesloven), LBK nr. 502 af 23/05/2018, uændret
- Lysen, N., H. & Christensen, M, (2021). Skabelse og anvendelse af videnskabelig

viden i M. Christensen, R. E. Jørgensen, N. H. Lysen & C. Rosenberg (red.),
Videnskabsteori og socialt arbejde - en grundbog (s. 19-50).
Samfundslitteratur

Nielsen, M. M. (September, 2017). *Evaluering af mentorordning*.

<https://www.google.com/url?q=https://www.kriminalforsorgen.dk/wp-content/uploads/2019/03/evaluering-af-mentorordningen.pdf&sa=D&source=docs&ust=1670319483011400&usg=AOvVaw30DS0bgXSWijtx8IzWIR9>

Olsen, H. (2006). *Guide til gode spørgeskemaer*. København:
Socialforskningsinstitut.

https://pure.vive.dk/ws/files/258013/0611_Guide_til_gode_Spoergeskemaer.pdf

Rønning, A., Lund-Sørensen, N. & Bak, P. C. (Marts, 2013). *Hvordan og hvor meget? - En kvalitativ undersøgelse af handleplansarbejdet i kriminalforsorgen*. Straffuldbyrdelseskontorets evalueringssenhed.

http://faengselsforbundet.dk/media/44194/hvordan_og_hvor_meget_-_handleplansundersogelsen_del_1.pdf

Psykiatrien i Region Midtjylland (2022). *Information til dig, der har fået en dom til psykiatrisk behandling*. (8. december 2022)

<https://www.psykiatrien.rm.dk/undersogelse-og-behandling/patientvejledninger/behandling/behandlingsdom/>

Straffeloven, lov nr. 126 af 15.04.1930, som senest ændret med lov nr. 1360 af 28/09/2022

Thagaard, T. (2004). *Systematik og indlevelse en indføring i kvalitativ metode*. Akademisk forlag

Tranæs, T. & Geerdsen, L. P. (2008). *Forbryderen og samfund - Livsvilkår og uformel straf*. Gyldendal.

<https://www.rockwoolfonden.dk/app/uploads/2015/12/Forbryderen-og-samfundet.pdf>

VIVE (11. december, 2017). *Voksne med ADHD har øget risiko for at begå kriminalitet*. VIVE - Det nationale forsknings- og analysecenter for velfærd. (24. august 2022)

<https://www.vive.dk/da/nyheder/2017/voksne-med-adhd-har-oeget-risiko-for-at-begaa-kriminalitet/?fbclid=IwAR2yffhIimp76d4c5LIDT11nLycUqZ5e--PhN-z2fx4hZAK4IN8h3VMfFo>